

15th
921.

GENERAL MARCEL OLTEANU

Huzarul Negru

FRANCIS FLAMENG

Autorisation Goupil & C°.

Invent. A. 18.932

562176

General MARCEL OLTEANU

HUZARUL NEGRU

EDITIA II-a

43483

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „RĂSĂRITUL“

Strada Sfintii Apostoli, 22-A

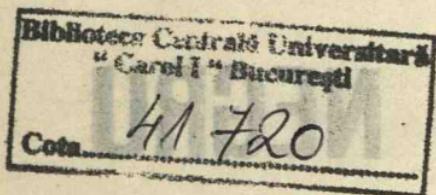
1926

CONTROL 1953

1953 MARCELE OLTENIAI

1956

R 65/09

JURASUH

Toate cele cuprinse în acest volum au fost publicate cu începere dela 1908 în revistele noastre militare și o primă ediție a apărut la 1925.
Ediția aceasta este revăzută și adăugită.

EDIȚIA A-II-A

B.C.U.-Bucuresti

043483

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE "RĂDĂREȚIU"
Strada Sfântul Andrei nr. 23-A
1953

HUZARUL NEGRU

Lui Camil.

Căpitanul Costache Călărășeanu, absolvent al mai multor școli din țară și străinătate, stă la biuropi său, complect cufundat în deslegarea unei teme tactice.

Tema i s'a propus de comandanțul regimentului, după clișeurile în uz și cum el, Costache Călărășeanu, nu mai este *oricine*, în urma aplicațiunilor tactice la care s'a dedat în incintele școalelor, se simte dator să prezinte o lucrare completă, cu care să bage în răcori și să uluiască pe șeful și pe camarazii săi, răspunzând academic la fiecare din cele șease puncte, dela: „Se cere”...

Tema, precum am spus, este după tiparul încă în vigoare la multe corpuri și se învârtește în jurul a două armate: una de Nord și alta de Sud..., bine înțeles are, *o idee generală*, în care, pe o pagină întreagă, se arată rostul acestor adversari gigantici și *o idee specială*, în care este vorba de conduită escadronului de la avangarda brigadei de cavalerie, a unuia din corpurile de armată, în momentul când patrula de vârful avangardei raportează că a

fost primită cu focuri dela colțul de N.-V. al pădurei Ileana.

Cum se vede, tema este simplă, foarte atrăgătoare și plină de interes, mai ales că se cere ca de obiceiu: Studiul terenului pe care au loc operațiunile între Olt și Jiu, considerațiuni strategice și tactice, dispozițiunile luate de comandanțul escadronului (ordine-rapoarte), încoloarea corpului de armată și crochiuri.

Inarmat cu cele mai autorizate cărți de strategie, tactică, fortificație, geografie, topografie și istorie și pierdut între suluri de hărți, hârtie cadrilată și plombagină, memoratoare, creioane și cerneală în toate colorile și alte mici și mărunte accesorii indispensabile în răsboiul modern, Călărașanu răsfoiește, scrie, desenează, șterge și iarăsfoiește cu nervositate, culegând de încă de colo, ca cea mai harnică albină, spusele figurilor ilustre și tot ce i se pare că poate să producă efect.

Dela o vreme, se ridică în sus, face câțiva pași mari prin cameră, netezindu-și cu mâna în păr și răspăr țeasta tunsă cu mașina, aprinde o țigare și soarbe cu puță cafeaua, pe care o ordonă, călcând încet și discret ca o stafie, i-apus-o pe colțul mesei. Da, soarbe cu puță și se îmbracă în nori de fum, căci a stabilit definitiv planul lucrării și acumă plin de satisfacție și încredere în sine, se plimbă zâmbitor și cugetă cu orgoșiu la volumul de cel puțin zece coale și cinci crochiuri artistice, cu care se va prezenta-

înaintea șefului și camarazilor săi, în chip de maestru invulnerabil.

Apoi se pune băiatul pe lucru cu nădejde și împins de ambițiune și de mai știu ce vise de mărire, urmărit neconitenit de spectrul tabloului de înaintare, scrie și zugrăvește mereu și când se 'ngână ziua cu noaptea, de ese luceafărul dimineței, termină și se ridică amețit ca după o noapte de orgie. E peste măsură de obosit; se aşeză iar pe scaun și ducând mâinile împreunate la ceafă, își trosnește oasele de speteaza scaunului. Are friguri; fața e palidă, buhavă și descompusă; ochii roșii și osteniți, gura amară și uscată de atâtea cafele și tutun.

Pentru a zecea oară trezește pe sărmanul Ion, care n'a omorât pe nimeni, și cere o dulceață și un pahar cu apă rece. Apoi își prinde valuminoasa lucrare în agrafe și cuprins de o susținere nervoasă, o mai recitește făcând îndreptări peste îndreptări și confruntând-o cu cele cinci crochiuri în chip de adevărate icoane trusești.

Lucrarea este în adevăr mai mult decât completă și prea documentată.

„Ce putere de muncă! Ce aptitudini de răsboiu!...” Astfel gândește Călărăsanu că vor cugeta și alții despre el. Sărmanul! În beția lui nu-și dă seama că se găsește mult mai aproape de sanatoriu, decât de câmpul de onoare.

In cele din urmă, istovit, pleacă capul pe masă și adoarme pe... iluzii!

In fața biroului Căpitanului Călărașanu atârnă un tablou — un Huzar negru dela 1796 — zugrăvit de un maestru francez.¹⁾ Inspirațiunea acestui maestru a fost admirabilă, căci Huzarul său este în adevăr cuceritor.

La marginea unei păduri, alături de calul său băalan, cu o mână pe șold, cu cealaltă pe garda săbiei, cu o pipă uriașă în dinți și în cea mai liberă și nepăsătoare atitudine, Huzarul negru te privește cu un amestec curios de mândrie, blândețe și ironie, ori din ce parte te-ai uitat la el și pare că-ți pătrunde gândul și sufletul și tot are cevă de zis.

E aşă de expresiv și frumos huzarul acesta! Si nu știu de ce, dar e cu neputință să privești figura aceasta fără mustați și mărginintă de coade lungi de păr, ce atârnă pe lângă urechi pornind de subt fantasticul ciacou, fără să mergi cu anii înapoi și să cugetă melancolic la vremile aceleia de vitejie și poezie, în care viața răsboinică și cea patriarhală se asociau aşă de bine!

Huzarul negru reprezintă o poveste tainică și fermecătoare, povestea vremilor de atunci și a cavaleriei și iată pentru Călărașanu, în totdeauna i-a dat locul de preferință printre cele-

¹⁾ François Flameng.

laice figuri, care împodobesc militarește odaia lui de lucru.

După o undă de somn, căpitanul nostru se trezește singur la ceasul la care se scoală de obiceiu. Se freacă la ochi buimac, se întinde și ridicând capul în sus, privirile sale se opresc asupra Huzarului negru. Frământat de atâtea cestiuni de cavalerie, se uită lung la această fericită întrupare a celor mai frumoase și iscuse site isprăvi de cavalerie din istoria omenirii.

Înceț, înceț, cum sta buimăciti în fața Huzarului, i se deslușesc ca dintr'un izvor, din chiar acest tablou tainic, isprăvile din acele timpuri, una câte una, precum le-a prins în școală din studiul Istoriei militare și toți actorii principali ai acelei epopei îi vin în minte și dela o vreme, i se pare că Huzarul, care-l inspiră, îi vorbește și-l judecă și tot mai ironic devine.

„Cum crezi — zice Huzarul — că pierzând nopțile, stricând atâta hârtie și cerneală și zdrobindu-ți nervii, stomacul, ochii, în fine sănătatea, atât de trebuincioasă tuturor, dar mai ales unui călăret, vei învăță frumosul, nemărginitul și îndrăcitul nostru meșteșug? Nu știi că pentru a fi huzari, trebuie oameni dinamici și foarte impulsivi și năstrușnici, pentru care bioul este singurul obstacol îngrozitor și chiar mortal?

¹⁾ Camera lui Călărășanu are împodobită cu copii după pânze militare de: Neuville, Detaillé, Meissognot, Flameng, Chaperon și alții.

„Privește cu băgare de seamă la tabloul din peretele dela dreapta, lângă ușă.¹⁾ Viteazul acela frumos ca un serafim și grozav ca un leu ce s'a-runcă la pradă, care cu capul gol și cravașă în loc de sabie, gonește vrăjmașul pe câmpiiile dela Jena, a fost una din cele mai frumoase ilustrațiuni ale timpului. Cred că-l cunoști: e Murat. Am călărit în urma lui în Italia și nu-mi aduc aminte să-l fi surprins vreodată istovit de citanie, ori contribuind cu cevă hârtie la sporierea arhivei dela ministerul de răsboiu. Citeă numai ceeace trebuia să citească pentru a fi stăpân pe meșteșugul său și scriă foarte, foarte puțin.

„Cum se făceă răsboiul în timpul lui Matusalem nu vroiă să știe. Făceă numai ceeace trebuia să facă el și urmașii lui; dar făceă atât de bine!

„Si tot cam în timpul acela, am cutreerat câmpiiile Italiei — de-am măcinat tot pământul cu copitele cailor noștri — sub comanda celuia dela stânga ușii, care aproape gol și plin de păr, zboară la inamic năvalnic și fioros ca un tigru. Neclintit în voință și credință lui și pătruns până în măduvă de simțul câmpului în care și-a petrecut viața, e totdeauna sigur de izbândă. A fost unul din cei mai îngrozitori conducători de cavalerie și e cu neputință să nu fi auzit de el: e generalul Makart, care mergea la atac desbrăcat și care să văită în tot timpul că n'are parte să-și vopsească și el sabia cu roșu.

„In adevăr, înaintea lui inamicul își pierdeă cumpătul, întorceă din vreme spatele și dracu'l mai popreă până noaptea târziu. Ba încă îmi vine a crede că unii fug și-acuma...”

„Ei bine află dela mine că în vocabularul acestui maestru de câmp nu se găseă cuvântul „biurou” și pot afirma cu siguranță că nici măcar la „Universul” nu eră abonat!

„Și tot eu, ăsta care mă vezi, am avut norocul să calc în urmele și pe umbra îndrăcitului Lassalle, de ale cărui isprăvi ne leagă, pe noi huzarii, cele mai eroice amintiri.

„El tartorele călăreților, copilul răsfățat al gloriei și al Cezarului, el eră icoana și visul celor dornici de vitejii și nebunii sublime.

„Și acest luceafăr între luceferi — care plin de vlagă și deplin încrezător în steaua lui, a murit la Wagram, aşă vitejește cum a trăit —, se potriviă tot aşă de bine cu masa de scris, cum se potrivește șoimul cu broasca țestoasă.

„Ah, de câte ori, mai târziu, în captivitate, rătăcind din garnizoană 'n garnizoană și tărându-mi ruginiții pinteni prin noroale străinătății, gândind la o moarte banală și burgheză, n'am regretat amarnic și am plâns în desperare că nu mi-a fost dat să mor în tovărașia sublimă a uriașului, ale cărui șarje măturau imensele câmpii, ducând fiorii morții până în stepele Rusiei!

„Și la avangarda acestui neîntrecut maestru

de câmp, se găseă în totdeauna mititelul celor uscat și scăpărător care, din cadrul său de lemn poleit, privește încă aşă de isteț: este Curely, renumitul cercetător, comandanțul și profesorul ilustrului de Brak.

„Acest Curely, ca și Lassalle, n'a avut niciodată vreme să scrie mai mult decât prețințea ibovnică lui din cine știe care sătuc depărtat și ascuns... Aveau înimă acești îndrăciți, cari azi nici la examenul de plotonieri n'ar reuși cu știința lor...

„Și cu toate acestea dacă tot trebuie să citești cevă, citește istoria lor — istoria cavaleriei chiar — și crede-mă, te vei lumenă, te vei înăltă, și te vei apropiă tot mai mult de umbrele lor uriașe, care pe veci adăpostesc mormintele atâtitor viteji călăreți.

„Și așa putea să-ți număr încă o sumedenie, căci mulți s-au ivit și format la școala acelor vremuri de răsboiu și multe mi-a fost dat să văd, iar trupul meu crestat de toate felurile de săbii, care se încrucisau pe atunci în lume, este în adevăr un răboj al celor mai исcusite operațiuni și minuni de cavalerie.

„Amintindu-mi de aceste isprăvi, mă înfior, sângele mi se aprinde, în urechile mele mișună șarjele legendare; aud mii și mii de teci izbind în scări și, în răzbubuitul tunului, dudue pământul subț potcoavele cailor noștri. Iar prin

norii groși de praf zăresc alămurile, săbiile și pajura sclipind în soare, și zidul de carne fără șovăire se mișcă năvalnic ca o fantomă uriașă și ca și cum lucrurile s-ar petrece acuma, aud un strigăt înfiorător care spintecă bolta și... geniul morții, al morții vitejești și sublime, își intinde aripa și umbra pe câmpia îngrozită... Si câte-am văzut! Si câte-am văzut!

„Iți poți închipui, camarade, dacă eu, Huza-rul negru, știu sau nu cevă, în materie de cavale-rie! Cred că brevetul meu nu poate fi contestat de nimeni, purtând pecetea de sânge și semnătu-rile atâtor figuri ilustre.

„Aceasta fiind calitatea mea, îmi permit să dau lecții la minori și să fiu ironic când văd presunțunea lor și felulizar în care se pre-gătesc pentru meșteșugul ce și-au ales.

„Ba încă, după câte am înțeles, dumneata dorești să arăți tinerilor ofițeri de cavalerie cum trebuie să procedez când este vorba de o lu-crare în scris, ca să obțină profitul maxim în interesul armei și vrei să mai creezi și cevă cam în felul unei doctrine, proclaimând chiar principii, culese din diferiți autori, care de altfel te pot încredea eu, că de cele mai multe ori, n'au nimic de comun cu cavaleria, ci numai spe-culează câte un eveniment izolat din ultimele răsboi, mai mult cu scop mercantil ori ca să facă vâlvă. Unii vorbesc chiar de falimentul ca-

cavaleriei și găsesc că această armă, departe de a fi sporită, trebuie redusă¹⁾.

„Ei bine, află că misiunea cavaleriei este aceeași ca și pe vremea mea — doar cu alte mijloace și procedee — și că ea se deslușește, de minune, din faptele celor ce au condus în adevăr cavaleria la izbândă și glorie.

„Și pentru izbândă nu trebuie multă, multă filozofie și erudiție generală, ci inimă, credință, sănătate, cunoștințe speciale și foarte mult bun simț, care bun simț nu se dobândește și nu se cultivă între patru ziduri și un crâmpieiu de hartă și care este cel mai util volum ce se poate consulta în operațiunile de cavalerie, unde nu este mult timp de pierdut.

„Dar, vei zice că vremile mele s-au schimbat. Se prea poate și este chiar lucru cu ochi și cu sprâncene. De sigur că azi este nevoie și de oarecare cunoștințe aşă zise generale; dar nu înțeleg de ce să pierdeți nopțile și sănătatea și apoi și bunul simț, citind nebunește volume peste volume, când azi cu desvoltarea ce a luat tiparul, e deajuns să citești zilnic câteva gazete și apoi câteva reviste lunare sau săptămânale, cu sau fără ilustrații, pentru a fi totdeauna la curent

¹⁾ N.A. În 1915, când s'a tipărit volumul ediția I-a. Răsboiul actual ne va învederă încă și mai mult foloasele unei cavalerii numeroase, bine pregătită și mai bine condusă. Răsboul de tranșee exclude cavaleria. Dar o campanie nu începe și nu se termină în tranșee și nici nu se poate face peste tot răsboi de tranșee”.

cu mersul lumii, fără să mai treceți și pe la Govora...

„Pe vremea noastră nu erau atâtea aparate intelectuale, dar tocmai de aceia bunul sămăt înlocuia totul și se desvoltă ca instinctele lăsimale, ca un organ care funcționează, iar însăspitale nu se găseau decât militari care intraseră în foc...

„Desbrăcați-vă, fără părere de rău, de tot ce este netrebuincios, fiți oameni întregi, gândiți-vă numai la trebuințele răsboiului și veți avea dreptul să năzuiți la izbândă. Ocupați-vă serios de ofițeri și veți avea soldați!

„Nu pierdeți timpul învățând pe ofițeri să dreseze cai pentru circ, ori să antreneze cai englezesti ca să fugă 2.000 de metri, căci după doi chilometri de goană pe un covor de Persia, se va sfârși răsboiul viitor. Înlăturăți caruselul și alte păpușerii, căci vremea lor a trecut de mult și apoi cu excedentul de femei ce aveți în țară, nu mai poate fi vorba de răpirea Sabinelor, prin reprezentății de arenă.

„Încetați cu abuzul ce se face de obstacole imaginare și imposibile. Vă preocupă până la nebunie *mormântul și bancheta irlandeză*¹⁾. Sunt bune și acestea la cevă... Dar nu uitați că ele prețind un material cavalin exceptional.

„De altfel, aceste obstacole nu se găsesc de-

1) Obstacole classice la școala de cavalerile.

cât în Irlanda, unde în adevăr, desvoltarea lor chilometrică este aproape să întreacă desvoltarea rețelei de tramvaie electrice din Sahara! Dar nu trebuie să vă temeți de asemenea obstacole, căci după cum se arată orizontul politic, este probabil că în acest mileniu și chiar în cel următor, nu veți face încă invazia proiectată în Irlanda.

„Apoi rapoartele excelente, în care trăiți de când lumea cu vecinii din Groelandă și Laponia, v'ar putea dispensa de a mai zăpăci și obosi caii și călăreții, sărind ziduri de patru palme înălțime. Dacă nu vă încumetați a sări ziduri de doi și trei stânjeni, cum făcea haiducul vostru Codreanu, când era gonit de poterași, mai bine ocoliți-le, căci nu vor fi mai lungi ca zidurile Chinei.

„Nu speculați prea mult îndemânarea și îndrăzneala firească a bravilor voștri ofițeri, căci căzând în extrem îi veți intimida și veți ajunge la rezultate opuse.

„Faceți să înceteze legenda, că un cal care a alergat în curse militare sau a fost antrenat pentru raite sau distanțe mari, trebuie neapărat să moară sau să dea în tignaș și furbură.

„Și să înceteze credința că la cursele de brigadă, caii de trupă trebuie antrenați ca pur-sângi. Ei nu pot suporta acest supliciu și nici nu este acesta rostul curselor de brigadă. Se făceau și pe vremea noastră în puținele răstim-puri de pace; dar se iauă caii din escadroane

așă cum se găseau și se puneau să alerge; iar din felul cum se prezenta după curse, ne dăm socoteală de vigoarea și pregătirea escadroanelor, de calitatea remontei, de modul mai mult sau mai puțin progresiv și judicios în care s'au urmat exercițiile zilnice, de destoinicia ofițerilor și îndemânarea huzarilor.

„Și se făceau, pe vremea noastră, și curse așă zise de patrule, străbătând distanțe mari combinate cu terenuri dificile pe cai aleși din escadroane, fără a fi urmat înainte o pregătire savantă alta, decât exercițiile zilnice. Așă era și firesc.

„Alteori se punea la încercare întregul esca-dronul, dându-i-se a străbate o distanță oare-care în limitele trebuințelor și apoi se examină starea generală a cailor și a huzairilor, deducân-ți-se pregătirea ce au avut pentru răsboiu.

„Așă dar faceți curse câte vreți, dar nu le confundați cu cursele de pursângi, care urmăresc și trebuie să urmărească numai selecționarea reproductorilor.

„Invătați pe ofițerii voștri să cunoască calul și mai ales calul de trupă și arătați-le ce trebuie și mai vârtoș ce poate să ceară de la acest cal fără a-l vătămă. Aștfel veți avea cai, care vor lucra cu precizie în front și vor străbate cu ușurință distanțe mari pe eșicherul strategic cu obsta-colile lui.

„Așă cum faceți astăzi, dresagiul și ruina

sunt două cuvinte sinonime, și de câte ori întreprindeți o raită, ofițerul devine calul călului său. Din cauza neștiinței îl consideră că pe o mașină vie și-i cere imposibilul.

„Invățați deci pe ofițeri să vadă în cal un camarad prețios și să pună mare băgare de seamă și mai ales milă când vor să facă educația lui.

„Invățați-i să treacă obstacole naturale, terenuri dificile și mai ales ape în toate felurile; apoi să străbată păduri cu siguranță că vor ești acolo unde trebuie să iasă, adică deprindeți-i să se orienteze, ca să poată recunoaște și să facă în adevăr oficiul de porumbei călători când va fi nevoie. Dați o desvoltare cât de mare vânătorilor. Desigur galopul întins în grămadă pe distanțe mari, într'un teren variat și necunoscut, constituie cel mai bun și mai firesc mijloc de educație de răsboiu.

„Invățați pe ofițeri să facă educația recruiților și să-și conducă unitățile cu siguranță și apoi aplicați cu ei *în camp*, la lumina cerului liber, principiile de tactică consimilate în câteva pagini de reuglamente, fără multe comenzi inutile, ori formațiuni și mișcări complete, care îngreunează manevrele și osteneșc caii fără nici un folos.

„Propuneți teme simple și conforme cu realitatea și gradul celui ce este chemat să le des-

lege, lăsând la o parte corpul de Nord și cel de Sud, ori idei generale și speciale; și încă odată nu uitați că aplicațiunile în teren sunt cele mai rodnice, căci sunt operațiuni pe „viu”.

„Astfel, în scurtă vreme, veți avea ofițeri și prin urmare soldați gata să intre în campanie. Și asemenea ofițeri, pătrunși de meșteșugul căruia s-au devotat, vor avea încredere în forțele lor și ca unii ce scoboaș din neamul lui Cezar și al lui Traian, vor ști să sară peste morminte și chiar în morminte și cu cravașa în mâna zor ști să sfideze moartea, gonind pe vrăjmașii nemului până în pânzele albe.....

„Și aşa se va preface școala de echitație într-o adevărată *școală profesională de cavalerie*.

„Dar zici că în țara românească sunt iernile nesfârșite și aspre, cu nopți lungi și zile scurte și nu totdeauna este cu puțință a eșilor la câmp.

43483 „Înțeleg foarte bine și-mi aduc aminte cu groază, cum trosneau de frig, chiar aci în odaie, coardele cadrului meu, astă iarnă. Înțeleg, sunteți nevoiți să lucrați și în cameră pentru a întreține cunoștințele și a pătrunde pe ofițeri de rostul cavaleriei.

„Lucrați dar și în camere, însă numai atunci când în adevăr nu e chip să ieșiți în câmp.

„Dați ofițerilor să studieze teme foarte simple, având la început și deslegarea lor alăturată, dar fără justificări, lăsându-i pe

ei singuri să-și pună întrebarea, de ce s-au luat anume dispozițiuni și dacă altele nu ar fi fost mai bune ori mai rele. Aceasta le va desvolta dragostea de investigații sau cercetare, sentiment indispensabil pentru educarea spiritului unui ofițer de cavalerie.

„Să astfel ofițerii vor căpăta și deprinderea meditațiunii, atât de năpăstuită și ușată și totuși atât de prețioasă.

„În adevăr, cum să izbândim în întreprinderi despre cari am citit îci și colo câte cevă, dar asupra cărora nu am meditat niciodată? Mai ales, în ce privește cavaleria, chiar manevrele, sub orice formă, nu ne dau decât o foarte palidă imagine a realității. Cea mai temeinică virtute a ei — efectul moral — nu se poate manifesta, căci inamicul de carnaval știe bine că zidul viu, care galopează năvalnic spre el cu strigăte înfiorătoare, trebuie să încremenească la 100 metri depărtare și să bage sabia în teacă.

„Sooala patrulelor și a recunoașterilor de asemenea este falșificată în manevre, căci prudența — complimentul îndrăznelii utile — este nesocotită atâta vreme cât nu există un glonț măcar. Să astfel, frământarea de minte, din care trebuie să iasă combinațiunile cele mai fericite întru atingerea scopului, nu are loc. Patrula merge fără sinchiseală pe drumul cel mai bun și apucă de coarne inofensivul taur.

„Ei bine, camarade, temele ce propuneti tre-

bue să provoace meditațiunea asupra detaliilor de execuție, deci să fie simple, să admită dispoziții multiple și să fie tratate foarte scurt. Căci nimic nu însărcină și depărtează dela studiu pe tinerii cu temperament răsboinic, ca cimiliturile cu o singură deslegare — aceia din capul scamatorului — și neisprăvita lor expunere de motive, înșirându-se toate rolurile armei și pagini întregi dintr-un curs de tactica și alte umpluturi, care urmăresc mai mult a ne arată gradul înalt de erudiție militară a celui ce a scris tema.

„Propuneți ofițerilor în regiment și momente tactice a căror deslegare să se facă într'un timp foarte mărginit, potrivit cu caracteristica armei, care este iuțeala.

„Asemenea lucrări nu trebuie date ofițerilor acasă, ci pe loc în fața hărții, unde ofițerul trebuie să arate fără multă gândire, dispozițiile ce a luat și cel mult ordinele ce a dat, fără parafrăzări și speculații, care îl deprind cu întârzierea în hotărîre.

„Cu chipul acesta nu i se va răpi nici timpul necesar spre a se ocupa de oamenii săi ori a ei în fiecare zi călare afară, cât de puțin, pentru a-și întreține cu orice preț dragostea de câmp, care dragoste trebuie să stăpânească pe huzari ca cel mai tiran vițiu.

Căci numai adevărații amici ai terenului vor fi în măsură să dovedească și în viitor locul

de onoare ce se cuvine cavaleriei pe teatru, de operațiuni și numeroasele împrejurări, în care ea mai mult ca orice altă armă, poate interveni în mod fericit, fie pe jos, cu carabina, fie călare.

„Pe vremea noastră, însă, eram bine încredințați că nu trebuie să căutăm a obține cu carabina ceace puteam obține cu sabia.

„Rezultatele obținute călare, erau înzecite și însușite și erau hotărîtoare.

„Cavaleria era o armă de efect moral zdrobitor.

„Prin mobilitatea ei, intervenind spontaneu acolo unde inamicul se aștepta mai puțin, determină totdeauna chiar în cel mai oțelit vrăjmaș, o stare sufletească dezastroasă.

„Un atac călare bine pregătit și bine con dus, făcează ca cea mai dârzsă fire și cele mai vânjoase mâni să arunce la pământ arma încărcată și să fugă în desperare, ducând spaima și desnădejdea în chiar trupe proaspete dinapoi, care fără un asemenea uragan pustiitor ar fi fost poate o pildă de virtute osăștească.

„Așculta-mă bine camarade, căci am trăit să văd tot ce spun și nici nu pot spune tot ce am văzut la Marengo, la Ulm, la Austerlitz, la Iena, la Wagram, la Friedland, la Moscova, la Waterloo. Cavaleria călare era îngrozitoare și cei ce vrea să vadă în adevărata ei piele de pan-

teră, să-și pună imaginația la contribuție, căci precum și-am mai spus, nici manevrele, nici cinematografele nu ne pot lămuri realitatea pe deplin.

„Dar... pușca infanteriei băteă la 200 de pași și se încarcă pe la gura țevii, iar tunul care se încarcă tot pe la gură, băteă cam la 800 metri.

Astăzi, după cât sunt informat, a apărut în câmpul tactic o dihanie care se chiamă mitralieră și au apărut puști cu repetiție și fără fum, care bat la mii de metri și tunuri mari care varsă cu o iuțeală îngrozitoare dela zeci de mii de metri zeci de feluri de proiectile...

„Cu durere în suflet și cu inima cernită trebuie să vă spun: puneți cruce poeziei noastre de atunci; puneți-i cruce, căci a trăit; puneți-i cruce și plângeti dacă vă doare, dar nu mai căutați a obține cu sabia ceiace înzecit și însutit puteți obține cu focul.

„Punît-vă imaginația la contribuție, cum face orice poet, închipuiți-vă că săbiile și lăncile s'au lungit de o mie de ori, mișcați-vă călare cu avânt în afară de focul inamicului, apoi descălicați și deslânțuiți focul prin surprindere și... veți regăsi poezia cavaleriei și a timpului în care trăiti, pe care voi trebue să o înțelegeti și să o cultivați, căci a voastră este și fără ea muriți...

„Să fiindcă venî vorba de imaginație, nu trebuie să vă închipuiți că o cavalerie, ca să nu fie

criminală, e datoare să galopeze pe câmpul de luptă 24 de ore pe zi.

„Da! o cavalerie care *stă* este criminală, aşa ziceă și Impăratul nostru. Dar nu trebuie să credeți, cum fac pe la manevre unii șefi nervoși și setoși de lauri, că a nu sta, însemnează a se încură cu escadroanele dela o aripă la alta a frontului de bătaie, căutând să intre în acțiune peste tot sau mai bine nicăieri.

„Procedând astfel, o cavalerie se sinucide fără a ajunge la inamic, căci caii se prăpădesc gonnind și momentele în care cavaleria poate intră cu folos în acțiune sunt aşa de trecătoare...!

„Această considerație poruncește deci *a sta* la pândă, bine înțeles pe câmpul tactic, ca la bătaia de lupi, ceeace nu trebuie să asămușe cu *a sta de grăba*, căci diferențele antene (patrule) ale celui ce pândește, sunt într-o stare de fierbere, care ne amintește un stup de albine în toiul mierii.

„Iar comandanții de cavalerie nu trebuie să se teamă că de nu se vor arăta neconvenit comandanțului superior, vor fi prost apreciați în ziua și la judecata de apoi, căci o cavalerie care lucrează cum trebuie, nici nu poate fi văzută, acțiunile ei fiind ascunse și îndreptate spre aripi, deci cevă cam afară din orizontul vizibil al comandanților, care ocupă de regulă puncte centrale față cu frontul de luptă.

„Si de altminteri cred că poate cunoști răs-

punsul ilustrului general de cavalerie prusian, Zeidlitz, când la Zorndorff, i s'a fost poruncit să fie Marele Rege să iasă la iveală, căci în acțiunea în care stă e condamnabilă și va răspunde cu capul. „Majestatea Sa, zise Zeidlitz trimisului încremenit, să știe că sunt la pândă și să-mi lase capul cât timp îmi mai trebuie ca să o servesc — apoi facă cu el ce va vrea”.

„Puțin după acest răspuns, sosind momentul, victoria fu câștigată numai prin lovitura grozavă a cavaleriei, care pândise cum pândește leul elefantul.

„Așă dar astăzi când fronturile sunt așă de întinse, cu atât mai mult un șef de cavalerie care vrea să fie în adevăr util, dacă a terminat cu explorarea, unde fără 'ndoială a avut mult de lucru și călare și cu pușca, hârtuind pe inamic spre a-l recunoaște, a-l întârziă și a-l intimidă și dacă nu mai are ce căută înainte din cauza lipsei de aer, va trebui să rămână sau va trece pe aripa descoperită, unde va găsi aerul trebuincios cavaleriei și, împânând terenul cu patrule numeroase și puternice, va sta la pândă ascuns.

„Și este cu neputință, dacă vechiază bine, ca mai curând sau mai târziu, să nu i se ofere momentul mult așteptat de a intră în acțiunea brutală, fie pentru a cădeă asupra cavaleriei adverse, care desigur nu va apăra la aripa sprinjinită, și a-i paraliză astfel acțiunea, fie prelungind frontul infanteriei pentru a se opune

unui contra atac sau a contra-atacă, fie ocupând lateral un punct obligat de trecere, pentru a feri trupele amice de o învăluire, sau pentru a învăluia și a amenința flancul și spatele adversarului, înlesnind înaintarea trupelor amice, fie căzând ca un trăznet asupra unei rezerve, a unui grup de artillerie, a unei coloane învăluitooare sau în retragere și urmărind apoi fără preget până la complecta desorganizare a vrăjmașului.

„Un asemenea fel de *a sta*, permite a observa necontenit flancul și spatele inamicului și a pune la curenț în toată clipa pe comandantul superior cu diferitele evenimente, lucru care constituie cea mai de căpătenie îndatorire a unei cavalerii vrednice și cu toate acestea, nu se poate obține, dacă printr'un criminal exces de zel, alergați în zăpăceală dela o aripă la alta.

„Și acumă, fiindcă se apropie ora de cazarmă și nu vroiesc, iubite camarade, să te fac să ajunge cu întârziere, fiind aceasta cea mai tristă po-doabă a ofițerului de cavalerie, îmi păstrează dreptul de a mai vorbi altă dată despre alte cele privitoare la cavalerie, dar înainte de a termină aş dorî să ne despărţim lămuriți:

„Citește, nu zic să jignești pe bătrânul Gutenberg, nesocotind puterea tiparului, ori să oultivi ignoranța.

„Citește, mai căles în direcția profesională, dar citește mai puțin și cugetă mai mult, ca să

nu-ți pierzi facultatea de adaptare la împrejurări și să nu devii sclavul orb al vreunei doctrine, care azi poate fi bună și mâine poate fi falsă.

„Cu alte cuvinte nu te rutină și mai ales nu te mecaniză.

„Ascultă-mă bine: citește mai puțin, cugetă mai mult și dacă ai ceva de scris, scrie, dar nu da drumul condeiului... Nu căută să iei pâinea gazetarilor ori a celor ce trăiesc din scris...

„Se scrie prea mult...

„Pe vremea când nu erau atâtea cărți, erau cugetători mult mai puternici, care au pătruns chiar tainele cerului și legile firii.

„Crede-mă, este de ajuns oricui a se instrui din cărți în zilele urâte și noptile lungi de iarnă. Pe noi Huzařii, nimic nu ne poate instrui mai bine și nimic nu poate folosi mai mult corpului și spiritului nostru cercetător, ca o preumblare senină ori o muncă fără prihană — fără gânduri de preamărire personală — în mijlocul naturii, scăldați în lumină.

„În zilele frumoase de vară sau chiar de iarnă, când totul ne chiamă la viață și cugetare liberă, a se închide cineva între patru ziduri pentru a-și circumscrive spiritul în norme și idei streîne și necontrolate, de multe ori bolnave, și a primi de bună voie tirania lor, este a-și pierde bunul sămăt, a deveni pe nesimțite meschin și pervers, a refuza cel mai frumos har al Dumnezeirei, a se simuca sau a 'nebuni'. Ferește-te...

In timpul acesta se aud pașii caluiui, care vine să ia pe Călărașanu la slujbă și Huzarul negru, omul faptelor, sătul de vorbă, tace.

Căpitanul deschide ferestrele, soarbe cu poftă bogatul aer al dimineții de toamnă și privește cu plăcere frumosul cal care aşteaptă la poartă.

Acum înceinge sabia, pune chipiul pe cap și privirile sale alunecând peste voluminoasa lurerare tactică, plină de compilațiuni și parafrazi esforțitoare, se rușinează și mâños, o aruncă departe, rostind cevă neînțelus.

Apoi încalcă și orientat pe adevăratul drum al cavaleriei, cugetând necontenit la cele spuse de Huzarul negru, cum iese din oraș, părăsește șoseaua și strângând pulpele, o ieă la galop peste câmp...

Iată-l afără din lanțul convențiunilor teoretice și stupide, iată-l desbrăcat de formele scrise și ambiciourile personale, iată-l *liber*, redat sie-și, Suveranului și Tărei, departe de ziduri și de atmosfera lor bolnavă.

Acumă, liber cu cugetul, își servește Țara cu toate puterile ce-a împrumutat din coastele și lătuul ei bogat, dar nu mai slește aceste puteri pentru cățivă centimetri de sârmă poleită.

În sufletul său și-a făcut loc un ideal nespus de frumos: cultul cavaleriei, în serviciul Patriei.

Și astfel Căpitanul Costache Călărașanu, în fiecare zi, singur ori cu ofițerii și soldații săi, lucrează afară în câmp, fără multe forme scrise

și speculațiuni savante, încredințat că un ofițer de cavalerie nu este niciodată destul de rustic și că un compromis fericit nu poate avea loc între câmp și biurou.

Așă dar, veșnic în serviciul Patriei, își antrenază caii și oamenii, se antrenează pe sine, își hrănește plămânilii, inima și nervii și își cultivă ochii și simțul terenului — cu alte cuvinte vigoarea și bunul simț — fără de care, a luat bine seama, că zadarnic încearcă cineva să fie ofițer de cavalerie.

Iar seara, după o zi de muncă sănătoasă și folositoare, ars de soare și bătut de vânt ca un spahiu, se întoarce acasă și se dedă la odihnă bine meritată, petrecând cu ai săi ori cetind câteva pagini alese. Apoi fără frică și fără prihană se culcă și adoarme liniștit, sub farmecul și oblăduirea Huzarului negru....

DUMITRU COJOCARU

In orele mele de singurătate, nu găsesc plăcere mai mare, decât să recitesc scrisorile, care prin conținutul lor au scăpat de coș. Le citesc cu patină și mă înduioșez și aceasta este și un prinos de recunoștință, față de cei ce mi le-au adresat, de multe ori în zile triste.

Multe din aceste scrisori sunt datorite unor camarazi și amici care s-au stîns din viață și printre ele găsesc azi, una delă nenorocitul și uenitul meu amic Costache C.

Cum în aceste rânduri se găsesc sentimente rednicice de luare aminte a bunilor ostași, redau mai la vale un fragment.

„In anul Domnului 1894, scrie amicul meu, eram sublocotenent în regimentul 11 de călărași, la Brăila.

„Aveam, precum știi, pe atunci 220 lei pe lună, și cum părinții mei... săracii!... părăsiseră planeta această, fără a-mi lăsa altă avere decât o neîntrecută dispozițiune sufletească pentru a înfrunta viața râzând, trăiam numai din

acești bani pe care îi orânduiam astfel: 50 lei pentru o datorie pe cal la stat, 35 lei pentru haine la atelierul ofițeresc din Focșani, 35 lei pentru camera în care locuiam în strada Frații Goleși No. 11, 40 lei pentru harnășament luat pe datorie dela un jidan din București, 10 lei pentru diferite rețineri în corp și-mi mai rămâneau încă 50 lei pentru mâncare și alte nevoi cum: tutun, spălat, luminat, cărți de citit, jurnale, reparări și alte mărunțisuri.

„Ce m'ași fi făcut eu cu acești 50 lei homeopatici, dacă bunul Dumnezeu al călărașilor nu mi-ar fi scos în cale pe Dumitru Cojocaru?

„Acest Dumitru, eră de felul lui dela marginea Bărăganului, de pe lângă Tăndărei, dar târziu, când eră aproape să intre în armată, ai lui se mutară la niște neamuri în satul Ianca din județul Brăila și aşă a ajuns el să fie soldat permanent în regimentul 11 de călărași.

„Când am așezat plotonul la linie și am întrebat cine vrea să vină la mine ca ordonață, au ieșit mai mulți, dar eu am ales pe cel mai plăpând și punând mâna pe umărul său colțuros, am zis către ceilalți: „voi mai voinici, puteți înfrunta greutățile grajdului și ale frontului!”

„Așă dar am luat pe Dumitru Cojocaru. Eră mititel ca și mine și tot ca mine costeliv, dar păreă mult mai nevoiasc prin paloarea feței sale și oarecare sficiune. Apoi capul lui mic și uscat se pierdeă până la vârful nasului într'o capelă

uriășă, care-l prostea de-a-binele. Mantaua mult mai mare decât măsura lui, era par că aruncată cu furca pe el și mânicele foarte lungi nu-i permiteau să ducă mâna la vizieră spre a salută, decât în patru sau cinci timpuri. De cînd nu mai vorbesc mult, privindu-le trebuia să caști ca și ele. În fine nici unul din semnele exterioare de respect nu întovărășeau pe acest muritor plăpând și oropsit.

„L-am dus la magazia escadronului, l-am întotlit cu haine noi de ordonanță, l-am tuns, i-am pus o șapcă potrivită pe sprânceană și l-am trimis acasă la mine.

„Cum serviciul de ordonanță la un ofițer neinsurat nu diferă mult de munca ușoară, ce se prescrie bolnavilor prin sanatorii, încet, încet Dumitru s'a înciocălat, a prins culoare la față, s'a înviorat și prin agerimea lui nu mai diferează mult de un pisoiu mititel, care se leagă de toate celea.

„Iși găseă necontentit de lucru și când nu mai avea ce face pe acasă, fugă iute la grajd cu două-trei bucătele de pâine pentru Cazacu, calul meu, pe care îl răsfăță ca pe un copilaș.

„Tot ce făcea, făcea din dragoste pentru mine și numai cu gândul, cum să mă mulțumească mai bine. — Era devotat.

„Pe vremea aceea, mâncam la nămiază pe unde apucam și de cele mai multe ori mă mulțumeam cu o probă dela cazan, care era înfrî-

coșat de bună, căci eră 70 bani rația ostașului pe zi. Seara nu mâncam, mă oprise casierul regimentului și mai aflasem dela un doctor, că cine se umflă seara, visează urit. Dar îpe când cîteam la lampă un regulament sau oarecare versuri foarte usoare pentru stomac, Dumitru intră vesel cu un pahar de ceaiu și două felii de pâine prăjită, pentru care plăteam 20 bani la ceinăria de peste drum. „Sobrietatea e muma tuturor virtușilor”, ziceam eu în gândul meu; dar Dumitru nu cugetă aşă adânc și văzând că-mi joacă pulpele în carâmbi, a căzut la gânduri.

„Intr’una din zile m’ă rugat să-i dau drumul până la Ianca, ca să vadă pe maică-sa. La trei zile, cum mă întorceam dela cazarmă, fluerând a sărăcie și gândindu-mă la ce camarad să mă poftesc la masă, găsesc în odaie la mine, masa pusă ca la orice boer gospodar.

„Un castron cu ciorbă aburise geamurile de nu se mai vedea uliță; o mămăliguță bătăioasă se tolânise la colțul mesii alături de o strachină cu ouă proaspete și subt masă, cărâia o nadoleană priponită. El, Dumitru, sta după ușă și văzând uimirea mea, eră în slava fericirii, râdeă,

„Eu am înțeles gândurile lui bune și după ce l’am laudat ca pe un camarad credincios și bun, după ce apoi l-am întrebat cum a găsit pe cei de acasă și ce fel a petrecut, cu mare greutate l-am făcut să primească trei lei, dovedin-

du-i că oricât eram de sărac, tot mai săracă era
maică-sa, văduvă cu cinci copii.

„Am trăit bine mai multe zile și pe urmă am
mai postit o săptămână și iarăși a plecat Dumitru la Ianca și apoi și-a luat vânt și regulat
plecă și venea cu bunătăți eftine, pe care le
pregătea la cuptorul unui plăcintar din apro-
piere și pe, urmă, nu cunoșteau o placere mai
mare; decât să mă vadă dând din fălcii pe ne-
răsuflare.

„Atunci am văzut și eu, că unii se îngrașă
privind la alții cum mănâncă!...

„La rândul meu, luam seama să nu-i lipsească
lui Dumitru nimic din cele trebuincioase spre
a fi sănătos și curat și dacă uneori din vreo iu-
țeală de flăcău Tânăr și năbădăios îi ziceam
vreo vorbă aspră și-l vedeam apoi ploat și opărit
la distanță, nu știam cum să-i îmbunez inima
și-l puneam să-mi mai spună un obiceiu sau
altul de pe la ei, iar bietu Dumitru se apropiă
binisor și ștergând cu cărpa pe ici pe colo, spu-
neă, spunea și îi trecea.... Il auzeam apoi când-
tând cu cavalul în odăita lui și cântarea lui era
așă de măiastră și așă de duioasă!.... Plângere
cavalul și vaetul lui armonios mă durea și mă
frângea și tofusi era așă de alinător — era po-
vestea lungă și tristă a neamului nostru — era
vaetul veacurilor de urgie, trecut din părinți și
răspărinți în sufletul țăranului care cântă... Si
eu ascultam cucernic, cea mai tainică cântare

din căte sunt pe lume, și în atmosferă aceea de dulce, nespus de dulce melancolie, adormeam senin...

„Dumitru eră, cum vezi, o comoară pentru mine și mie îmi eră drag, căci eră în adevăr un suflet bun de român și îngrijirea și grijile mele găseau întotdeauna răsunet în inima lui.

„Așă, îngrijind unul de altul cum puteam mai bine, într'o bună dimineață am trimis cismeile să le lărgescă carâmbii și Dumitru se văită că-l strânge cămașa... Eram doi ostași mulțumișii. Ce mult e de atunci!...

„Intr'o zi venind dela cazarmă, am spus gazdei să pună un bilet la geam, că eu sunt mutat la Craiova.

„Pe vremea aceea, ordonanța nu se putea mută cu ofițerul și vorbele mele au căzut ca plumbul topit pe sufletul bietului Dumitru; s'a uitat întrebător și galeș la mine, apoi încredințat că vorbeam drept, a început a clipi repede genele și pe urmă a dat cu dosul palmei pe la ochi și s'a depărtat oftând înăbușit. — Eră foarte amărît.

„A doua zi, în faptul dimineței, a luat trenul și s'a dus la Ianca, să-mi aducă rufele — le spălă maică-sa; apoi mi-a adus niște ghete de la pingelit și pantalonii dela bazonat; în fine Dumitru se învârteă mereu ca prinț de friguri

„In toată amărăciunea lui avea o singură

mângâere: îi făgăduisem că-l iau cu mine la Craiova și că-l mai țin cât o mai fi cu puțință.

„Am plecat deci împreună. Dar cum ne-am stabilit în Craiova, m'au luat frigurile de baltă.

„Bielul soldat se uită la mine cum Tânjesc și mă împuținez pe zi ce trece și Ianca, singura lui bază de opearție, eră aşă departe.

„Ne mai puțând face altcevă, sta pe lângă mine cu ibricu de ceaiu și alte mirodenii și mă îngrijjea ca o mamă.

„Cum să uit eu goana lui nebună după fiecare musculiță care-mi da târcoale și cum să uit grija ce aveă ca să fie liniște în jurul casei? Se rugă de copii, de precupeți, de chirigii și de toată suflarea să treacă încet, că e om bolnav în casă. Eră în adevăr ca o mamă!

„Dela o vreme am adus acasă și pe Sârbu Ion, soldatul care trebuia să-l înlocuiască. Regimentul 11 făcuse hârtie, prin care cerea înapoerea lui Cojocaru cât mai neîntârziat.

„Mie însă nu-mi venea să mă despart de el, și nici nu aveam puterea să spun acestui om, care se apropiă tot mai mult de mine, că trebuie să plece. Mă gândeam la soarta care-l ar săptă la cazarmă, pe el, care rupsese de mult cu frontul...

„Cine știe la cine o nimeri?...

„Și aşă tot l-am mai ținut câteva zile, iar în dimineața zilei sorocite, în care trebuia să

plece, cum eram gata să încalec spre a mă duce în tabără, l-am chemat și după ce i-am dat bani de cheltuiala și foaia de drum, i-am zis: „Dumitre, pe la ceasul 11 pleacă trenul, noi n'o să ne mai vedem. Ai fost bun și vrednic camarad; umblă sănătos, s'auzim de bine și aduți aminte de mine, că și eu....” și mai departe n'am mai putut rostii nimic; m'am înecat, sărme de foc simțeam pe fața mea slabă și galbenă, plângeam. El mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o și toată părerea lui de rău, și tot adâncul sufletului lui l-am simțit în tremuratul genelor sale ude...

„L-am șters obrazul cu mâna mea rece, apoi l-am mai privit așă, printre lacrimi, ca prin ceață câteva clipe, am încălicat și nu l-am mai văzut... dar par că prin vis sau într-o lume aevea am auzit un stins și dureros „să trăiți domnule sublocotenent”... și împovărat de gânduri triste, m'am dus și nu l-am mai văzut, nu l-am mai auzit....

„Când m'am înapoiat din tabără la namiază, mi-a eșit Ion la poartă și însăpmântat, abia răsuflând de frică, mi-a zis: „să trăiți domnule sublocotenent, m'am dus la fântâna Jianului să iau apă și când m'am întors și am dat să pun urciorul lângă ladă am înlemnit.... lada spartă și Dumitru plecase”.

„Intru în odae, mă uit uluit spre ladă și aş

vrea să nu mai văd, să fiu orb. Lacătul atârnă de un singur belciug... Dumitru hoț! Ce cuge-tare otrăvitoare!

„Se învărtește casa cu mine, ochii mi se înpăinjinează, picioarele nu mă mai țin și mai mult ca decât mă aşez pe scaun.

„Dumitru hoț! Cum se poate! Nu, nu este cu putință, nu trebuie să fie! Atâta povară cum să rabde sufletul meu singur! Eram prăpădit.

„Intr'o clipă se năruise tot soclul pe care rezemasem eu frumoasele mele credințe ostășești. „Niciodată, până în clipa aceea, nu suferisem o lovitură mai crudă, care să nimerească mai adânc și mai dureros sărmana mea inimă.

„Am rămas astfel aproape fără gândire, cu nervii răsuciți, cu ochii pironiți pe locașul belciugului scos, pe dovada celei mai scârboase căloșii omenești, care păreă că-mi zice: „iață ce buruiană crește pe pământul la ale cărei hore te-ai legat să străjuești și cu prețul vieței tale să le păstrezi neștirbite!”

„Eram aşa de opăcit și abătut! Încet, încet, și șovăind m'am apropiat de ladă. O! cât aş fi dat și cât aş fi dorit să nu fie decât o închi-puire, să fie altcevă, și Dumitru să fie curat cum fusese cât m'a servit, iar eu să pot zice cu mândrie, că țăranul este bun și cinstit și că prin felul meu de a fi, am insuflat soldaților mei numai iubire și devotament.

„Și poate fi pentru un ofițer demn un apanagiu sufletesc mai prețios ca acesta? Iată de ce fără să-mi dau bine seama, stam încremenit lângă ladă și nu îndrăzneam să ridic capacul. Acolo subt capac erau; ori mormântul, ori legănul speranțelor mele.

„O dungă de lumină par că străbătu întunericul sufletului meu rănit și ne mai putând răbdă fiorii nedumerirei, mă aplecau cu hotărîre și ridicau capacul.

„În ladă erau toate aşezate ca de obiceiu; nici o urmă bătătoare la ochi de vreo răscolire. Dar într'un colț subt rufe aveam eu, o cutie de chipiu cu diferite scrisori, amintiri, odoruri scumpe... și mai erau acolo și 60 lei, despre ființă și locul cărora numai Cciocaru știă.

„Aș fi dorit ca acest colț să fie neatins; dar desamăgirea mea fu completă și grozavă..., rufele erau mișcate, crudul adevar să lămurise, ultima speranță era pierdută... Dumitru umblase aci. Ce grozavie! Omul acesta, care mi se devotase și pe care l-am răsfățat; de care mă despărțisem plângând ca un copil, și de a cărui amintire mă credeam legat pe viață; omul acesta în al cărui suflet neprihănit, topisem eu sufletul poporului dela țară; întruparea aceasta admirabilă a bunătății și credinței străbune, n'a fost decât o minciună și o mască amăgitoare, care în fața ișpitei s'a pogorît pe cea mai neagră

și mai murdară treaptă a ticăloșiei, a furat. Ce ticălos! Așă sunt toți țărani, așă sunt toți soldații; săracă țară românească!...

„Astfel cugetam plin de amărăciune, când cu mare silă îndrăznii să arunc teancul de rufe subt care se găseă cutia. Ridicaiu apoi capacul cutiei și zării un petec de hârtie, pe care recunoscui slova lui Dumitru. Pusei mâna cu nădejdea cu care se întinde naufragiatul spre scândura care plutește, îl întorsei spre lumină și cetii: „erăți-mă, domnule sublocotenent, că n'am putut plecă fără poza dumneavoastră; erăți-mă că nu sunt hoț”.

„Și în adevăr din cutie lipsea numai fotografia care mă înfățișă călare pe Cazacu.

„Bietul Dumitru! Cu ce ispită sublimă și-a trudit el vreme îndelungată mintea și sufletul lui de camarad devotat! Cu câtă evlavie va fi pus el chipul meu în sân, plecând pentru totdeauna!...

„Nu, Dumitre, tu n'ai fost hoț și nici nu cunosc un om mai vrednic ca tine de lumina soarelui”. — Și cine-și poate închipui fiori de înduioșare și supremă iubire, care mi-a străbătut trupul și nervii mei apăsați, și cine să-și închipue pervazul nespus de strălucitor în care printre lacrimi mi s'a arătat soldatul meu, în clipele acelea de blagoslovită răsplata?!!...“

„Apropiindu-mă de fereastra luminoasă în care

se jucau razele soarelui, am gustat cea mai prețioasă odihnă sufletească recitind: „ertați-mă domnule sublocotenent, că n'am putut plecă fără poza Dumneavoastră”...

„Cu ochii umezi, am privit spre Bărăgan, încolo, către răsărit spre casa lui Dumitru și am stropit cu lacrimi curate de copil inimos și vrednic, țarina blagoslovită pe care cresc asemenea flori, ogorul pe care s'a născut Dumitru Cojocaru, pământul pe care m'am legat să-l străjuesc și să-l cetluesc cu săngele meu.

PILDE BUNE

Lui Popescu Toma¹⁾

...Și dragul meu, poate ai băgat și tu de seamă, că de când reducerea termenului de serviciu subt arme a devenit o necesitate, literatura militară se ocupă foarte mult de educațunea morală a soldatului. De altfel, un subiect vast și generos, care permite o sumă de variante și poate fi tratat cu ușurință în fraze pompoase și chiar sentimentale.

Numărul scierilor de toate mărimele, al broșurilor și catehismelor crește uimitor. Circulaile, năvălesc pe la corpuri și servicii, anunțând că tezaurul nostru literar s'a îmbogățit încă cu „noi opere de valoare, cari nu trebuie să lipsească din biblioteca ofițerului” și afară de aceasta, aproape nu este număr de revistă militară română sau streină, în care să nu descopeprim o rețetă magică, care permite a transformă repede pe soldat într'un fel de „supra-om”, capabil de toate virtuțile cerești și pământești.

---

1) Azi general.

Aceste scrieri, la baza cărora de multe ori stă un interes personal mărunt, izbutesc să influențeze lumea militară și astfel mai prin toate corporurile de trupă se stabilesc anume ore, în care ofițerii, cu sau fără cădere și talent, de multe ori prea tineri pentru a-și da seama de valoarea autorilor ce consultă, se inspiră și vorbesc soldaților despre tot trecutul nostru istoric și despre cele mai sublime virtuți și îndatoriri, filosofând în termeni care vindecă și cea mai rebelă insomnie.

Această oră de somn reparator poate, ar fi o mare binefacere, dacă nu s-ar cere apoi bișților soldați să repete cele expuse, sau să răspundă la unele întrebări prin fraze anume și cuvinte de efect, care prin caracterul lor enigmatic obosesc și prostesc întru atâta, că nimic nu poate concretiza mai bine amestecul de idei și de vorbe goale, ce își găsesc loc în creerul omului, în puținele și răslețele clipe de atențiuțe, decât zicătoarea românească: „cocoș, biserică, epure, colac, pește, pupază”.

Și în adevăr, soldații, după sforțări uriașe, izbutesc să înșire cuvinte sforăitoare, dar tot atâta de fără înțeles, că numai știind despre ce este vorba, abia poti lămurii puțin: patria, drapelul, onoarea, abnegațiunea...; apoi câte monastiri a zidit Domnul Ștefan, cât de bun a fost Alexandru cel Bun, câți boeri a înțepat Vlad

Tepes, câte capete de Turci a spart Mihai Viteazul și câte alte năzdrăvăni, menite să determine, sau să desvolte în sufletul obositului soldat *patriotismul și devotamentul...*

Dar tot în legătură cu educația morală se găsesc oameni cari la ocazuni rostesc poezii patrio-tice, monoloage de spirit și chiar joacă teatru cu oarecare măestrie. Aceștia sunt în general tineri cu termen redus; ei sunt mai bine tratați și îmbrăcați, ca unii ce salvează aparențele pe la inspecțiuni, și sunt scuțiti de multele poveri ce apăsă cu atât mai mult pe cei mai puțin înzestrăți — și totuș destul de bine înzestrăți pentru a observa deosebirea ce se face — și astfel moralul lor crește.... în jos!

Cum spusei, parte din soldați izbutesc să spună câte ceva de efect, și de multe ori, cu cât unitatea numără mai mulți asemenea papagali, cu atât este mai bine cotată. Educatorul militar și-a făcut mai mult decât datoria, și compania, bateria sau escadronul este gata să realizeze idealul nostru politic!!...

Cu toate acestea însă cazurile de indisiplină, hoție, neglijență în serviciu, insulta superiorului și alte greșeli grave sporesc și justiția militară are tot mai mult de lucru. Nu mai vorbesc de atitudinea militarească: de mult n'am mai văzut soldat vesel și mândru de uniforma lui, iar deprimarea ia proporții tot mai mari. Sol-

datul, până și cel mai tembel, bagă de seamă că de cele mai multe ori educatorul, în conduită lui de toate zilele, face altfel de cum spune la teorie. Încet, încet, îndoiala își face loc în sufletul său și astfel, el rămâne perfect încredințat, că tot ce i se spune, și trebuie să repete, nu are de scop binele lui, al armatei și al patriei, ci numai și numai gloria șefilor la inspecțiuni.

In inima sa teoriile moralizatoare nu găsesc nici un răsunet și cu cât se învechește în cazarmă, cu atât se pervertește.

Să nu ne facem iluziuni, să nu ne furăm singuri căciula, aşa stau lucrurile. Dela teoriile de morală și alte invențiuni, care obosesc și dispun rău, nu putem aștepta nimic, dar absolut nimic, fără pilde bune.

Acestea singure alcătuiesc cea mai bună religiune ostăsească, cea mai simplă și mai rodnică metoadă de educațiune morală.

In fața virtuții și cel mai răsvrătit devine cucernic, se devotează.

Și zadarnic vom vorbi oamenilor despre drapel și semnificarea lui, dacă noi însine nu ne arătăm plini de respect de câte ori trece acvila de aur; zadarnic le vom spune jurământul, dacă în timpul serviciului divin fumăm și glumim, în fața lor; zadarnic le vom cântă respectul șefilor și camaraderia, dacă în fața lor bârfim pe cei mari și ne pîzmuim; și la ce să mai vor-

bim contra jocului de cărți și beției, când abia descălecăm și la quartierul cătărui sau cătăruie ofițer se încinge și fierbe *macaua*, cu vin de Drăgășani, Odobești, Nicorești..., după regiunea în care manevram? Sânt ofițeri cari zilnic repetă oamenilor că trebuie să-și iubească mult caii, să-i îngrijească, să nu-i împovăreze... și apoi la cel dintâi marș aruncă pe calul sau brațele ordonanței sale, sabia, pelerina, mantaua, binoiu, geanta, sticla cu băutură, pachete cu alimente și tot ce i se pare că îl stânjenește.

Soldatul își amintește de teorie, vede că educatorul singur nu crede ce spune, și ceeace zice el încep, sau cugetă despre ofițer și teorie nu se poate scri aci.

Și tot astfel, zadarnic vom vorbi despre răbdare și sobrietate sau cumpătare, dacă cei dintâi părăsim frontul pentru a merge la fântâna sau cărciumă; și cât este de demoralizator un ofițer care rămâne la ambulanță ca obosit, ori altuț, care în fața soldaților flămâンzi și însetăți, desface coburii, scoate pachetul cu alimente și taie frumos o felie de salam și alta de franzelă, pe care după ce le înghite cu lăcomie, le stropește cu câteva înghiituri de vin bun și le afumă cu o havană parfumată.

Cazul se repetă des și trebuie să fie un soldat bun și răbdător ca să nu murmure, când lui abia la miezul nopții i se dă ciorba.

Nu trebuie însă să credem că numai fiindcă l-am îndopat toată iarna cu morală și catehisme, la bunele lui calități naturale se va mai adăogă și ceea ce urmărim noi în prima linie „devotamentul”.

De sigur, nu avem dreptul, să aspirăm la aşa cevă, căci ceea-ce cugetă el, când privește și rabdă, seamănă cu dramele ce se petrec în fundul apelor, liniștite la suprafață. Tăcerea și liniștea sănt numai aparente.

A vorbi deci oamenilor fără a uni vorba cu fapta, este nu numai nefolositor, dar chiar periculos.

Și tot astfel, dacă acțiunile și toate gesturile noastre sănt în armonie cu principiile de morală, putem fi muți și totuși foarte buni educatori.

Dar nu voiesc să zic că trebuie să renunțăm cu desăvârsire a mai vorbi oamenilor. Nu de sigur, dar cred că este bine să profităm, când se prezintă ocazuni prielnice, când săntem siguri de atențunea oamenilor, când terenul este apt a primi sămânța și a o face să încolțească, și încă atunci să fim scurți la vorbă.

Așa de pildă:

Dacă unul dintre ostași a insultat în orice chip o femeie, îi vom reaminti lui și la toți când se adună pentru exercițiu, apel sau masă, în cuvinte simple, că au acasă mamă și surori și

că desigur nu s'ar bucură dacă ar află că au fost batjocorite.

Dacă unul a băut prea mult sau a făcut scandal, îl vom pedepsî cum se cuvine și tot atunci vom arătă oamenilor urmările triste ale acestei patimi îngrozitoare.

De să a făcut altul vinovat de hoție, cu toată asprimea îl vom pedepsî, după ce-l vom fi arătat oamenilor la apel și vom fi înfierat cum trebuie această mizerabilă apucătură.

Si tot astfel vom arătă la toți pe cei ce au fost bravi ori s-au distins cumvă și vom prețui virtușile bune ca: onoarea, disciplina, patriotismul, demnitatea, abnegațiunea, etc., despre care putem spune câtevă cuvinte pe înțelesul tuturor.

Cuvintele spuse în asemenea împrejurări, cu un caracter mai mult sau mai puțin solemn, impresionează adânc și constituiesc episoade din viața militară, pe care soldații mulță vreme după liberare, le povestesc la vetele lor cuvânt cu cuvând, înconjurându-le de aureola virtușii.

Acestea sănt fapte trăite, *adevărate pilde*, care stăpânesc pe viață sufletul omului și îi îndreaptă credința spre bine.

Dar mai trebuie încă noi însine, acei care vorbim, läudăm și dojenim, să fim oglinda calitășilor frumoase, pentru ca pilda să fie desăvârșită și efectul ei sigur.

Să ne facem deci educațiunea noastră, și a

soldaților va decurge în mod firesc, fără multe discursuri și complicații de program.

Să fim cu băgare de seamă în relațiunile noastre cu trupa, să nu ne arătăm slăbiciunile, să ne preocupăm de soarta zilnică a soldatului și ne vom încredință curând de adevărul ce exprimă Românul zicând: „Cum e Turcul și pistolul”.

Cercetând istoria, vom află că moralul trupelor în armatele celebre, care au cucerit lumiile, se întreținează și se cultivă mai mult printr-o activitate fizică și prin pildele bune date de sus, și adevărații conducători au izbutit să galvanizeze și să miște masele, numai prin virtuțile lor și prin câteva cuvinte și gesturi bine înțelese, aruncate la timp.

Alexandru cel Mare aruncă în fața soldaților însetăți cupa de apă ce i se adusese din depărtare, spre a-și potoli setea în mijlocul deșertului, zicând: „Voiu bea, când vom bea cu toții!” și cu acești oameni a mers el la hotarele Indiei.

Cezar a cucerit lumea cu oamenii în fruntea căror mergea toată ziua pe jos.

Justinian inspectând armata sa în marș, sparse toate butoaiele cu vin, zicând: „vom bea când vom luă dela inamici” și aşa a făcut armata sa.

Frederic cel Mare în fața soldaților care murmurau și se răsvrăteau din cauza pâinei rele, mănâncă o jumătate și le zise: „Nu este bună

dar se poate mânca!” Cu acești oameni s'a dus la Rosbach.

Mareșalul Davoust și famoșii săi divizionari, întocmai ca Anibal, dormeau pe paie, lângă soldați și se hrăniau la fel cu ei. Se cunosc isprăvile corpului III francez.

Japonia a învins prin calitățile morale ale ofițerilor, iar destrăbălarea ofițerului rus a contribuit mult la înfrângerea armatei ruse, întru atâtă este adevărat că valoarea unei armate stă în moralitatea ofițerilor ei.

Noi săntem însă departe de a consideră mare importanță a pălidelor bune ca mijloc de educație sufletească a ostașilor; totuși răsarici, colea, destul de rar, ofițeri, care s'au încrezintat de zădărnicia vorbelor plănuite și meșteșugite și, începând prin a-și îngrijiri educațunea lor, au obținut devotamentul soldaților.

Am văzut la spitalul din Buzău un fruntaș care, pe patul de moarte, a chemat pe căpitanul său ca să-l întrebe ce mai fac cei doi cai rotași al căror conducător și îngrijitor era el. Si l-a mai întrebat dacă înlocuitorul său îi îngrijește bine și este bland cu ei; apoi făcând o sfârșitare zadarnică spre a se ridică, spuse cu vocea stinsă că, dacă este nevoie, el se îmbracă și merge cu el căpitan la cazarmă; iar căpitanul înduioșat de atâtă suflare și biruit de suferință, fără să poată grăbi, cu ochii umede, privind clipind la ceea-ce mai rămăsese din voinicul și devotatul

frunță român, care uitând de sine, își trăia ultimele clipe pentru șeful și caii săi, pentru armată, pentru patrie.

O lacrimă fericinte, o lacrimă frâțească se prelinse pe față nespus de întristată a căpitanului și se opri pe patul muribundului. Era aceasta în adevăr o legătură sufletească indisolubilă, între acești doi camarazi, între sondat și șeful său.

Curând după aceea ostașul își dete sufletul cu ochii pironiți cucernic, spre cel ce stase înaintea bateriei ca cea mai bună pildă!

Fericit Tânărul care moare deplin încrezător în religiunea, în care cu grijă i s'a îngrădit sufletul!

Fericit căpitanul care a știut să cunoască pe Român și prin grija și atitudinea sa a știut, fără multe vorbe, să sădească în sufletul soldaților cele mai frumoase virtuți ostașești: *devotamentul și uitarea de sine*.

Și fericită ar fi armata noastră, Tânără și vîguroasă, dacă toți căpitanii ar înțelege odată, că sufletul Românlui se înclină spre virtute și se devotează până la abnegație, dar numai și numai *prin pilde bune*.

CĂLĂRIA AFARĂ

„Dar cutrierând regimetele noastre de căvalerie dela Severin la Botoșani, te vei încrediță, fără multă greutate, amicul meu, că dragostea de cal și de călărie la mulți din ofițerii noștri, este un sentiment cu desăvârșire platonic. Unii încalecă numai când se poruncește — și chiar nici atunci. Unii n'au cai sau încalecă pe mărtoage. Alții pleacă să-și cumpere cai peste graniță și se întorc cu câini sau cu alte animale drăguțe.

Se poate vedea în împrejurări foarte dese, și mai ales pe la manevre, ofițeri care, din lipsă de dragoste și de deprindere, încarcă prea mult calul, sau nu-l mai descalecă ore întregi, pentru că este obositor să încalice iar, mai ales după ce a ușurat dăsagii, încărcându-și însă stomacul.

Alegerea și ajustarea harnasamentului nu-i preocupă; și dacă la acestea mai adăogăm o atitudine popească, când sănt călări, ușor ne vom da seamă de acele răni adânci și aproape incurabile pe care le vedem cu groază la caii lor, după câteva zile de lucru.

Dacă urmăriți mai departe pe ofițerii de care vorbesc, îi veți ajunge seara, tocmai în momentul când în fine descalecă, lăsând însetatul, flămândul și obositul lor cal, în seama unui oarecare Ion sau Gheorghe, pe care cu toții îl cunoaștem și știm ce grije poate avea, mai ales când dovedește puțină indiferență dela stăpânul său.

Acest Ion, obosit și el, nu întârzie a se lăsă somnului lângă nefericitor animal, care stă cu dinții la stele în timp ce ilustrul său stăpân se ospătează la popotă, povestind isprăvile zilei, visând note frumoase sau vătându-se de greutățile unei zile de manevre, greutăți despre care numai calul său ar avea dreptul să se plângă.

Această purtare vrăjmășească față de un călărie neprețuit, această indiferență (în cazul cel mai bun) o atribui faptului, că ofițerii noștri nu-și dau seama de înrăurirea binefăcătoare a călăriei, de miraculosul fel în care acest sport contribue la menținerea vigoarei, a tinereței, a frumuseții fizice și chiar intelectuale și morale.

In câteva pagini, voi încercă să ridic prestigiul acestei arte, care în țările înaintate a ajuns la rangul de „cult” și constituie un puternic mijloc de educație fizică și morală.

Voi aminti un proverb din ale celui mai vechiu popor, care a cultivat calul și călăria, iar tălmăcirea acestui proverb cred că va pune

în adevărata sa lumină sportul despre care vorbesc.

Zicătoarea este arăbească și se poate spune în câteva cuvinte: „Paradisul e pe spinarea calului”.

Da, mulți se vor mira și vor socotii pe vechii arabi drept niște vizionari fanatici și fantastici; cu toate acestea nu este nevoie de prea multă bună voință spre a ne convinge că acei oameni au dreptate.

In adevăr, mulți dintre noi poate că își amintesc momente de supărare și de întristare, sau chiar de turburări fizice, în care le-a venit ideia de a încălică și a ești la câmp, fără să se gândă că aceasta ar fi un leac. Si fiecare își amintește cum gândurile cele rele s'au evaporat ca prin minune, spre a face loc frumoaselor imagini ale naturei scăldată în lumină și aer, care au schimbat în plăcere și voie bună o stare sufletească bolnavă, supărătoare.

Si am văzut camarazi, care în viață de toate zilele anevoie se hotărău să instrăină o bucătică de aramă sau nichel, și cu toate astea, în urma unei frumoase preumblări călare, fermecăți și transformați, spre uimirea tuturor, s'au oferit a plăti mai multe rânduri de bere, a zvârlì golganii la țiganii care cântau, și a da bacșisuri la cei ce îi serveau.

Am văzut pe un bolnav neurastenic, pe amicul meu căpitanul X, care și-a recăpătat liniș-

tea numai după ce a reluat obiceiul de a călări zilnic afară; și am văzut camarazi grosolani, stângaci, care împrumutând pe nesimțite puțină mlădiere dela caii pe cari încălicau, au devenit grațioși, eleganți, chiar seducători.

Cu toții am avut prilejul, fie în galerii, în saloane, prin vitrine sau pe cărțile poștale să vedem tablouri uimitoare de frumoase, care ne înfățișează unul sau mai mulți călăreți orientali, în fantasticele lor costume, călări pe cai superbi arabi și încoronați de mulțimea care îi admiră.

Adesea în aceste tablouri zărim un colț de fereastră, unde perdeaua se ridică puțin și ochii visători ai unei frumoase orientale, caută cucernici spre fericitul călăret, spre fericitul deținător al „paradisului pământesc”.

Dar să lăsăm la o parte aceste icoane arabe, izvorîte de multe ori din imaginația artiștilor, să părăsim strîmta atmosferă a piețelor și ultițelor orientale, să ne reîntoarcem în țara noastră frumoasă, și pe un cal oarecare să străbatem în pas liniștit un frumos crâmpieiu de țară, să călcăm șerpuitele drumuri ce tae pădurea misterioasă, ori pietruitele și surele cărări ce sunt și coboară munții.

Gândurile rele dispar ca prin farmec, obrajii se înviorează, o rază de căldură, un val de fantezie străbate sufletul, care se îmbată de placere și astfel omul cel mai prozaic și cel mai

ursuz devine poet — cântă! — Nu este atunci
în paradis?..

Dar să pörnim puțin la trap... Ce ușor, ce
lin se leagănă corpul și inima noastră în trapul
cadentat al unui cal voinic!... E cea mai dulce
legănare a celor mai frumoase gânduri... Tainic,
povestitor răsună drumul subț bătaia regulată
a copitelor și această bătaie ritmică, unindu-se
cu cântul păsărilor, cu sgomotul surd al milioanelor
de insecte, cu foșnetul frunzelor prin care
trece alinător zefirul, dă cea mai plăcută ar-
monie — armonie sublimă, îngerească, care o-
dihnește atât de bine sufletul nostru, adesea zbu-
ciumat de pafimi și de suferințe! — Si unde
alt undeva decât în slăvile cerești, în paradis,
mai putem aspiră la asemenea senzațiuni, pe
care poeții le numesc divine...

Dar dacă înaintea noastră se desfășură o po-
iană, ori o câmpie, care ne duce cu mintea în
cele mai frumoase țări, din frumoasele povești,
cu ce frenzie sărim sănțul drumului pentru a
galopă mai liniștit prin ierburile mirosoitoare,
printre căpițele de fân nou cosit, ori sărim ne-
bunește o gârlă îmbrăcată în nuferi, care ne îm-
bată cu parfumul lor și astfel ne face să simțim
cea mai nevinovată și nobilă placere, desfătân-
du-ne ca pasarea care plutește de voie și fără
nici o contenire, fără nici o rezervă în nemărgi-
nitele spațiuri,

Si nu săntem oare iarăși în paradis...?

Câtă voioșie se revarsă pe sufletul nostru și câte otrăvuri, câte boale nu pier ca prin farmec! Nu este aceasta, tâlmăcirea chiar a tainicului proverb arăbesc?

Dar se va zice că mai putem și în alte chipuri să alergăm în mijlocul bogatei naturi. Se poate, dar cătă diferență!..

Pe picioare... ne trebuie ore întregi prin pălbere sau și noroiaie, în rând cu cele mai murdare animale, cu care împărțim drumul până la găsirea unui petec de pământ mai curat, pe care să putem odihni în liniște.

Cu bicicleta... e foarte obositor; nu ne putem mișca decât pe șosele când e vremea bună; ne ajung totuși cîinii și adesea chiar trebuie să luăm mașina în spinare.

Pe calea ferată... poate fi ceva mai prozaic și este oare vreun călător care să nu aștepte cu nerăbdare sfârșitul călătoriei, oricât de scurtă ar fi ea...?

Cu trăsura sau automobilul... exercițiul fizic se reduce la sguaduri neplăcute, care, pe o șosea neîngrijită sau pe drumuri, se traduc prin amețeli, dureri de cap sau alte senzații bolnăvicioase și orizontul nostru se mărginește la aceea ce putem vedea în dreapta și în stânga drumului pe care ne mișcăm.

A urcă o coastă repede către un pisc, către o coamă de deal, a urmări o potecă misterioasă!, a trece printr'un vad, a străbate pădurile, ogoa-

rele, sau a tăia miriștea în galop, toate aceste porniri spre orizonturi noi, orizonturi întinse și în afară de atmosfera banală și plină de praf a promenadelor publice, nu-i sunt date decât celui ce se leagă de cal, celui ce învață a cunoaște, îngrijii și întrebuință acest nobil animal care complectează pe om și mai ales pe omul de răsboiu, pe militar.

Și în adevăr, este rar ca un bun călăret să nu inspire încredere în momente grele. În vocabularul său este anevoie a găsi cuvântul „imposibil”. Avântul ce împrumută dela temperamentul și puternicii nervi ai calului său, îl face să încece orice.... Este un fel de beție..... și zi cu zi, trecând cu faptele peste hotarul posibilității obișnuite, ajunge a provoca mirarea și admiratiunea prin oarecare extravagante, care la el trece în domeniul acțiunilor reflexe și se succed, fără să-și dea seama, când trebuința cere.

Încă din timpurile cele mai vechi, oamenii energici, eroii, cavalerii, au găsit în cal un supliment de forță și energie și nici că s'a închipuit de popoare vreo faptă mai de seamă, fără tovărășia acestui animal nobil.

Astfel se explică, pentru ce în legende și în cântecele vechi populare, eroii sănt călări; astfel ne dăm seama de ce Sfântul Gheorghe este călăret și nimănuia cred că nu i-a venit în minte să zugrăvească pe acest erou în căruță, în automobil sau călare pe bicicletă.

Iancu Jianu, Codreanu, Miu, Bujor, toți acești haiduci au cai vestiți, cai sirepi și unde nu e calul, nu e nici isprava; când cade calul, cătușele sănt la picioarele nefericitului haiduc.

Și este oare vreun mare Voevod sau Căpitan a cărui memorie să nu fie trecută la nemurire printr'o statue ecvestră..?

Mihaiu Viteazul și Ștefan cel Mare ni se arată ca niște semi-zei și este hotărît lucru, că izbân zile uimitoare ale acestor voevozi extraordinari se dătoresc în mare parte faptului, că ei se ăseau totdeauna călări pe cai frumoși în fața armatei și călări se năpustea asupra vrăjmașului, ducând după ei mii și mii de călăreți electrizați și exaltați de îndrăzneala Căpitanului, călăreți care nimiceau totul în calea lor, mulțumită unui moral foarte ridicat.

Ofițerii care au servit cu dragoste în cavalerie, acei care în adevăr nu s-au deslipit de oamenii și caii plotoanelor lor, ne pot spune mult despre influența sau înrâurirea călăriei la câmp, asupra oricărui om.

Acești ofițeri își amintesc cu placere de entuziasmul tinerilor recruți, când ies la câmp, după câteva luni de manej, spre a călări în grămadă sau în linie. Recrutul uită ca prin farmec corvezile și greutățile serviciului în cavalerie, uită pedepsele și mustrările care l-au făcut să sufere, și în momentul pornirii la galop pentru năvălire, expansiunea fără de seamă a sufletului său

se traduce printr'un „ura” formidabil, care trece ca un curent electric din om în om până la cel mai tembel, până la cel mai molatic, care și el, electrizat, surprinde pe șeful său prin această bruscă desamortire, prin eșirea violentă din atmosfera letargiei în care abia se mișcă și grăia când se află în cazarmă sau la manej.

O! Cât de bine ar fi dacă ar înțelege odată ofițerii noștri că teoriile fără sfârșit și observațiunile mașinalicești în manej, apoi coarda și celelalte artificii, mărginesc și tâmpesc pe om, îmbolnăvindu-l chiar; dacă ar înțelege odată că o singură călărie afară la câmp, e capabilă să redea sănătatea și toate virturile pierdute prin colțurile manejului întunecos!

Cine oare a dat la coardă pe vestitul Chicoș maghiar, care însăpământă Pusta cu chiotele și furtunoasele sale galopuri...?

Și cine a mai vorbit de „umăru ’năuntru” legendarului Cazac, care trece Donul cântând ca la nuntă?

Ori, cine a făcut vreodată teoria galopului cu vechiul și însăpământătorul Numid sau cu Arabil, care gonește și azi zeci de leghe și nu se sfiește a pribegi cu roibul său în jurul unei vizuini de leu?

Dar călăreții moldoveni, acei șoimi din Carpați, cari băgaseră spaima în Chicoșul maghiar, în vestitul Cavaler polon, și în cazacul de la Don care, prin agerimea cailor și îndrăzneala

lor, făceau pe turci să tremure în Stambul; dar pe acești neîntrecuți călăreși zic, cine i-a îngheșuit vreodata prin colțurile manejului?

Este adevărat însă că azi, când Românul nu mai copilărește în tovărășia calului, primele noțiuni de călărie și dresagiu trebuesc dobândite undeva, într'un cerc sau într'un manej, dacă voiți, și dacă nu se poate altfel din cauza timpului. Când însă timpul e favorabil, fie chiar iarna, este păcat să nesocotim câmpul.

Nu înțelegem iarăși de ce iarna este socotită ca un sezon mort pentru călărie? Cât este de salutar și frumos a gustă curatul și sănătosul aer al unei dimineți senine de iarnă, a străbate câmpul albit de ninsoare, a călcă zăpada nترونیة, în care razele soarelui se reflectea ză ca o imensitate de diamante. Zarea albită ne cucerește întreaga ființă, se resfrânge binefăcătoare asupra sufletului nostru, ne face rumeni, frumoși, voinici, fericiți.

Cât de frumos este omul în tovărășia calului vara și iarna și în totdeauna!.... și cât de puțin mai seamănă el cu omul de târg, cu omul de cafenea, cu cel de biurou, ori cu cel de salon, pentru care sederea, mâncarea, băutura și voluptatea erotică au ajuns la rangul de profesie!.... Si căți din ofițerii noștri de cavalerie nu se găsesc, din nenorocire, la nivelul omului acesta!...

Un asemenea ofițer își pierde agerimea, și

toată tinerețea înimei sale o înneacă în grăsime.

El urăște mișcarea; cele mai frumoase sărituri ale calului îl înfioară, îi aduc grețuri, dureri de rinichi, palpitație, în fine nu-i mai priește decât calul de lemn sau scaunul dela „îmbrăcământ sau casierie”.

Dragostea de câmp este înlocuită cu aceea a pereților afumați și îmbâcsați de boale. Și astfel câmpurile frumoase, satele, cătunele aruncate pe coaste înflorite sau pe văi cultivate, apele șerpuite și limpezi, luncile, zăvoaiele ori codrii seculari, plugarii vânjoși, care răstoarnă pământul hăulind cu putere, femeile care seceră, scăldate în soare, auritele lanuri de grâu, fetele subțiri și mlădioase care abia ating pământul ținându-se de brâu în horă, toate aceste și alte frumuseți nespuse, care alcătuiesc la olaltă nespus de frumoasa grădină, adevărul paradis, pe care noi îl numim „Țară”, toate acestea, pe ofițerul de care vorbesc, îl lasă rece și indiferent; și pe un asemenea ofițer nu știu dacă îl mai trage înima să-și verse sângele pentru Patrie!

Adevărății ofițeri de cavalerie, călăreții de sentiment, care cu pieptul desvelit și pântecele ușor alerg voioși pe câmpii și prin vâlcele, cari cu înimele lor, veșnic tinere, și cu creerii lor liberi de orice gândire prozaică, reflectează cele mai frumoase imagini, cele mai vii podoabe ale naturii, cari știu să guste farmecul unei dimineațe de primăvară în crâng, a unei nopți de vară

pe malul apelor subt lumina lunei, cei care se îmbată de fericire la vederea fulgilor mari de zăpadă ce cad în coama calului și pe care foșnetul frunzelor de toamnă, așternute pe cărările din codri, îi trimit la cele mai scumpe povesti din copilărie, acești adevărați călăreți, mă-nâncă, beau și odihnesc puțin.... adevărata lor hrană, desfătare și ideal este „libertatea”, pentru că liberi voesc să cutreere această moșie strămoșească, unde la tot pasul întâlnesc urmele străbunilor noștri viteji și unde ici și colo pe stânci, la hotare, legendele ne arată tiparul unei copite de zmeu, urma unui cal de viteaz.

Da, adevărații călăreți, aceia care prin sobrietate și necontenită practică a călăriei, au ajuns să-și facă un cult din acest sport, aceia, în timpul unei preumblări călare, încearcă senzațiuni mai presus decât realitatea, senzațiuni care purifică sufletul, înobilează inima, întăresc corpul, ridică pe om într-o atmosferă cu mult mai curată și-l face a crede îi adevăr, odată cu Arabul, că: „pe spinarea calului e paradisul pământesc”.

Când toți ofițerii noștri, mai ales cei de cavalerie, vor fi pătrunși de adevărul ce coprinde acest proverb, când toți vor voi să aibă cai și vor încălcă zilnic cu dragoste, atunci desigur, soarele armatei noastre va străluci în toată splendoarea lui.

se este locul unde se întâlnește lumea și
se întâlnește lumea și se întâlnește lumea
CARAIMAN

E o zi frumoasă de toamnă.

In fața casei, pe un pat de fier, stă întins căpitanul Cornea. E suferind de multă vreme și acum zace de o lună și mai bine.

Soldatul său și al unui camarad vecin l-au scos cu pățul din odaie.

„Să vă mai vadă soarele, domnule căpitan. O să vă înviorăți și să vedeți că o să vă întremați deabinelea și o să porniți voios la escadrон”. Așa îi vorbește mânăgăitor Linoiu și îi acopere cu îngrijire picioarele uscate și pieptul afară din cale costeliv.

Apoi mai potrivește puțin căpătâjul și perna, aduce un scaunel pe care pune un pahar de apă cu zahăr, potrivește o bucătică de lemn subt unul din picioarele patului ca să nu se miște, mai trece cu mâna lui vânjoasă peste pătura roșie, netezind-o frumos, și se dă binișor în lăuri, ca să nu facă umbră bolnavului.

„E vremea frumoasă, Linoiule”, zice rar și înțeț căpitanul, privind melancolic spre îngălbeniții castani din uliță.

„Frumoasă, domnule căpitan... și uite atele cum șerpuesc și se leagănă în văzduh! E senin c' o să fie toamna lungă și senină și caldă; o să vă faceți sănătos și o să plecați călare în câmp cu escadronul.

Soldații mă întreabă mereu: când mai dați pe la ei?

Ei sănt aşă, de, cum sănt toți oamenii dela țară, dar tot au simțire și le e dor de omul, care le-a purtat de grije”.

„Să dea Dumnezeu, Linoiule, să fie cum zici și să mă fac și eu bine. Așa aş vrea, să fiu iar sănătos!”

Nu chiar sănătos de tot, aşă cum ești tu, că știu eu, că asta nu se mai poate; — am suferit prea mult!

Dar uite, Linoiule, aş vrea să mă pot mișcă pe picioare ca să mai dau și eu pe la cazarmă. În preajma escadronului mi-ar fi aşă de bine! Să mai văd și eu oamenii... Știu eu că le e dor de mine...! Să mai zic unuia una, altuia alta: Să-i mai văd frământându-se la țesălat ori la călărie, privind cu incredere după mine... Să mai văd patrulele plecând dimineața încordate, ori întorcându-se către seară cu gâturile întinse și foalele supte... Să mai văd escadronul la linie și să mai trag o pălmuță, aşă în glumă, lui Udrică... știi, ăla mare și nărozelu, pentru care am luat eu două zile de arest și care mi-e aşă drag! El săracu' se căsnește din răsputeri la

orice-l pui și e alergător, dar dacă nu-l tae capul!... L-am văzut eu că-i păreà rău că mi-a zis colonelul de el... Sânt buni băeșii.. Mi-e aşă dor de ei! Să le spui, Linoiule, că mi-e dor și să le mai spui c'am să mă scol și am să..."

O tuse seacă și zguduitoare pune capăt acestei tânguiri și soldatul înțelegând că stăpânul său nu trebuie să vorbească aşă mult, își face de lucru și se mai depărtează puțin.

„Săracu' domnu' căpitan, n'are pe nimeni” zice încet, dând din cap cu înduioșare și părere de rău.

Apoi intră în odaie, deschide geamurile și începe să îngrijî peste tot. „Să fie spilcă și să miroasă sănătate când l'oi aduce pe domnu' căpitan înăuntru”.

Căpitanul se liniștește din tusea sfâșietoare și încide ochii. E ostenit.

Dar după câteva clipe deschide ochii și privește cu resemnare și liniște spre uliță. „Ce galbenă e toamna!” zice, abia desfăcând tivtele buze, printre care se întrezăresc gingile albe ca varul. Apoi ridică puțin capul, căută fură în jurul său, trage ușor oglinduța rotundă de sub căpătâiu și privind galeș într'insa, zice cu desnădejde: „Ce slab și galben sânt și eu!”.

Mâna cu oglinda ii cade în lungul trupului, ochii rămân țintă spre frunzele galbene de castan și nu mai zice nimic.

La ce se gândește? Așteaptă cevă?...

Dela o vreme se trezește din această tainică și liniștită visare și zice tângitor și încet: „Linoiule, Linoiule!”

— „Indată, domnule Căpitan”, răspunde soldatul și se apropie de pat.

— „M'ai lăsat singur, Linojule, și mi-e aşă urât!”

Sânt slab și galben ca niciodată; nu-i aşă? Și vinele pe la tâmpale le simt aşă de bine când trec cu mâna; par că sânt râme! Ce bine mă îndreptasem astăvară la Piatra-Neamțu! Eram roșu, mă mai rotunjisem și umblam ca un copoiu prin pădurea de brazi!

Tii minte când ne-am dus la Hangu și apoi la schit la Durău, de unde ne-am suit pe Ceahlău? Eră aşă de frumos și eu eram aşă de vesel... Par că nu mă tușeam de loc—aşă e, Linoiule?!”— și iar îl apucă tusea sfâșietoare și soldatul iar se îndepărtează binișor, cu capul în jos, cu umerii înainte, îngândurat...

Intră iar în odaie, scoate scoarțele și le scutură; apoi desprinde tablourile dela locurile lor și le reazimă afară de zidul casei, înșirându-le la soare.

Unu' câte unu' le șterge de praf și le reazimă iar cu îngrijire de casă. Apoi intră în odaie și șterge pereții peste tot: „Așă a spus domnul căpitan doftor”.

Căpitanul după ce se mai liniștește, întoarce

capul puțin și rămâne cu ochii pe tablourile înșirate la perete.

Mai mult pare că se uită la un portret de femeie Tânără: „E aşă de frumoasă!” zice cu întristare.

„Linoiule, n'a venit cumvă vreo scrisoare de la.... coconița Viorica?”

— „N'a venit, domnule căpitan, că dânsa nici nu mai știe de mult adresa noastră”.

— „De mult nu mi-a mai scris”, zice foarte încet căpitanul și, oftând adânc, urmează cu o întristare nespusă: „Unde mai sănteți ochi albaștri?... voi care mi-ați arvunit sufletul meu de ostaș prieag, unde mai sănteți?

„O fărâmă de dragoste și câte patimi! .. Ce ostenit sănt!...” și, întorcând ochii de la portret, pune iar mâna pe oglinduță și caută întrînsa cu desnădejde.

„Ce galben sănt!... Par că am eșit din scriu!.... Ce puțin am rămas!.... Si ce voinic am fost și eu altă dată!... De ce să-mi mai scrie?... Sânt aşă de urît și de prăpădit!... N'a fost să fie și pace!... Umblă cu sănătate, domnița mea, căci n'ai nici o vină!... Morții cu morții! Linoiule, ce zici, mă mai îndrept eu?..

Oi mai aveă eu parte să merg cu escadronul prin satele frumoase, pe subt boltele de salcâmi și cireși, să văd lumea toată plină de sănătate, de vieță și de veselie, cum ese la gard și pe linie, când trec roșiorii voinici și sprinteni, cu

flamurile lor ademenitoare? Ce bine mi-ar părea! Mi-eră aşă de drag să văd plotoanele de călăreţi poposind prin ogrăzile oamenilor buni dela țară; și mi-eră aşă de drag să văd copiii și fetele sfioase și babele îngrijorate, cum cască gura la soldați, și la cai, ori cum dau în lături, căruțe, pluguri, vite și toate cele ca să facă loc pentru corturile soldaților, pentru conovăț și furgon, pentru cazan și pentru toată gospodăria ostăsească... Oi mai vedeă eu, Linoiule, roșiorii cu caii la adăpat ori în jurul cazanului, pierduți în abur și fum? Oi mai gustă eu din strachina ăluia sau ăluia? Mi-o mai fi mije dat să văd luna luminând odihnă și somnul escadroneului și să uit toate necazurile, fumând o țigară în tăcerea și pacea aceasta!... Uite și acumă, ca prin vis pare că aud glasul răstit al dejurnei cum spintecă liniștea nopței, dând gură la cai... și mă cuprinde un dor nespus să mai aud sgo-motul de lanțuri al cailor care se scutură și strănutatul și tusea și gemătul lor și glasul mor-măitor al soldaților, care stau în jurul focului și trag din țigări, povestind încet de-ale lor și îngânându-se molcom cu autul vrăjit al cavallului. Cum aş vrea să mai aud pe Ioan Dinculeasa! Păcat că s'a liberat! Ții minte, Linoiule, la Zănoaga în bivuac? a cântat până târziu despre ziua și eu n'am dormit de loc, ascultându-l. Cântă aşă învrăjbit!.., mi se muiă și mi se frângeă inima de cântarea lui duioasă. Cine știe?

S'o fi gândit și el la cinevă; eră voinic și Tânăr și gata să se libereze!"

Și Cornea iar tușește de ți se rupe inima și pe urmă ochii lui galeși, pierduți în fundul orbitelor adâncite și vinete, caută iar cu întristare spre tablourile ce se înșiră lângă casă.

Și printre toate deslușește într'o ramă groasă, ca într'un fund de boltă, un mic tablou care înfățișează un mormânt proaspăt, fără ostrețe, fără flori, fără salcie; doar o cruce mică de lemn. Alături de cruce un soldat abătut, jalnic și dus pe gânduri, ține de dârlogi un cal cu botul plecat spre pământul afânat.

In josul tabloului scrie: „Săracu căpitanul nostru!...”

Pe acest tablou, desprins în alte timpuri dintr'o revistă și păstrat cu îngrijire, rămâne multă vreme cu ochii.

In totdeauna s'a înduioșat și a plâns privindu-l și acumă, suspinând înăbușit, zice soldatului cu vocea tot mai stinsă: „Linoiule, să te duci la escadron, să-i spui lui Tudor să vină cu Caraiman; mi-e dor de cal....! te-ai întors, Linoiule?” și soldatul își ia capela și pleacă într'o fugă.

„Să iei tu seama la domnul căpitan!” zice de-a fuga lui Simeon, soldatul capitanului doctor, care stă alături.

Căpitanul doarme liniștit cam o jumătate de ceas; apoi se trezește ca dintr'un vis frumos și privește spre uliță.

„Câte lământiri din viața mea mă leagă de calu' acesta și e atâtă vreme de când nu l-am văzut!... zice tângitor și cu ochii caută necontentit spre poartă. E aşa de nerăbdător!

„Ia vezi tu, Simeoane, de ce nu vine calu'? Poate că are cevă? O fi bolnav și el, săracu' calul meu!...”

Și tusea îl înecă și iar tușește de se rupe și apoi închide ochii tot mai ostenit!... Dar abia ațipește și pașii calului, pași atât de bine cunoscuți, pași care l-au trezit de atâtea ori și l-au purtat prin atâtea locuri frumoase, legânând gândul și visele lui de om inimos, pașii aceștia îl fac să tresără.

„E Caraiman!” și, rostind numele calului, se îmbujorează puțin, deschide ochii mari și dă să se ridice. Zadarnică încercare! Doar mâinele le poate întinde spre calu' care înfiorat, abia cu tează, oprindu-se la fiecare pas ca și cum ar vrea să dea îndărăt.

„Vino, Caraimane! Vino! Vino, băiatule. Vino la taica!” zice rugător, duios și ademenitor căpitanul.

Și calul se dumerește încet, încet... și cu sficiune se apropie tot mai mult până ce, sfărâind ușor și mirosind, atinge pătura de lână cu botul.

Acù nu se mai teme, căci recunoaște ochii care au căutat de atâtea ori cu dragoste în ochii lui de cal cuminte și recunoaște vocea, care l-a alintat de atâtea ori.

„Il plimbi regulat, Tudore? Mănâncă bine?... Tu ce mai spui?... Să-i dai lui Tudor, un franc Linoiule, să-și iea și el tutun... De câte ori mi-a scăpărat el pe colnice!... Acù nu mai fumez!... Linoiule, ridică-mă puțin de spate; vroi să lipesc obrazul meu de botul calului. E aşa de cuminte săracu'... Uite, îi pare aşa de rău că mă găsește zăcând... și ce frumos stă și mă lasă să mă lipesc de el... Destul, Linoiule!.. l-am sărătat acum... văd bine că nu mai am puțere... lasă-mă pe pernă”, și doar cu mâna mânăind ușor botul și moțul mătăsos al calului, se uită lung în ochii lui mari și frumoși; îl răsfăță cu iubire, și îl tot alintă și cu vocea tot mai stinsă i se jeluește: „Când oi mai odihnì eu Caraimane, în umbra ta, pe marginea drumului?... Ne-or mai cântă spre ziua cocoșii pe la sate?... Om mai trece noi Oltul, când vine el mâños și turbat și om mai auzì în urma noastră sgomotul nebun al escadronului în linie, gonind voinicește pe întinsele șesuri?.. Când să ne mai cânte țiganu' la jumătatea calea?... Ce rău mă doare, Caraimane, când auz trompeții!... când pleacă escadroanele dimineață, și tu încremenești în stănoagă și eu Tânjesc și mă usuc și mă istovesc în pat!..”

Și iar îl oprește tusea năprășnică și umblând cu ochii după soldat, zărește iar mormântul călărețului, și rămâne nemîșcat și cucernic, cu ochii pironiți acolo... spre vejnicia de pace!.

Apoi oftând greu, se întoarce către calul său: intinde spre el mâna uscată, tremurândă și străvezie; lacrămile îi udă obrajii scufundați și uscați și privind rugător în ochii soldaților dă să se ridice... Dar... cade pe pernă și cu ochii deschiși mari și umezi, căutând dureros și dornic în ochii galeși ai calului, adoarme pe veci subt jalea și lacrămile soldaților săi!

H A R T A

Fiului meu Marcel

Locotenentul Cătălin Dunăreanu se află la închisoarea militară. E închis zece zile.

Când a plecat de-acasă, pentru trista expediție, a zis lui Ion să-i aducă asternutul, mașina de ceaiu, cutia cu tutun, flautul și toate cărțile, hărțile și jurnalele, care le-a pus el deosebite, pe masa de scris.

„Să vîi prin dosuri, Ioane, să nu te vază nimeni și nimeni să nu știe de știrea mea”, așă i-a zis, depărtându-se trist și umilit.

Acum e singur singurel în camera care îl să destine și așteaptă chinuit ziua de liberare, deși are credința, că îl se va face dreptate și că se va vedea că vina lui e numai o închipuire greșită a șefului său, care de altfel îl-a prețuit în totdeauna foarte mult.

Se apropie de fereastră și privește galeș la trecătorii liberi și veseli. „Câți dintre aceștia n’or fi mai prihăniți ca mine!”... zice Dunăreanu, adânc măhnit și cu ochii umezi. Apoi răsuțește o țigare și, fumând, se preumbilă cu neastămpăr în lungul strimtei cămăruțe. E foarte preocupat...

Ce va zice comandantul său, când se vor găsi față în față? Cum se va desvinovăți, păstrându-și cumpătul? Cum se va rostii în fața colonelului pentru a-și arăta adâncă măhnire, fără a trece peste marginile disciplinei și ale bunei cuviințe? O! are atâtea de spus și în atâtea chipuri își plăsmuește plângerea, că nu mai știe unde-i e capul.

Fără îndoială, pedeapsa se va șterge; dar cine îi va redă cele zece zile pierdute între patru ziduri în chinuri sufletești ucigătoare?

Ce vor zice amicii, cunoșcuții și mai ales soldații săi, care oricum, tot vor află despre această pedeapsă?

El, ofițerul devotat serviciului, iubitor de soldați și de cai, pătruns de cea mai oțelită disciplină; el care a stat în totdeauna în fața plutonului său ca cea mai vrednică pildă a datoriei împlinite; el despre care soldații aveau credință că este mai curat ca argintul; tocmai el să fie aşa de aspru pedepsit?

„Desigur trebuie să fi păcătuit greu în potriva orânduelilor ostășești; n'a fost decât un prefăcut”... astfel gândește Dunăreanu, că vor zice toți cei care-l cunosc și mai ales vrăjmașii care pândesc din întuneric.

Cum să nu fie preocupat și amărît bietul băiat?

Dar gândurile acestea otrăvitoare îl ostenesc și, fără să știe, caută altă ocupație.

Ia flautul și începe să cânte. Dar cântarea lui e prea tristă și se schimbă la fiecare clipă. Ia o carte de versuri și citește *Moartea lui Fulger*. Apucă alta și citește *Mortua est...* și tot mai mult își ascute durerea și înfristarea lui se preface într'o melancolie bolnăvicioasă.

Acum ăprinde spiritul în mașina de ceaiu și face câteva țigări, pe care le ăliniază pe masă.

In cele din urmă se hotărăște să întrebuințeze timpul mai bine și să citească cevă pentru probele de intrarea în școala superioară de răsboiu. Pune mâna pe o carte de teme tactice. Apoi desface o foaie din harta țării și o aşterne pe masă. E foaia Craiovei și a județului Dolj până la Dunăre. El rămâne cu privirile pe această fidelă icoană a unei aşă de frumoase părți din țară...

Cu ochii lacomi rătăcește încoa și încolo pe șoselele, drumurile și potecile, care șerpuesc în culori și forme ademenitoare.

Și în lungul drumurilor se oprește cu degetul, cu mintea și cu sufletul prin sate și cătune, prin crânguri și păduri, pe malul apelor, prin văi și vâlcele și peste tot locul, unde culorile, formele și semnele hărții arată un colț mai tainic și mai frumos... În fine Dunăreanu se afundă tot mai mult în vraja hărții și uită de sine, uită adevărata lui stare...

Firea lui de călăreț, iubitor de libertate și de zări îndepărтate, îl biruește și cartea cea groasă de teme, părăsită, uitată și împinsă de colo până colo, cade jos după masă, gemând de ciudă,... în timp ce Dunăreanu și plimbă inima, pribeginд prin țară și colindând aiurit plăjurile strămoșești, al căror vrednic apărător este și vrea să rămână cu orice preț.

Trupul lui poate să fie închis, dar suſletul e liber săpucе orice drum... Ah! de ce nu poate călcă peste tot locul?!

Dar s'a hotărît. Va merge călare dela Craiova spre Calafat. Va luă cu sine pe Gheorghești, soldatul care îngrijește de Viteazul și câțivă subofițeri și brigadieri și se vor instrui cu toții în lungul drumurilor, la școala blagoslovită a lui Dumnezeu.

Va mai luă și pe Copăcel, cânele escadronului, atât de îndrăcit și atât de îndrăgostit de oaste. Si Dunăreanu zâmbește satisfăcut și aprinzând o țigară, se pierde în fumul albastru...

Cine ar crede că este închis și că numai câteva clipe înainte era preocupat și obsedat până la nebunie?!

Iată-l cu ochii prinși în rețeaua drumurilor și a lanurilor; își face planul de călătorie.

Acum i se pare că soarele e de o suță pe cer și că se găsește cu roșiorii săi pe șoseă, în dreptul Hanului lui Chintescu și degetul său arătător se oprește lângă semnul negru dreptunghiular,

care înfățișează pe hartă „Hanul lui Chintescu”...

Soarbe cu putere aerul proaspăt al dimineței de primăvară, și scăldat în lumină și vânt, se desfată ca un șoim în văzduhuri. E liber... și trece fermecat și aiurit pe subt plopii stufoși și argintii, care umbresc șoseaua. La podul Jiului se oprește. Se uită în sus și în jos, în lungul șearpelui albastru, care, trecând pe subt mărețul pod de fier, se strecoară șuerând printre zăvoaie, păduri, fânețe îmbălsămate, grădinării, sate și lanuri bogate.

Cu încipuirea lui aprinsă de vrăjita hartă, el vede par că șirul de care încărcate, ce trec la țârg scărțâind și vede lăptăresele gătite ca de bâlciiu, cu fotele scrobite și resfirate, cu flori la ureche și în păr, cu cărlioni pe frunte, cu salbe la gât și cu cârpe de borangic ce-atârnă din creștet până la glesne, cum trec ca vântul, cu donița în cap, drepte ca lumânarea și rumețe ca cireașa.

Și mai vede șirul de căruțe în care trece cu brad, cu beteală și cu basmale în toate fețele, nunta înflorită ca un răzor și vede flăcăi în cămăși de sărbătoare, țesute și cusute ca'n basme, gonind călări înaintea și 'n urma convoiului, cu ploști la ciocchinări și cu pistoale la cingători. Și mintea lui deslușește mai limpede un băiat voinic, gătit ca un arhanghel, călare pe un cal sur-rotat și buestraș cu coada stufoasă și lungă, întinsă drept în prelungul spinărei, cu coama

la toți draci", cu nările largi și roșii ca două guri de foc în fierbere și cu zece mii de picioare, cum trece ca săgeata pe marginea șoselei. Și aude trăsnitura pistolului și vede norul de praf în care plutește această fantastică vedenie, acest oltean călare. Uimit de atâtea minunății și frumuseți, privește cu nesațiu harta măiastră și zice'n sine:

„Cât de frumoasă e valea Jiului și ce bine mă simt pe aceste maluri! Cum pot trăi oare unii cameni, și mai ales militarii, toată ziulică și toată noaptea prin ungherele odăilor întunecoase?

„Eu unul știu că aş murî sau aş înebnni în câteva ceasuri de captivitate...

„Lucrând și alergând aci în câmp, la lumina zilei, ostenindu-mă și oțelindu-mă cu oamenii mei pentru țară, rostul vieței mele se lămurește de minune”.

Și zicând acestea, strânge oamenii toriște în jurul său și le arată cum toate cele după pălmânt se oglindesc aidoma pe hartă și le deslușește cum, folosindu-se de această imagine care-i pune'n palmă o bucată mare din țară, se poate face mai bine socoteala unui drum.

Acum întreabă pe Trifan, cu ce crede că seamănă șarpele vânăt care străbate harta? „Cu apa vioară a Jiului” i se pare că răspunde sergentul cel mic, spătos și istet și Dunăreanu trage din țigără zâmbind.

Pe Drăgan îl întreabă, cu ce se asemănă fâ-

șiile verzi din lungul șearpelui albastru? „Cu zăvoaiele Jiului”, răspunde brigadierul fără săvire și Dunăreanu rostește încet un cuvânt de laudă și trece la altul și apoi la altul și îi lămurește pe toți și pleacă înainte...

Cu ochii și degetul urmărește în lung panglica roșie, ce să sterne pe hartă în chip de soseală județeană și la toți plugarii și trecătorii care își iau căciula, le zice cu voioșie și putere: „bună dimineața!”

E vesel, e fericit chiar, și pe fața lui senină se vede lămurit, cât este de departe de cămăruța în care se află închis...

Acum se pleacă mai mult pe hartă și se uită cu luare aminte. A trecut satul Podari și e gata să urce coasta spre Radovan. Arată roșiorilor că și pe hartă liniile șerpuitoare, de le zice curbe de nivel, sănt tot mai dese, de par că sănt șiraguri de mărgele la gâtul fetelor; e coasta mare și șoseaua merge șerpuind.

Descalecă și urcă cu caii la mână. În capul coastei se oprește la marginea pădurei, lângă locul zis la Lacul Turcului.

Caii răsuflă și se scutură. Oamenii potrivesc șeile și iau seama la potcoave. Dunăreanu privește ajurit înapoi spre Craiova. O vede scăldată în soare. Sclipirea acoperișurilor îi ia ochii și, privind necontenit pata cea mare rubinie, se freacă cu dosul mânei pe subt sprincene...

Apoi cheamă oamenii și le arată harta. Acì

la Miazăzi de noi e Valea Bisericei; aci e Valea Păunei; aci e satul Panaghia; aci Sălcuța; aci Șegarcea. O să le vedem pe toate cu voia lui Dumnezeu și o să colindăm toată țara, că aşa li-e dat ostașilor, să haiducescă, nu să lăuzească.

Dar... Marcule!.. știi tu încotro mergem noi acumă? Brigadierul se uită lung pe hartă și răspunde: „Spre Apus până la Valea Bujorului, iar de aci șoseaua o iea printre Miazăzi și Apus până la Radovan”.

Dinule, pe unde mergi la Vârvor? Sergentul căută bine pe hartă și zice: „Merg pe șoseaua asta până la Lacul lui Țepeș iar de aci, între Miază-noapte și Apus se face altă șoseă, pe care mă duc la Vârvor”.

Dar dacă vrei să mergi la Vârvor fără să te vază lumea, pe unde o iezi, Nițule? O iau prin pădurea asta de șî zice Palilula... și degetul lui Dunăreanu urmăringând gândurile lui, se oprește pe pata verde, ca și când ar fi brigadierul Nițu.

Dar tu, măi Gheorghita, pe unde o iezi ca să ajungi mai repede la Cioroiaș? „O iau pe hartă, Domnule Locotenent, și ajung numai decât”... Dunăreanu bagă mâna'n buzunar și scoate 50 de bani; îl mângâie ușor pe obraz ca pe un nevinovat prostuț și-l cinstește. Băeții râd pe n-fundate și Gheorghita e mândru.

Și toate aceste sănătoase închipuiriri, Dunăreanu le trăește ca și cum nu ar fi închis.

Acum încalecă și pornește înainte la trap.

Când ajunge la Lacul Vițelului se oprește. La răspântia Vârvorului îl ține în loc o troiță crestată cu măestrie și zugrăvită cu sfinți și cu arhangheli călări pe cai încordați. Așa vede Dunăreanu Cruciuila cea mică și neagră după hartă.

Apoi la vale, pe lângă pădure, se face un drum de care, ce duce la Panaghia. În pădurea cea mare vede stejari, goruni și tufani seculari și vede luminișul tainic, aşternut cu flori albastre de cicoare și românițe albe. Și Dunăreanu aude cucu' și cintezi și vede gușterul verde înmărmurit pe o rădăcină cu ochii în soare și mintea lui se odihnește și sufletul lui se desfată. Desprinde o foaie lată din teiul dela marginea șoselei, o pocnește și amintindu-și de haiducii și de vremuri năstrujnice, inima îi doinește și iată-l cântă:

„Teiule, cu foaja lată,
„Ce bine mi-ai prins odată!
„Când potera mă gonea
„Foaia ta mă ascundeă”...

O! hartă vrăjită, hartă vrăjită! câtă puțere ai și ce mânăgăere poți aduce unui Tânăr inimios!...

Dunăreanu urmărint drumul pe hartă, pornește fluerând cu Viteazul la mână și oamenii îl urmează descălicați. El le arată ce ușor se

poate cineva rătăci într'o pădure și le reamintește toate chipurile în care se poate omul orientă, ca să fie sigur că ieșă la liman și îi vine în minte un cântec vechiu și cu mâinele proptite în muchia mesei, rezemat de speteaza scaunului, cu ochii pe jumătate închiși, să dăinie și cântă încet:

Firi-al dracu' codru verde
 Ce ie 'n tine nu se vede,
 C'am intrat făr' de mustață
 Și-am ieșit cu barba în brață!...

Apoi se pleacă iar pe hartă și întreabă: Chițule, dacă lăsăm șoseaua și intrăm în pădure, cum nemerim Lacul Stejarului?

Sergentul se uită pe hartă și zice: Lacul Stejarului e tocmai la Miazăzi de unde ne găsim noi, de aici dela „Cârcimi”. Dacă mergem după busolă sau după soare, ori după mușchii copacilor la Miazăzi, nemerim drept în lac...

Și Dunăreanu cu mintea, vede sergentul mergând înainte cu ochii pe acul busolei și roșiorii toți strecurându-se printre copaci după el și aude foșnetul frunzelor asternute din toamnă și freamățul vârfurilor și pe urmă... minunat de destoinicia sergentului, ese din pădure drept în malul lacului...

Acum, tăinuind cu oamenii, se îndreaptă spre Puțul lui Prejbeanu. Fără să știe cum, întinde mâna, ia o țigare, o aprinde și i se pare că vede

lămurit cum se înghesue caii însetați la jghia-bul puțului. Aude cumpăna scârțâind și vede ciocârlanul, desfătându-se în văzduh.

Incalică și mâna drept la Radovan prin Poiana Șerlăului.

Acum scoboară coasta pe șoseaua șerpuită. Rămâne cu degetul pe satul Radovan și privește pe hartă de jur împrejur...

E visător... Cu mintea se duce înapoi spre vremile de vitejie și glorie. Povestește oamenilor despre bătălia dela Radovan între Mihai și Turci și le arată câmpia întinsă, pe care fugneau spre Dunăre în neștiere și îngrozite, cu canafurile în vânt, fesurile turcești...

Le arată Desnățuiul umflat și stacojiu de leșuri și de sânge păgân și le vorbește de virtuțile străbune și de strămoșii năpraznicii, care au roșit miriștele cu săngele lor, de iese și azi prin grâu *sâangele voinicului*. Și le spune cu patimă de Preda Buzescu, de Manta, de Mihalcea, de Calomfirescu, de Cocea, de Băleanu și de plăeșii lor; de dragostea ce aveau de plaiuri, de codri, de lege și de Domn; cu un cuvânt *de Patrie*.

„Erau uriași, să fiți ca ei!” zice tare Dunăreanu și toată ființa lui tresare și se înviorează, căci i se pare că vede oamenii săi rămași pe gânduri, privind în zarea sesului...

„Ce o fi în sufletele lor tinere?” zice apoi încet și trece înainte...

Acu e în satul Radovan. După cum se vede

pe hartă, satul e mare. Va fi și o cărciumă bună pe linie. Se vor găsi de toate. Dunăreanu stă deoparte și ia seama cum îngrijesc oamenii de cai.

După ce s'au pus trăistele în capetele cailor, oamenii mănâncă alături, în umbra lor, și Dunăreanu îi cinstește cu vin bun din Dealul Robului; ochii lui stau țintă pe hartă spre fâșia ruginie în chip de podgorie, pe care scrie: „Dealul Robului”.

E Duminică. Dunăreanu privește încântat la hora din fața hanului. Oltencile frumoase își leagănă râzător inimile și se leagănă mlădios ca crinii în adiere. Pașii lor mărunței abia ating pământul tremurând ușor și roșiorii se prind între ele îci și colo, ca macii într'o cunună de grâu și de ovăz; și Dunăreanu vede țiganu' cu capul chitit pe vioară, cu vrăjitu-i arcuș legat în sfori și în sărme, dăscălind coardele; aci mânnios cu ochii în pământ, aci dulceag, galeș și visător cu ochii pe cer; și-l vede cum se mișcă de colo, colo, în cadența cântecului, în mijlocul acestei cununi, în mijlocul împărăției lui atât de mică dar atât de frumoasă și de trainic îngrădită!...

Ei stă la masă cu popa și cu învățătorul, în timp ce scapări pintenii și dudue pământul de jocuri năsdrăvane.

S'a încins un brâuleț înfricoșat. Sub scaunul de pae pintenii lui Dunăreanu se isbesc în că-

dență, și în frământarea aceasta svăpăiată, amețitoare și voinească, Dunăreanu vede trezindu-se toată bărbăția și îndrăcirea strămoșească și cu nespusă mulțumire sufletească se încredințează tot mai mult și mai pe deplin, că românul cela care se mișcă a gale pe lângă carul cu boi, ori care doarme în vârful carului cu fân, pe mijlocul șoselei, e în stare să răstoarne pământul când s'o înfierbântă!...

„Dar ce o să fie, când o aveă și el o trajăstă și o strachină mai bună la vatra lui?” zice Dunăreanu plin de curaj și cu încredere în viitor.

Și acum, vorbește cu învățătorul despre liberalarea economică a țăranului, aşă de bine pusă la cale de bâncile populare și despre redeșteperea națională prin propășirea culturală.

„Vor veni flăcăii altfel pregătiți la cazarmă, și alta va fi vлага lor și puterea țării va fi alta”..

Astfel cugetă Dunăreanu cu ochii pironiți pe satul Radovan și împrejurimile lui. Rătăcește apoi prin toate satele; pe la Lipov, pe la Intorsătura, pe la Bârca și Catane și tot mai la vale până în grindurile Dunărei și i se pare că vede și aude cârduri de graurițe... Se răsfăță sufletul lui și el se îmbujorează de atâtă libertate!..

In cele din urmă ia liniuță și măsoară pe hartă depărtarea între Radovan și Cioroiași; i se pare prea mult. Măsoară încă odată și încă odată și tot mai reduce câte un centimetru..

E nerăbdător. Stă pe gânduri cum să-și po-

trivească mersul ca să nu ajungă nici prea târziu, nici cu caii osteniți.

Cheamă pe sergentul Trifan și-l trimete în recunoaștere la Bârca: „Păstrează cadența, fereste piatra și să vîi diseară la Cioroiași cu toate în regulă și cu calul uscat. Să spui multă sănătate și voe bună Părintelui Baculescu și Căpitanului Popescu de se vor găsi acolo. Da... îți merge calul bine, Trifane?

— E mititel Brebenel, domnule Locotenent, dar e voinic și cere drum... Păcat numai că-i țara mică și n'are unde se'ncură!

— Dacă îi prea mică, s'o mai mărim, Trifane!...

— S'o mărim, domnule Locotenent, că ăsta-i rostul nostru. Și-apoi domnia voastră, ne-ați tot cântat că de jur împrejurul nostru tot în dimie se îmbracă lumea și tot românește se vorbește... Ne-om închegă odată!

— Bine, Trifane, bine! ești vrednic să portă arme...

— De ar gândi și simți toți ca tîne, înseamnă că eu mi-am făcut datoria și nu de geabă am supt lapte românesc pe pământ românesc. Du-te, Trifane, și umblă sănătos. Să mergem, băeti!

„Si în închipuirea lui, își ieă ziua bună dela preot și învățător și dela toată lumea adunată,

Apoi aruncă un pumn de gologani țiganului, încalecă și pleacă la trap. Fetele rămân pe gânduri cu ochii pe norul de praf, în care abia se

mai zăresc tunicile stacojii, stropite cu stele de aur... S'au dus roșiorii!... Și Dunăreanu repetă melancolic: „s'au dus roșiorii”!

La pădurea Intorsătura se oprește în poiana lui Constantin, pe apa Ivanuluji. Vede nuferi galbeni și albi ce acoper apa curată. Un miros proaspăt de luncă i se pare că pătrunde în cameră și începe a cântă:

Verde foaie mărăcine,
Uite primăvara vine.
Căpitane Costandine,
Strâng-e-ne pe lângă tine
Câte patru câte cinci,
Care săntem mai voinici,
Lungi în mâini și largi în spete
Cum e bine în codru verde...

Si, cântând astfel, pleacă înainte dus pe gânduri...

Dela Perișor, lasă șoseaua județeană și apucă pe drumul ce duce la Cioroiaș. Copăcel gonește pe lanuri, sărind în sus ca un nebun, după ciocârlani; un epure sare speriat dintr'o tufă și cu urechile ciulite o ia la goană pe un răzor. Copăcel aleargă că năluca după el și roșiorii dau chiot.

Acu asfințește soarele. În fața lui Dunăreanu se arată cerul roșu ca para de foc... S'aude toaca... Dunăreanu devine cucernic.

Vede turla bisericei, sclipind roșiatic în asfințit și vede satul îmbrăcat în flori albe de salcâmi. Aude un muget puternic de taur; pe urmă un cocoș nadolean buciumând. E satul mai aproape.

Cu dărlogii pe gâtul calului trece gânditor printre mișcătoarele lanuri din vatra satului și ca grâul în vânt se leagănă sufletul său.

Acù e în satul Cioroiaș... Bate la poarta lui Preda Corlățeanu. Câinii latră, un argat sare și deschide; Dunăreanu și roșiorii săi intră călări. O fecioară 'năltuță, subțire, cu fața smadă și ochii mugurii, ieșe pe prispă cu șalul pe umeri.

,,Ce faci, Cătăline? Ce vânt te-audce pe la noi? Imi pare aşă de bine că te văd!.. Hai! descalică; vino cu mine, să căutăm pe maica; e prin grădină.. Nen'tău Preda e dus la Băilești; o să vină curând.. Hai, Cătăline! Hai!.. n'aveă grije de oameni și de cai, căci vor trăi bine la noi.. Haide!.. Știu eu că ți-e gândul la oamenii tăi!..

Și Cătălin aude lămurit grajul acesta vrăjit și descalică și acuma iată-l, merge alături de fată și nu știe cum să înceapă.

Are atâtea de spus! Doamne! de-ar spune câte are în gând, n'ar mai fi Cătălin cel sfios.. E aşă ușor să vorbești de departe..

Dar vezi Cătălin e cot la cot cu dragostea lui! Si acù ocolește grădina, alergând ca niște copii sburdalnici..

Se opresc puțin lângă o răsură înflorită; fata

rupe o crăcuță de flori, o miroase și i-o dă. El se pierde în ochii ei mugurii.

E aşă de fericit!

Și ca și cum n'ar putea duce atâta felicire, o ies de mâna și pleacă pe linia satului întru întâmpinarea lui Preda Corlățianu.

Aude de departe sunet de clopoței... Cu ochii alunecă pe drumul ce duce de la Cioroiași la Băilești și ar merge în neștire pe linie, ar merge până la capătul lumei... Cum să nu meargă cu dragostea lui? Dar satul Cioroiași e la marginea *foltii* și drumul la Băilești se sfârșește în chenarul cernit al hărței...

Unde și cum i-o fi urmarea tainică?

Dunăreanu ridică încet capul privind aiurit în sus. Visează deștept... E alături de domnița inimiei lui. O ține de mâna și o privește cu sficiune, cu evlavie, cu dragoste nețărmurită.

Acu ea se reazimă de umărul lui și el par că tot mai mult îndrăznește. Mâna lui se plimbă lin prin părul ei mătăsos și alunecă pe mijlocul ei subțire și mlădios. E gata să-i spună verde cât ii e de dragă... O strângе la piept; inima ii bate cu putere!... Dar... ușa odăii scărifie încet și în prag... se arată Ion cu sufertasul.

HOMEOPATIE

...Dar cum se face, mă Ghiță, că Bărbulescu ajunse profesor la școala de cavalerie?

— Foarte bine. Firman împăratesc și gata... Si ce te privește pe tine? Nu cumvă ești gelos?

— Bine, bine! Firman împăratesc și dacă vrei, o fi puțină gelozie, dar spune drept, are el, coada clasei noastre, pregătirea necesară pentru a servi ca mentor sau cicerone tinerilor, care sănăt chemați a umple goulurile de mâine? Este el cel puțin un călăreț îndrăcit, dela care să învețe copiii cevă? Are el cevă comun cu meșteșugul de profesor sau pedagog? Când a avut timpul oare să se pregătească pentru această chemare atât de opusă cu firea și mijloacele lui? Eu știu că românul e născut poet și muzicant, dar n'am auzit până acumă că e născut și pedagog și profesor.

Ca să fii profesor trebuie să 'nveți; și printre profesori, puțini sănăt pedagogi, puțini se nasc.

— Așà este, Gogule dragă, ai dreptate, dar tu uiți că Bărbulescu este nu numai un simplu

român; el este ofițer și dacă este ofițer *trebue să facă de toate*, că de aceea e plătit și are atâtea foloase că nu mai poate trăi de ele.

— Văd eu că ești hotărît pe glume; dar oricum, trebuie să ne îngrijească puțin ușurință, cu care la noi se dau diferite însărcinări ofițerilor și nepotriveala ce se vede, de cele mai multe ori între ofițer și slujba la care este pus.

Eu îmi aduc aminte, încă de pe când eram elev în școala militară, că ofițerii noștri pedagogi, erau toți recruitați de la coada promoției lor. Si dacă întâmplător se găseă câte unul mai curățel la minte, acela sau nu avea fason și era ridicol în fața noastră, sau îi lipsea principalul — *simțul pedagogic și tactul* — și din această cauză, carcerile și închisoarea școalei erau veșnic și chiar de sărbătorile Mântuitorului, pline de copii...

Ei bine, deși au trecut douăzeci de ani, eu nu observ un progres prea mare în raport cu timpul. Ci văd că și azi, înaintea simțului pedagogic și al altor calități, trec interese particolare.

Și astfel, sănă mulți ofițeri cu care țara a cheltuit sume enorme pentru a-i specializă, trimetându-i chiar în țări străine, și dela care nu s'a profitat — care n'au rentat nici cel puțin dobânda legală — pentrucă alții decât ei, au avut interes să fie la instituția pentru care

s'au pregătit ei, sau pentru că lor chiar nu le-a convenit garnizoana, unde se găseă instituția.

Așa, unul din cei mai distinși absolvenți ai Școalei de cavalerie dela Viena, în loc să meargă la Târgoviște să arate tinerilor ofițeri de cavalerie ceeace cumpărase cu bani publici, s'a oprit în Dealu-Spirei, la Școala de infanterie.

Un altul, tot distins elev al Școalei de cavalerie dela Viena și trimis acolo tot spre a deveni profesor, a ajuns ofițer cu aprovisionarea la un depozit de armăsari, pentru ca să facă loc la Școala de cavalerie, unuia care toată viața servise la Consiliul de Răsboiu, dar care în cele din urmă se însurase în județul Dâmbovița — capitala Târgoviște.

— Ei, dar știi că ești nostim, Gogule, cu pretențiunile tale! Păi ăla înainte de a fi comisar regal nu fusese călăreț? Eu unul nu glumesc, ci rămân verde la felul meu de a vedea, adică cum văd toți în timpul de față: *ofițerul român e de toate*. Si precum a devenit din călăreț procuror, tot cu aceeași ușurință se va preface din magistrat în călăreț și din călăreț în nemțoaică la copii — că de aia e gintă latină; și cum au mers lucrurile atâta vreme fără să ridice Bulgaru capu, aşa vor merge și de aci înainte, că n'ai să îndrepti tu lumea. Tu ești un idealist fantastic și ca toți idealistii, nu ești niciodată mulțumit. Dar poți să-mi spui orice, ofițerul

român trebue deprins a face de toate și la urma urmelor chiar să prohodească... că pe câmpul de luptă de unde să chemi pe popa?... Specia-lizare!... teorie!... Nu vezi tu că la toate școa-lele noastre și chiar la Școala de răsboiu, profesorii se schimbă cum se schimbau călărașii la prefectură și treaba merge. Ce vrei, dacă i-a venit cutăruia rândul la înaintare și vrea să rămână și în Capitală? Trebuie să-i găsești un loc unde-o fi, numai să fie în București și treaba o face că e foarte intelligent și are o putere de mușcă și o voință... Citește-i memoriul și o să te încredințezi că trebuie să-l satisfaci; altfel e în stare să demisioneze tocmai în vremile astea turbure... De! trebuie să iezi în considerație...

— Da, mă Ghiță, aşă o fi cum zici tu: *ofi-terul român, numai fiindcă e ofi-ter, trebuie să știe de toate*; și eu poate că sunt un idealist fantastic, dar mi se pare că de domeniul idealului și al fanteziei ține tocmai ofi-terul vostru *ho-meopatic* sau *ofi-terul cameleon*, cum vrei să-i zici. În tot cazul, frumos ideal, dar nu știu când l'om ajunge. Până atunci ascultă și ține minte o istorioară, pe care am auzit-o și eu dela tată-meu, un alt idealist, săracul!...

Pe la anul 1860, s'a dat prima poruncă dom-nească, ca în fiecare județ să se numească câte un inginer de poduri și șosele.

Pe atunci, la Romanați, era ispravnic boieru Prejbeanu.

Cum i se cetă porunca, îmbrăcă pardesi și se duse drept la spătaria lui Melzer, unde găsi chiar pe patron și-i spuse noua poruncă domnească.

— Asta pun, tommu Preșpian... nu mai se sparji sticle cu vin și oule chint merji în șuteț.

— Tocmai de aia, dragă Melzer, m'am gândit și eu la tine... răspunse boieru zâmbind.

— Cum la min?!..

— Da, tu o să fii inginerul județului. Am și dat ordin să-ți facă hârtie.

— Dar bin, tommu Preșpian, eu am gresut până agum sint numai farmacist și nici nu prești altcevă.

— Nu face nimic, Melzer, tu iești neamț și neamțu știe de toate...

Și astfel, bietul Melzer, care se născuse între borcane și trăise cincizeci de ani printre sticle, i-a fost scris să moară la șaptezeci de ani printre pietrele chilometrice... *numai pentru că era neamț.*¹⁾

In Romanați însă, multă vreme după moartea lui Melzer, când ajungeai la un pod, trebuiă să treci prin vad și pe șosele nu vedea decât sticle și ouă sparte, iar bieții călători se väitau de rău de mare...

1) Așa era credința generală în epoca aceea de prefacere, când nemții practicau la noi toate meșteșugurile.

OM ȘI OM!

„Leontopol a fost dat afară din armată pentru că s'a făcut vinovat de *nereguli* în serviciul casieriei și tu zici că trebuiă să-l poftim ieri la masa noastră, în Parcul Otetelesanu, că de... „ne-a fost camarad și prieten și dacă a greșit și-a luat pedeapsa”.

Și ai băgat de seamă? el atâta așteptă... credeă că i se cuvine și pe față lui radioasă se vedeă bine că e gata să vină și nepoftit!

Dealtmintreli l-am văzut de multe ori amestecat cu ofițerii și l-am auzit luând cuvântul și criticând cu asprime instituțunea care l-a ținut în săn, ba punând chiar în cumpăna cînstea unor ofițeri capabili, muncitori și onești.

El a fost în totdeauna obraznic ca un grec, dar de când a fost silit să-și ia adio dela epopeletul de care se ținea cu îndărjire, mistificând două-trei rânduri de judecători și tărîndu-se ca o reptilă la picioarele oamenilor influenți, a devenit par că și mai îndrăzneț.

Și dacă aseară nu mă găseam eu printre voi,

săut sigur că v'ar fi onorat iar cu prezența lui că... de... „de săracul! și-a luat pedeapsa; și cine poate să ridice piatra?!”

Așà o fi?! dar eu am mai văzut și într'alt fel și dacă stai să mai bem câte-o bere, o să pricepi poate din spusele mele cât este de cinic Leontopol, ce greșit înțelegeți voi clemența și cât rămâneți datori instituțiuniei.

Cele două beri fură poruncite și căpitanul, care vorbise, aprinse o țigară și reîncepù:

După manevra dela Balș, din anul 1889, mi se pare, regimentul nostru a plecat pe jos la Pitești unde avea reședința.

In drum ne-am oprit pentru popas la Piatra-Olt și toți ofițerii ne-am dus la gară să mâncăm.

Restaurantul era aproape gol, căci pe atunci circulau puține trenuri. Numai la o masă, într'un colț opus în diagonală cu colțul în care ne așezărăm noi — colțul din stânga cum intră în restaurant, știi? — ședeau un domn de o înfățișare distinsă, dar care, încă dela intrarea primilor ofițeri, printre care mă găseam și eu, s'a întors cu profilul și proptindu-și capul pe toată palma și-a ajintit privirile într'un jurnal și s'a ghemuit între scaun și masă, ca și cum ar fi vrroit să nu-l vază nimeni... Știi, ca struțul...

Lucrul acesta n'ar fi avut nici o însemnatate și s'ar fi cufundat în întuneric, dacă nu s'ar fi găsit cu noi și colonelul nostru, care intrase

cel dintâi în restaurant și văzuse o clipă figura și gestul străinului.

In adevăr, abia ne aşezărăm la masă și observarăm cu toții că privirile colonelului se îndreaptă cu stăruință spre acel domn, ca și cum ar fi voit să-i întoarcă prin sugestiune capul spre el. Dar după un răstimp de tăcere și neastămpăr, văzând că nu izbândește se pleacă spre căpitanul meu, care sedea alături și îi zise încet: „Dobrescule, domnul cela care citește, nu este cumvă Davidescu?”

Și căpitanul Dobrescu, un camarad de clasă al colonelului, prefăcându-se că are cevă de cercetat pe peron, se duse către ușe, de unde se descopererà mai bine fața misteriosului cititor; apoi, întorcându-se, șopti colonelului: „Da, este chiar Davidescu; dar cum a îmbătrânit...”

„Necazurile!...” îi răspunse colonelul cu o voce și cu o privire, din care se lămurea că mai profundă compătimire.

Majorul nostru prinse esclamațiunea colonelui și, cum îi plăceau foarte mult povestirile jالnice, întrebă repede:

„Dar ce necazuri, domnule colonel?”

— „Tu nu-ți aduci aminte?” îi răspunse colonelul. „Asta e Davidescu, șeful promoției mele. Voi ați fost cu un an în urmă, dar trebuie să-l ții minte, că doar era sergeant-major”. Și apoi începă să vorbească cum ai vorbi despre un

om care a murit. „Nu știi? Numai el încălecă pe Flinta, iapa cea vânăță rotată și plină de draci. Toți îl admirau. Par că-l văd și acumă, la inspecția M. S. Regelui, cu ce eleganță și precizie o conduceă... eră scris... Tii minte că la toate se pricepeă și că noi toți îl priveam ca pe un geniu și nici un ofițer dela școală nu avea curajul să-l privească de sus.

Și nimeni, începând cu comandanțul școalei, nu se îndoia că Davidescu va ajunge departe în carieră. Dar... de soarta lui nu scapă nimeni”, adăogă colonelul suspinând cu întristare, deși nu eră un fatalist afirmat.

Apoi continuă, povestindu-ne cu deamănuntul succesele prin care a trecut Davidescu în primii ani ai carierii și cum tocmai când i se lumină mai strălucitor viitorul, într’o bună zi a fost silit să demisioneze pentru că într’un moment de uitare de sine și-a pierdut cumpătul și într’o discuție aprinsă, a insultat grav, amenințând chiar pe căpitanul său.

Și spunea colonelul că ar fi fost vorba de o presupusă intrigă amoroasă, oprită de morala socială; intrigă în care Davidescu fusese atras...

De altfel din toată povestirea se deslușează bine că bietul băiat fusese mai mult o victimă a tinereții, a lipsei de experiență în viață și mai ales a căpitanului său, un om puțin corect și

cu apucături urâte, care vedeau în cînstea lui Davidescu o perpetuă mustrare și vroiau cu orice chip și preț să o veștejească și să scape astfel de această obsesiune.

In fine Davidescu fusese împins de o mâna vrăjmașe la toate greșelile în care căzuse și provocat la indisiplină,

Si totuși, precum spunea colonelul, el a refuzat pe toți amicii care se oferiseră să-l apere dacă s-ar fi decis să meargă la consiliul de răsboiu și a preferat să plece din armată, deși era sărac...

„S'a dus și nu l-am mai văzut de atunci și nici n'am mai auzit de el”, aşă ţin minte că a încheiat colonelul, dând din cap cu durere.

Si cum era pe la sfârșitul mesei, schimbă deodată firul povestirii și amintindu-ne succesele regimentului la manevre, hotărî să ne cînstească cu șampnajie.

Ne întrebă dacă primim să poftescă între noi și pe fostul său șef de clasă și amic.

Admirațiunea, simpatia și compătimirea ce deșteptase în noi calda lui povestire, apoi dorința nespusă a colonelului de a-l avea aproape, dorință care se deslușea perfect din pretinsa lui stratagemă ne făcă să răspundem pe întrecere:

„Da, domnule colonel! Să vină!”

Si căpitanul Dobrescu se și repezi să-i spună.

Davidescu l-a recunoscut numai decât, însă

cum ridicase capul, am putut observă din su-râsul său amar, că nu-i păreă bine — era contrariat.

In adevăr, căpitanul se întoarse și spuse colonelului că Davidescu nu primește.

Atunci văzurăm pe colonel, că pune șerbetul pe masă și se pregătește să meargă el. Gestul său fu însă prevenit de fostul ofițer, care ridicându-și brusc înalta statură, părăsi platonica sa ascunzătoare, făcù câtivă pași și zâmbind forțat, strânse mâna colonelului foarte aproape de masa noastră.

Era palid ca ceară și nu putea vorbi nimic. Insuși colonelul nostru nu găsea nici un cuvânt. Erau ca de piatră.

Și în mijlocul unei tăceri mormântale noi stam cu ochii pironiți la această scenă, a cărei tainică urmare ne ținea într'o încordare sufletească stranie.

In fine, colonelul rupse cu multă greutate și intretăiat: „Dar... oricum... Davidescule dragă... mi-ai fost șef și camarad... și... amic și dacă ai un paragon contra instituțunii *de atunci*, nu trebuie să mă lovești cu cruzime în cele mai bune sentimente... Si cred că e păcat să privezi pe acești tineri de via plăcere ce și-au exprimat... să... bea un pahar cu tine.... Ei te cunosc toți și te stimează... Intre noi ești bine venit... Ai fost roșior și pentru noi ești încă roșior... și... ești tot camaradul *dins* Davidescu...”

Dar în timpul când vorbea colonelul, el își aruncase aiurea melancolica privire. Păreă că într'o perspectivă depărtată, o panoramă s'ar fi deschis înaintea ochilor săi rătăciți, și că s'ar fi găsit subt farmecul ori poate... subt povara splendidelor amintiri dela începutul carierii sale militare.

Visă deștept..., căci colonelul tăcuse de mult când el trecându-și mâna peste fruntea umedă și încrețită, ca și cum atunci s'ar fi trezit, începù: „Vă sănăt recunoscător și... sănăt adânc mișcat;... sănăt chiar ostenit de emoțiuñe... Viața mea a fost săricată și... aş da chiar bucuros ceea-ce îmi mai rămâne din ea, numai să fiu încă o clipă, numai o clipă, vrednic de a sta într'un asemenea cerc...” Si cu un gest sincer, la care concurau ochii săi triști și o mâna extraordinar de frumoasă, gest care exprimă perfect starea lui sufletească și pe care nu l-am mai văzut la nimeni, ne arăta pe noi.

Făcù apoi o pauză ca și cum ar fi fost istovit și tușind încet, reîncepù cevà mai aprins: „Eu am fost... da, am fost odată... dar e mult de când nu mai sănăt și nu mai trebuie să fiu camaradul D-v...” Si propriul său nume i se stinse pe buze. Iar pe fața lui descompusă am văzut eu pentru prima oară în viață, ființa ade-varătei dureri sufletești..

Rămăsesese mut săracul și rătaceà cu privirea

asupra mesei noastre ca și un câine de pripas, care se oprește la o răspântie și nu știe încotro s'apuce..

Noi nu suflam o vorbă, așteptând desnodă-mântul; când el, orientându-se, reluă cu amărăciune: „Spune, domnule Colonel, ofițerilor dumitale, ceea-ce nu mi se cade mie să le spun... Spune-le, te rog, că armata este imagine națiunii... așă am judecat atunci... așă judec și astăzi... Si această imagine trebuie să fie curată ca.. lacrima...” Si o picătură ca rouă scăpă de subt tremurătoarea-i pleoapă și se prelinse ușor pe obrazul său de ceară.

Urmă apoi cu greutate: „In mijlocul corpului ofițeresc nu mai are ce căută acela care...” aci se opri ca și cum cineva l-ar fi strâns de gât..

Si, plimbând pe de-asupra noastră o privire nespus de tristă, salută discret, strânse mâna colonelului, clipind nervos pleoapele, apoi se îndreaptă spre ușă clătinându-se și, scoțând batista, părăsi sala.

Văd că plângi!... Așă am plâns și noi!

...șerpi și săli și le sugeau lăzile sălii
 -choree bătrânește adio și mănușă pînă în
 -să se poată să-mă întoarcă la tine. Înțeles
 -cu tot respect, fără să stămăt amintea vremii
BRIGADIERUL ZINEA

...Eră Duminecă; treceă garda la Palat.

In sunetul trezitor al muzicei și în cadență
 bărbătească a unui voinic sergeant, săltă drapelul
 maestos pe de-asupra mulțimii ușuratrice
 din Calea Victoriei.

Insoțitorul meu, un căpitan la pensie, se oprî
 scurt pe trotuar, se întoarse cu față la trupa
 care treceă și încremenî cu pălăria în mâna și
 cu ochii pe drapel...

Un domn de lângă noi se adresă micului său
 fiu: „schau die Fahne, nim deine mütze”. Eră
 un neamț, care cu căciula în mâna, salută respec-
 tos simbolul țării în care trăia și învăță pe fiul
 său, ceea-ce supseșe el, poate, odată cu laptele.

Și copilașul, un băiețel plăviț și cu obrajii ru-
 meni, își luă căciula și rămase fascinat și uluit
 de splendoarea vânătorilor.

Bătrânul meu camarad, mânăie ușor capul
 descoperit al copilului, zâmbî prietenește neam-
 țului, apoi, luându-mă de braț, pornî ușor ca

o pană în cadența muzicei și, arătându-mi multimea de pe trotuare, îmi zise revoltat:

„Vezi tu! doi, trei se descopăr, iar ceilalți par că n'ar fi români...“

Nu este dureros să vezi cum un strein cu simțire se grăbește a salută și ai tăi trec indiferenți sau privesc cu gurile cascate ca la cevă curios ori hazliu? Nu pot să pricep, cum este cu puțință ca cineva să se nasca și să trăiască pe pământul acesta, pe care numai steagul nălăpătrat, fără să tresără la vederea acvilei și să-i aducă din toată înima omagiul cuvenit?!“

Eu acum nu mai sănătânăr, ba sănăt chiar bătrân și totuși, când trece garda, o urmez ca un copil și fiecare tact al muzicei pătrunde adânc în sângele și nervii mei; cù pumnii mei mititei aş sparge ziduri.. și în sufletul meu zbuciumat și dăobit de valurile vieței, tot mai înflorește o vioreala: „sentimentul ostășesc“. Și nicăieri nu mă regăsesc mai întreg și mai bun decât aproape de faldurile drapelului; știi, ca un copil rătăciu, care și-a regăsit pe maică-să și se ține cu dragoste și înfrigoare de poalele ei, de teamă să nu mai piardă. Trecerea unei trupe ori schimbarea gărzii, sau orice altă paradă, este pentru mine o adevărată premenire; mă întinerește și mă înviorează și îmi dă atâtă incredere!..

Poate că și se pare curios, dar uite sănăt

eu, ăsta care mă vezi, om de cincizeci și opt de ani, simplu și inutil pensionar, dar care nu mă pot stăpâni de a îmi manifestă în chip violent revolta sufletească, ori de câte ori mi-e dat să văd amara moliciune a tot stăpâniloare.

Dar... de ce zâmbești? adăogă, mâncându-mă cu ochii. Apoi trase cu mânie din țigare și urmă cu aprindere:

Voi ăștia mai tineri, vă investiți peste tot cu prea multă rezervă și se vede lămurit cum în orice împrejurare căutați a înlătură entuziasmul, ca pe un ce necuviincios, vă feriți de gesturi largi, generoase, frumoase. Vi se par ridicolă și în loc să călcăți bărbătește, vă tărîți și în loc să vorbiți, șoptiți. Lealitatea, izvorită în totdeauna dintr-o credință profundă, devine tot mai palidă și trista boală, care se chiamă „zncbism” își face tot mai mult loc în sufletele voastre. Căci, fie vorba între noi, eu am văzut nu numai civili, dar și ofițeri tineri, și înzestrăți cu calitățile cele mai superioare, care ocolește drapelul și socotesc că sănt mai interesanți dacă nu-l salută. Să nu ai puterea de a te împotrivi unui curent bolnăvicios! Ce lașitate!!

Dar ce vreți să se trezească în inimile soldaților, care trec nebăgați în seamă, ca o turmă de oi prin mijlocul bâlciiului?

Dela a nesocotî drapelul și până la antimilitarism, cu toate urmările lui, nici nu este mult.

In Franța acum au început să se trezească, numai după ce au avut durerea, ca în ajunul unei epoci în care peste tot miroase a pulbere, să-și vadă drapelele sfâșiate și necinstitite de chiar soldații francezi.

Văd că nu mai râzi și par că te costă. Dar iartă-mi cruzimea; chiar tu, care ești căpitan activ în armata română, ai salutat destul de meschin. Aveai țigarea în gură, ședeai rezemat în sabie și glumeai cu un Tânăr jidănaș, care sta cu spatele la drapel. Mi-a făcut rău. Ce vrei? Așă sănt eu. Mi-a făcut foarte rău.

Și când mă gândesc că azi peste tot, în licee, în școlile normale, în școlile militare ca și în cazărmă, se țin conferințe și chiar prelegeri de educație națională și militară și dela înălțimea catedrelor se vorbește numai de Tron, Patrie, Drapel!

Bune or fi toate acestea, dar ascultă ce-ți spune un unchiaș bătrân. Și privindu-mă drept în suflet, îmi zise răspicat: „Puterea exemplului e că puterea soarelui. Vorbăria și teoriile repetate neconitenit, banalizează subiectul cel mai sfânt. Banalizare! Depreciere!... tot una. Iar soldatul sau orice alt om, ajunge să ia frică și desgust de cel ce îi toacă toată ziua pe cap, ca o soacră.

Apoi liniștindu-se, întocmai ca un vulcan care și-a aruncat lava și focul, puse mâna amical pe umărul meu și urmă:

Eu n'am ajuns încă la vârsta, când omului iî place să crează, că pe vremea lui toate erau mai bune. Și pe vremea mea multe erau rele și se găseau și atunci destui plăcășii prematuri, care sădeau desgustul și indiferența în sufletele celor tineri. Erau și pe atunci ofițeri care se prefăceau că se uită la o firmă sau la o vitrină spre a nu salută un inferior sau un superior.

Chiar eu începusem a deveni arrogant, pretențios și disprețitor al celor mai sfinte datini și rituri ostășești.

Așa se ivise atunci o modă, alimentată încă de o presă mizerabilă, care zilnic necinstea oştirea și pe toți șefii ei.

Dar tocmai de aceea ai să te miri poate, cum și dela cine am învățat eu să treser la vederea drapelului și să respect cu evlavie această pânză sfântă, această icoană ocrotitoare a neamului nostru, deși în carieră nu am fost prea fericit și am fost chiar umilit.

Lasă deci puțin la o parte znobismul timpului și al tău, care poate nu are încă rădăcini prea adânci și ascultă-mă:

Eu am fost înaintat locotenent în luna August 1883 și tot atunci mutat în regimentul 9 călărași, azi regimentul 5 de roșiori. M'am prezentat căpitanului meu la Severin, unde era reședința regimentului.

In ziua aceea l-am văzut pentru prima și

ultima oară, căci el a plecat într'un congediu nelimitat, iar noi la concentrări și manevre.

Așă dar, nu am servit cu el și pot zice că nu l-am cunoscut.

Am aflat însă de la camarazii mei că se retrăgea din armată din cauza unei boale și că era o pierdere simțitoare, căci deși era om foarte tăcut, liniștit și cam suferind, era însă un militar cinstit și fanatic, care nu se arăta în fața inferiorilor săi, decât prin exemple bune și adesea prin sacrificii de sine.

Le păreă rău la toți de el și eu, în îndeplinirea serviciului meu ca șef de ploton, fie în cantonament, fie pe câmp, adesea auzeam chiar pe sub-ofițeri și pe soldați pomenindu-l: că domn căpitan făcea așă... și domn căpitan mai făcea așă... și că domn căpitan când venea drapelul, rămânea ca de piatră... că domn căpitan nu lăsa pe nimeni să mănânce și să se culce și nici dânsul nu mâncă și nu dormea până nu se îngrijeau caii, materialul și soldații și câte lucruri frumoase nu auzeam eu că le făcea domnul căpitan!...

Ajunsesem în scurtă vreme să-l cunosc ca și cum aș fi servit cu el un an întreg. El plecase, săracul, dar sufletul lui rămăsese în escadron și se manifestă în tot momentul ca și cum el ar fi fost de față.

Intr'una din zilele de manevră ale anului acela,

am fost însărcinat să comand garda stindardului.

Intovărăsit de sergentul aghiotant, cum era pe atunci, și de doi brigadieri, m'am dus dimineața la locuința colonelului spre a luă stindardul și a-l aduce la front.

Pe când eșeam însă din curtea tăinuitei căsuțe țărănești, în care locuise colonelul pe timpul nopței, stindardul, care era foarte zdrențuit de vremuri, s'a agățat de creaca unui salcâm dela poartă. Am oprit puțin caii spre a-l desface cu băgare de seamă din ghimpii salcâmului. Dar cu toată băgarea de seamă, un petecuț rămăsese pe creacă.

Nici eu, nici aghiotantul nu observasem aceasta; văzui însă pe brigadierul Zinea, aşă îl chemă pe unul din brigadierii care mă însăreau, că se înalță în scări și apucând creaca vrăjmașe, desfăcând repede petecuțul de mătase și privind hoștește în toate părțile, îl chită și îl puse cu grije într'un portofel de piele.

Nu zisei nimică atuncea, căci nu aveam timp de pierdut; regimentul așteptă în linie și trompeții începuseră să sune „primirea drapelului”.

Seara însă, după ce am dus stindardul la casa în care trebuia să locuiască colonelul și după ce i-am orânduit garda, am chemat pe Zinea, și încruntându-mă ca un arnăut i-am zis răstătit: „De ce ai luat petecul stindardului și l-ai pus în portofel fără să mai pomenești ni-

mănuia nimica? Credeai că nu te-a văzut nimeni?!... Oltean de Vâlcea, nărăvit la cobiști în București! Ce te uiți aşa păgân? Răspunde scurt, la ce l-ai ascuns? Ce vrei? să plătesc eu săracia asta de steag?... Nu vezi ce a mai rămas din cauza unuia și altuia ca tine? Răspunde!

„Mă liberez peste o lună... să-l duc și eu acasă!” atât mi-a răspuns cu ochii în pământ.

„Asta e tâlhărie curată!” i-am răspuns eu cu mânie, făcând un pas spre el și adăogând cu asprime: „Cumpără un petec de mătase de la Severin și du-l acasă cât vrei, dar ce ai cu petecul stindardului? Am să te bag la Târgșor”.

Și el, luminându-se deodată, și ridicând capul, se uită senin și limpede la mine și îmi răspunse cu un aer de compătimire:

„Să trăiți, domnule Locotenent, dacă iau apă dela fântână și merg acasă la ai mei zicând că e aiazmă, nu mă bate Dumnezeu?”

Și cu toate că eram foarte Tânăr și prin educație și mediu pornit spre violență, am simțit că îmi iau urechile foc și mi-a perit graiul.

Eu, fățarnicul, care îl luasem la socoteală numai pentru a-mi arăta superioritatea și a cheltui un prisos de aroganță; eu, care invocam stindardul fără nici o credință, mașinalicește, ca la teorie și-l păzeam numai pentru valoarea lui comercială, eu, citisem în lumina fetei lui Zinea, puternicul adevăr: *El credea...*

Și într'o clipă înțelesesem fapta lui și înțelesesem că el eră un fanatic de ai fanaticului care plecase, dar al cărui suflet și crez, numai prin pilde, rămăsese adânc sădit în escadron.

Și cu toate că orgoliul meu fusese rănit de virtutea brigadierului, m'am apropiat de el și i-am zis cu bunătate: „atunci păstrează-l!”...

Câtă vrême ci mai fi cugetat în urmă asupra acestui episod atât de mic și atât de mare, nu mai știu. Dar șiu foarte bine, că unul din cei mai buni dascăli ai mei de educațiune sufletească militară a fost brigadierul Zinea, ucenicul căpitanului despre care auzisem că nu vorbea mai nimic și al cărui cinstit nume îmi pare așa de rău că l-am uitat.

De sigur însă și căpitanul și numele lui trăesc în sufletul și mintea lui Zinea.

CONFERINȚE!

Drept să-ți spun, am văzut și la tine ceea ce am văzut mai prețuindeni în cariera mea de douăzeci de ani. Am văzut și azi, ca în totdeauna, că consfătuirile instructive sau conferințele, cum se numesc oficial, care după ultima modă se practică de trei-patru ori pe săptămână în fiecare corp, sănt mai mult niște chinuri pentru cei mici și totdeodată prilegiuri de a fi admonestați, pedepsiți, deochiați..

După câte băgai de seamă, și în regimentul tău, nimeni nu este liber a-și spune părerea să când este în contrazicere cu șeful. Tu, ca mulți alți, nu aduni lumea pentru a vedea ce cugetă fiecare în deplină libertate și sinceritate ca astfel să se culeagă mierea din toate florile, ci numai pentru a impune felul tău de a vedea, de a vorbi și de a fi chiar. În fine, aduni lumea mai mult pentru a-i arăta ce tezaur se găsește în superbul tău creer...

Dar cu o singură lumânare, dragul meu, nu se preface noaptea în ziua. Nu zic, iești un ofițer

distins și chiar eminent; cel puțin pe temeiul acesta ai ajuns aşă de repede la comanda unui regiment, dar... infailibil nu este nici Papa.

Atitudinea sficioasă, zmerită și chiar umilă a ofițerilor tăi, crede-mă, m'a făcut să sufer, mi-a strâns inima.

Cum vrei să fie mâine lei, când toată educația ce le-o faci, tinde a-i preface în mielușei cuminti și fricoși?

Pe cei doi-trei, care au îndrăznit să te întâmpine, i-ai pus la locul lor, cum se zice, cu oarecare acreală; le-ai spus să mai citească și să-și mai ascută mintea, adică le-ai spus curat că sănt proști. Apoi le-ai vorbit de modestie... adică nu le-ai spus că sănt obraznici...

In fine le-ai spus că șeful e dator să țină seama și să iea chiar act de atitudinea fiecărui zilnic, adică... mă înțelegi!... Si ei săracii te-au înțeles prea bine și doar astfel se lămurește frica ce au mai toti de a vorbi și înfățișarea lor de statui.

Pe locotenentul cel mic, care mi s'a părut plin de logică, cu o cultură aleasă și destul de încrezător în sine, l-ai pus la serviciu peste rând pentru că s'a îndârjit în susținerile lui.

Cu sistemul acesta, eu, care sănt chemat să fiu ajutorul tău, ți-o spun sincer, că pe deosepte faci nesuferit și chiar ridicol, ca orice presumpțios, iar pe dealta, și aceasta e mai grav, în-

cei mai slabii ucizi conștiința și demnitatea și îi prefaci în netrebnici declasați morali, iar pe cei mai tari îi predispuie la îndărătnicie cel puțin....

Eu am văzut pe câțiva care zâmbeau foarte caracteristic când te încurcaseși în argumentații. De! eu cred că este bine să te păzești de a trece fără o călăuză sinceră prin locuri necunoscute. Această călăuză este *tactul* și el nu însușește bucurios decât pe oamenii de elită...

Trebue să-i ascultăm pe toți cei mai mici cătine cu bună voință și chiar să-i încurajezi ca astfel și din cel mai timid să faci un sfătos, folositor, că de aceea se chiamă „consfătuire”; iar cu cei care te aplaudă necontentit să fii mai circumspect.

Dar... pe față ta ironică citesc replica. Vrei să zici că libertatea cuvântului și disciplina nu se prea împacă și că dacă dai degetul cel mic îți ieia toată mâna.

Astea sănt vorbe de fricoși, de oameni slabii, de satrapi. Eu am argumente multe spre a zdrobi sistemul tău despotic, dar fiindcă te văd enervat și grăbit, mă voiu mărginim să-ți spun în puține cuvinte o istorioară adevărată din timpul lui Frederic-cel-mare, care istorioară îmi reveni în minte tocmai în clipa în care bătușii cu pumnul în masă și te sburliști ca o cloță la căpitanul cela înalt și uscat.

Ascultă dar:

Ilustrul rege trăia încanjurat de fel de fel de intelectuali răzvrătiți, care ne mai găsind odihnă în patria lor, aflau un azil sigur la Postdam oricare ar fi fost naționalitatea lor.

Astfel, cel mai intim prieten al Regelui era marele Voltaire, deși relațiunile cu Franța erau veșnic încordate.

Ei bine, acest puternic omuleț, regele Frederic, care iubiă adevărul și lumina, nu gustă mai mare farmec în viață, decât seara după ce termină cu trebile lui de suveran să arunce sceptrul departe și să mănânce ca oricare burgher, în tovărășia acestor pribegi guralivi și isteți.

In jurul unei mese, foarte frugală de altminteri, acești fericiți muritori nemuritori, care trăiau mai mult cu spiritul decât cu simțurile, întârziau vreme îndelungată, discutând fiecare în voia lui ca și cum nimeni n'ar fi fost rege și nimeni prieag.

Înțeleptul rege pricepuse că spirite alese se găsesc pe orice treaptă socială și observase că trandafirii infloresc adesea mai frumos în grădiniță plină de soare și lumină a săracului, decât pe lângă zidurile sumbre ale palatului său...

Și astfel, fiecare știindu-se liber a-și spune tare cugetul, fătărnicia nu avea loc la masă și toți se desfătau în cea mai curată atmosferă, din care izvoră numai lumină și adevăr.

Dar cu toate că libertatea cea mai desăvârșită era cuvântul de ordine, care strângea laolaltă pe acești iluștri, totuși se zice că din când în când, regele impulsiv și autoritar cum era prin nașterea lui, nu suferă să fie contrazis și deveniă arrogант, ba chiar bătează cu pumnul în masă.

Atunci, Voltaire se ridică și foarte solemn, ca un herold, ziceă: „*Silence messieurs! Le Roi de Prusse fait son entrée*”

Și marele Rege, care se putea lipsi de toate numai nu de lumină, zâmbiă cu seninătate, băgă augustul pumnuleț în adâncul său buzunar, făcând semn să se umple cupele, și în jurul său tot mai multă lumină se faceă.

IN TREN

INTREN

Trecuse multă vreme de când nu văzusem pe bunul meu camarad și prieten X, când, cu ocaziunea unei călătorii, îl întâlnii în tren. Mergea la Severin spre a petrece câteva zile de congediu.

Cum spuseiu, nu văzusem de mult pe acest amic mai mare în vîrstă, de la care învățasem multe pe vremuri și pe care mi-eră aşă de drag să-l ascult.

Mă gândeam deci cu deosebită mulțumire la cele câteva ore, în care aveam să mai vorbim despre ce vorbesc orice profesioniști când se întâlnesc: despre meșteșugul lor, — noi despre Cavalerie.

— Dar cum se schimbă omul câteodată!...

Porniseră din vorbă din toate, sărind de la una la alta, cum se întâmplă când ai multe de spus și puțin timp.

Intre altele am ajuns a-l întrebà despre petreceri și felul băieților din regiment.

Și mi-a spus multe X; dar ceea-ce m'a im-

presionat mai adânc, este lipsa de credință cu care vorbea despre Tânărul ofițer de azi, făcând în același timp apologia ofițerului de cavalerie de odinioară, ofițer care a determinat la el dragostea de cavalerie pe când era încă copilandru, și regretă amarnic trecerea acestui vechiu tip în rândul fosilelor.

„Erau în adevăr ofițeri de salon — zicea amicul meu — știau să petreacă, cunoșteau rostul societăților alese, erau decorativi, reprezentativi, imperativi” și nu-mi aduc aminte câte mi-a mai spus X în amintirea acestor dispărute.

Eu îl ascultam de datorie și mă gândeam la studiile unor fiziologi și psihologi din acea epocă, din care reiese că alcoolul, intriga, jocul de cărți și alte săruri toxice erau principalele elemente, care intrau foarte adesea în compoziția fizică și sufletească a celor viețuitoare.

Si totuși amicul meu, păcătuind și el ca mulți alții printr'o dragoste nețărmurită de tot ceea-ce nu mai este, sau se mai găsește numai subt denumirea scumpă de *rarițate* și aflându-se de altă parte și el tocmai în preajma vârstei, când omului îi place să trăiască cu amintiri, oricât de triste ar fi ele și când, biruit de oarecare nemulțumiri recente, îi place să creadă că numai ce a fost, a fost bun, începù a-mi vorbi cu o aprindere neobișnuită despre unul dintre ofițerii din regiment — un locotenent — căruia îi

rezervase un vast apartament în inima sa și pe care-l socotea drept prototipul ofițerului de cavalerie, adică un vrednic urmaș al vechiului și neprețuitului tip.

Imi spunea că nu este nici un fel de petrecere la care să nu fie cel dintâi prezent și cel din urmă care pleacă, străbătând orașul cu lăutarii după el, brutalizând pe trecători, câte odată spârgând greamuri și chiar capete.

El organizează mesele, el conduce cadriluri și cotilioane, el flirtează cu toate damele, se logodește pe rând cu toate domnișoarele și face fel de fel de ticăloșii nostime!

La jocul de cărți pierde sume considerabile, fără să facă alte gesturi decât să ducă liniștit la gură țigara și paharul de cognac.

Cât pentru a găsi bani este foarte ingenios; creditori, garanți, polițe — toate aceste sânt nimicuri —, pe care le obține între două ciocniri de pahare și câteva palavre de spirit, însotite de o privire care fascinează.

Din soldă nu mai ciupește decât ici-colea câte 20—30 lei și totuși de trăsură, havane chilometrice, petreceri cu femei și alte gome costisoare nu se lipsește.

Și terminând cu aceste virtuți cavaleristice, mai facea mare haz amicul meu X, că micul locotenent petrece cu oricine și oriunde; dar pentru ofițerii de celelalte arme — afară de cei

din marină — nutrește o aversiune foarte accentuată.

Pe cei din infanterie nu-i salută decât forțat de împrejurări și-i numește opincari sau pifiști — pe cei de artillerie îi numește furgonari și nu stă la masă cu ei.

Și la urma urmelor — ziceă X — are dreptate „Mândria este o calitate pe care trebuie să o cultivăm. În toate timpurile cavaleriștii au fost aroganți și disprețuitori față de celelalte arme. S-au simțit din altă viță și tradițiunile trebuie păstrate și respectate dacă vrem să...”

Acì amicul meu se opri șovăitor și înghițî în sec de câtevă ori, căci nici el nu știă bine unde vrea să ajungă. Ori poate își amintise că vremurile s-au schimbat, că ofițerii din cavaleria noastră nu se recrutează din aristocrație și că, în orice caz, deosebiri de clase sociale nu mai au nici un rost în ostire și nu se mai face caz de pretinșii prinți și boieri.

Nu știu bine ce l-a oprit, dar poate chiar zâmbetul meu ironic îl făcù să schimbe macazul și să intre în amănunte intime cum: pudră, cărare la ceafă, mustață rasă, cosmetice, inele, brățara, talisman, monoclu, cățel, papagal, cămăși, ciorapi, bretele de mătase și multe altele pe care le atârnă de micul erou, pentru a-l zgârăvi cât mai fidel.

De la o vreme atâtă se ștersese făptura ofi-

țerului de cavalerie, încat în bibiluri, în căt începusem a crede că X îmi vorbește despre o femeie. Avù însă fericita ideie să mă readucă la realitate, declarând că după căt știm din istorie și alte legende, acesta reamintește perfect pe faimosul ofițer de cavalerie din faimoasa epopee Napoleoniană.

Așă vorbea vechiul meu prieten, iar eu ascultam aiurit și nu-mi venea să cred, și nu puteam să-mi dau seama cum el, omul sobru, cu viincios față de toți camarazii din armată, plin de dragoste pentru arma lui, admirator fanatic al iluștrilor ofițeri de cavalerie, vrăjmaș neîmpăcat al fasturilor, farselor și strâmbăturilor, cum el alunecase la această tristă mentalitate, care vrea ca adevăratul huzar să fie un *farceur* destăbălat, vițios și prezumțios?

Apucăturile acestea, așă zise nostime, pline de duh și de bărbătie, rămase printr'o tradiție falșă ca sfinte apanage ale ofițerilor de cavalerie, cu vârsta se transformă în patimi robitoare și covârșitoare.

Slavul lor se îmbolnăvește, își pierde bunul simț, cinstea și prestigiul. Apoi începe a fi ocolit, devine o adevărată povară la serviciu și de un trist exemplu. În fine abia mai este tolerat, până când își pierde chiar rațiunea și, din nenorocire, prea adesea ajunge, pe la ospicii și spital, în corespondență directă cu Tarul Rusiei,

cu Impărăteasa Chinei și chiar cu Dumnezeu.

Și câți ofițeri de stofă nu s-au pierdut pe calea aceasta, căutând a imită și chiar a întrece acest tip, care din nefericire, de multe ori era simpatic prin prisosul său de viață și de duh.

Vor fi fost în toate vremile ofițeri de asemenea specie și poate că se mai găsesc și azi — din fericire — pe o scară ceva mai mică; dar de sigur nu ei au fost cei mai buni și nu ei au avut dreptul să creeze obiceiuri și tradițiuni.

Cavaleria, această armă nobilă și legendară, care străbate veacurile cu strălucirea ei, cum ar fi putut fi astfel, dacă temelia ei nu ar fi fost virtutea chiar?

Oare ce încredere ar fi avut mărele Rege în generalii săi, Zeidlitz și Zitten, dacă aceștia ar fi fost niște destrăbălați, ori niște caricaturi efemere ca idolul amicului meu?

Oare Blücher, Murat, Curely, Colbert, Montbrun, De Brak și alte figuri ilustre din cavalerie, să fi fost ei la fel cu acest tip? E peste putință. Istoria ni-i arată în adevăr ca pe niște îndrăciți în scenele fără de număr și grozave ale unei drame fără seamăn; dar îndrăzneala lor nețar-murită nu era consecința alcoolismului, a destrăbălării și grandomaniei.

Conduita lor era demnă, onoarea lor prețuia mai mult decât tot aurul din sânul pământului și uniforma aceia fantastică și strălucitoare ca

și faptele lor, nu suferă alte pete decât doar săngele propriu.

Numai dorința de a acoperi de glorie pe Cezar, de a-și apără patria și a menține neclintit prestigiul cavaleriei, numai aceste sentimente nobile dictau gesturile lor pe câmpul de luptă, unde erau în adevăr trăznici; dar niște trăznici sublimi, niște semi-zei.

Ei trăiesc și astăzi și vor trăi cât va fi cavaleria, căci lumina lor urmărește peste tot locul pe adevărații ofițeri de cavalerie.

„Dar unul din cei mai vestiți ofițeri din cavaleria lui Napoleon, generalul Lassalle, a fost „un ticălos și un bețiv fără pereche!”

Cu această brutală și nesocotită insultă, adusă ca ultim argument, te întâmpină admiratorii tipului nostru, vițios și viteaz numai din fundul paharului.

Dar Lassalle mergea din izbândă în izbândă. El adăugă în fiecare zi lauri de glorie la coroana Cezarului; în fiecare moment își expunea viața pentru Patrie și sfârșitul său a fost demn de epopeia în care s'a ilustrat și pe care a ilustrat-o.

Și chiar dacă acest om unic și plin de calități strălucitoare a avut și oarecare defecte în proporție, aceasta nu înseamnă că în fiecare pigmeu și în fiecare secătură tratată cu alcool sau alte metaluri, poate să reînvieze „Lassalle”.

Acest om extraordinar o fi fost băutor, cartofor și tot ce mai vreți; dar mai întâiu de toate a fost Lassalle!!

Ceilalți mari apostoli ai cavaleriei și cea mai frumoasă elită din corpurile lor, au fost oameni sorbi, patrioți eminenți, militari disciplinați și cu dragostea carierei; ei inspirau respect, nu ironie.

Iși iubeau camarazii fără rezervă și fără deosebire de armă, căci necontenit luptau alături. Iubeau pe artilerist și tot astfel pe ofițerul de infanterie, *adevăratul erou*, care înfruntând greutățile terenului și asprimea vremii, în toate timpurile cu pieptul desfăcut și fără armă, s'a dus la baionetă....

Așă au fost acei luceferi ai cavaleriei. Unii au murit tineri pe câmpul de onoare; alții au ajuns octogenari, lăsând în urma lor descendență, pilde și învățăminte, cari și azi ne conduc.

Astfel de cavaleriști trebuie să imităm și să adorăm, căci pe ei și pe săbiile lor s'au sprijinit și Frederic și Napoleon.

Ofițerul aşă zis „de salon” pe care-l turbură fiecare fir de păr ce cade sau albește, pe care-l preocupa numai vitrinile, articolele de tualetă, surprizele de cotillon, cocaidele, decorațiunile străine, chefurile și alte nimicuri isvorite din intriga amoroasă și din dorința de a ajunge fără sudoare, acest ofițer artificial și searbăd

trebuie să dispară cu desăvârșire în momentul istoric în care ne găsim, spre a face loc ofițerului rustic, viguros, de nădejde, „ofițerului de câmp”, pe care-l preocupa un singur lucru: datoria către Patrie și Tron.

Este cert că se mai găsește în unele regimenteră câte un exemplar de salon, mai periculos încă decât vechiul tip și care, la adăpostul unei protecții nețărmurite, își torturează șefii și camarații; și nu zic că nu se mai ivesc ici și colo, tot mai rar, și alte specimene, dar totuși este fericită țara aceasta, că sub raportul moral, ofițerii de azi din cavaleria noastră, în ciuda amicului meu X, urmăresc ca ideal, cele mai frumoase figuri, care, cu sângele și faptele lor, au scris și ilustrat astăzi strălucitor istoria cavaleriei.

FOSCALINA¹⁾

Se stinge un Tânăr militar în floarea vârstei, rămâne o mamă nemângăiată și pentru totdeauna zdrobită, camarazii plâng în urma bunului lor frate de arme, câtevă inimi pioase, în care mai infloresc trandafirii, își poartă jalea și susțină înăbușit pe tristele alei ale cimitirului și pe urmă.. jurnalele și prin contagiune o bună parte din norod — norodul nerod — până ce și femeile — mame venerabile — se întrec să veștejească în cuvinte brutale și cinice memoria nefericitului Tânăr, despre care se zice că și-a meritat soarta. Ce dureros!

Oare aceasta să fi fost soarta firească a Tânărului Foscalina?

Căzut într'o cursă odioasă, acest copil cuminte, bun, inimos și viteaz — nădejdea de mâine — este brutalizat de o ceată de netrebni și când mai apoi, înconjurat de câțivă camarazi, încearcă să ceară socoteala celui care,

---

1) Locotenentul Foscalina din reg. 10 Roșiori, a fost tras într'o cursă și ucis mișește la Giurgiu.

în preajma unei *burueni ofilite*, i-a întins cursa,
i se răspunde cu arma.

De bine, de rău, și-au făcut dreptate băeții¹⁾
căci săngele Tânăr nu-și precupește gândul și
apoi urmăriți și huliți de toată drojdia societății,
în clipe de enervare, desnădjede și uluire bine-
cuvântată, au făcut apel la soldați.

Și orice s-ar zice de cei cu judecata lîmpede
și rece, a fost și cevă firesc în procedarea aceasta
și numai oameni în vîrstă, cu săngele domol, ar
fi făcut poate altfel pentru a înfărâng mulțimea
nesocotită, fără ca totuși să se poată preciză cum
ar fi procedat aceștia în împrejurări aidoma.

Și nu disciplina oarbă și nesocotită, cum au
strigat unii, a scos pe soldați din cazarmă.

Nu! O disciplină întemeiată pe sentimentul
de dragoste frătească, disciplină care se cultivă
de mult în rândurile noastre și care totuși nu
îngăduie întâmpinări din partea celor mai mici,
cum ar dorii unii străini de neam; această te-
meinică disciplină a făcut pe soldați să alerge la
chemarea ofițerilor.

Da! soldații noștri iubesc pe cei mai cinstiți,
mai înimoși și mai vredniți feciori și slujitorii
ai țării acesteia sbuciumate. Și iubirea țaranului
acesta, pe care toți parveniții l-au speculat și
biciuit, a fost și este singura, dar sublima noa-
stră mânăgiere, în mijlocul potopului de ocări

ce s'a deslăntuit peste noi de câțiva interesați mercantili, care vor cu orice preț să creeze o atmosferă prielnică în jurul asasinului.

Cei ce simt însă adevarat românește n'au a se teme de disciplina militară, oricare ar fi ea; dar, fără îndoială, nu pot pune nădejde pe educațunea militară, în puterea căreia fiecare ostas ar avea dreptul să-și facă rezervele sale înainte de a execută un ordin.

Și când va fi astfel, atunci desigur alții vor stăpânî acest pământ și atunci... vom ascultă orbește și vom muri de durere, iar copiii noștri vor purta mai departe în umilință, jugul făurit de nesăbuința noastră.

Să ne ferească Dumnezeu!

Să iubim și să ascultăm pe cei mai mari, să iubim armata și disciplina, să lăudăm pe soldații care au ascultat și greșeala firească a cătorvă bravi, dar tineri ofițeri, să nu ne însăpi-mânte.

Să nu ne turbure pârâul care se revarsă; să revărsat Dunărea, a înecat satele, și românul a stat locului în credința lui că nu se va mai întâmplă curând, fiindcă nu s'a întâmplat de mult.

Pe iubire și respect, pe legătura firească dintre plug și sabie să făurim mai departe o disciplină fără rezerve, căci o greșală sporadică și provoată de vrăjmașii armatei, în imprejurări

cu totul speciale, nu poate îndreptăți pe nimeni să credă în nesocotința ofițerului român și în pericolul militar, cum strigă cei străini de neam, și cei ce vor să ne izoleze.

E rușinos acest strigăt bolnav și contagios, care s'a întins până și la femei; și este cu atât mai rușinos cu cât în țara noastră militarii nu au alcătuit și nu alcătuesc o castă închisă.

Pretutindeni petrec la un loc cu civilii și aproape nu este cetățean care să nu se înrudească cu ofițeri. Și este rușinos, pentru că în vremuri de grea cumpănă, când toată lumea își pierde capul, la ofițer, la armată și la disciplină stă nădejdea tuturor; și este rușinos pentru că, civil și militar, săntem frați din același neam, care și așa suferă și poartă adânc săpată pecetea suferințelor de veacuri.

Să lăsăm deci pe cei slabii și lași, care nu pot suferi asprimea disciplinei și trufia militarilor; să lăsăm pe străinii neamului, care ar voi un ofițer pasiv și umil, să-i lăsăm să se bocească muerește și să strige în disperare, încercând zadarnic să propage idei anarhice în rândurile armatei, spre a pescui în apă turbure.

Iar noi să păsim înainte, nestrămutați de la credințele noastre și încrezători în virtuțile străbune, care se trezesc și se cultivă în advonul și la altarul frumoasei noastre instituții.

Și acum, cu inimi pioase și suflete neprihănite, cuvine-se, ca toți bunii români, civili și

militari, să plângem la crucea Tânărului vlăstar, curmat mișelește și fără de vreme.

Nu astfel trebuia să moară Tânărul, care, cu brațul său vânjos și cu mintea ageră, ca cea mai împlinită și zâmbitoare întrupare a speranței, se legase să stea pavăză credincioasă la hotarul amenințat!

Un braț mai puțin, o inimă mai puțin. Nădejdea de mâine stirbită! E aşă dureros! Par că tot nu este de crezut!..

Să plângem alături de nefericita lui mamă, care l-a încrinat cu mândrie Suveranului și Țării, ca să străjuiască neclintit în credință ostășească și cu chiagul săngelui său, generos și curat, să cetluiască odată hotarele românismului..

Să plângem toți români adevărați și prinosul nostru de suferință să fie o palidă mângâiere pentru nespus de îndurerata mamă și pentru camarazii care l-au iubit pe Foscalina; iar pe altarul astfel purificat, vrajba meschină și criminală să facă loc rândurilor strânse a tuturor românilor, hotărîți să trăiască și să propășească pe pământul moștenit și păstrat în decursul vremilor, cu prețul săngelui ostașilor neclintiți!

Așă să ne ajute Dumnezeu!

înălțat înălțat peste el vîntul
vîntul și luceafără să
nu rănească luncile
nu rănească luncile
nu rănească luncile
nu rănească luncile

CĂPITANUL MEU...

Lui Gheorghe řuer.

Pârvu Garofoiu se ridică drept în sus pe prispa casei sale, își luă căciula din cap cu vioiciune și, stând țeapă, strigă lămurit: „Să trăiți, domnule căpitan!...”

Apoi rămase vreme îndelungată cu ochii pe șosea, urmărind uimit și aiurit norul de praf, în care tot mai mult se pierdeă călărețul, care a trecut ca săgeata, fără să-l vadă, fără să-l audă pe el, pe Pârvu. Și după un răstimp de opăceală se întoarse către bătrânul, care trăgea din lulea, pe prispă, și zise galeș:

„Văzușă, mă unchiule, păăl de trecu călare în treapăt pe linie!”

„Il văzuiu, nepoate... par’că eră militar...” răspunde apăsat bătrânul.

„Așă unchiașule, căpitan eră... o fi vreo manevră... ori a tăbărît armata în apropiere...” Și Pârvu, răsucind o țigare, oftă odată adânc și zise:

„Asta, unchiule, a fost căpitanul meu...! Și dacă tot trecu și nu mă văză, barem, să-l pomeneșc o țirișoară; poate că i s’o bate ochiul

și s'o întoarce... Hei..! unde dă Sfântul?!...
ai vedea și dumneata, unchijule, un om... Păcat
că nu-i întoarse Dumnezeu capu' încoace"... Si
Pârvu se scărpină pe frunte cu întristare.

Apoi înviorându-se deodată, ridică ochii și
proptindu-și mânilor pe genunchi, urmă cu
aprindere:

„La el, unchiașule, și al mai îndărătnic om
făcea slujbă și încă serviciu voinicesc și în cre-
dintă, nu glumă... Si escadronul nostru tăia că
briciu, iar pe căpitan nimeni nu punea șeaua,
că se încondură ca un vultur, doar ce mirosează
c'ar vrea să s'amestece cineva în blidu' lui.

„Si eră destoinic nevoie mare și cumpănit în
toate, și pre semne tocmai de-aia nici dracu' nu
eșia din poruncile lui... mai ales că nu s'amestecă
niciodată în tărâțe... și nici nu se mânia că o
muere îndrăcită ori..., să fi înjurat el!... ori...
să fi lovit pe cineva ca un vătăsel!... Doamne
ferește!... Uite-l văd și acu, cum treceă printre
noi liniștit și senin par'că treceă nădejdea...
măcar că eră năprasnic și cu duhul blândeței
ne strunguiă, nu glumă...“

„Eu unul, când m'am liberat, multă vreme
numai de el pomeneam și acu dacă-l văzui,
par'că mi-a pus cineva foc în vine, și ce să spun...
par'că s'a întors vremea cu opt ani înapoi...
Imi trec pe dinainte deslușit zilele de miliție
și năstrușnicie și-mi aduc aminte lămurit de

toate câte le-am încercat și petrecut, și-mi aduc aminte cum m'a făcut el pe imne om și dacă mai stai, iacă ți-oi spune și dumitale unchiasule..."

Și Garofoiu întinse mâna spre vadra cu apă de pe tindă, sorbì cu poftă un cauc, se șterse cu mâneca pe musteața aspră și tunsă pe buză și urmă:

„Când s'a auzit că vine la noi la escadron, au dat dracii toți în noi, căci se svonise că și el e dat dracului și cere marea cu sarea. Așă aruncase vorbe un sergent, care fusese în regimentul din care venia el. Eu unul, fire cam slabă — eram copil — cum fusesem și cam dinainte prigonit de un brigadier și cum eram și dornic de acasă, am fugit chiar în ziua în care sosia el la Pitești — acolo era escadronul nostru — și am luat-o în lungul căii ferate, să mă scoată aci, acasă, fără primejdie...

„Când am ajuns la Titu, se înoptase și am rămas la o cărciumă în dosul gării. Mai erau acolo și niște lucrători sărbi, de ăia de umblă cu ferăstriale...

„Eu, dacă am auzit că sărbii sforăie, m'am dat binișor lângă ei și am luat capelul vânăt al unuia, iar dela altul am luat un zăbun castaniu și am pus alături de ei capelul și mantaua mea și pe aci mi-a fost drumul... Eram sărb ca toți sărbii...

„Dar nu știu cum dracu', mă unchiașule, că rumânul care este rumân, se cunoaște și în căciulă sârbească! Nu se potrivesc la capete cu noi, fir'ar ai focului și iată, din pricina asta m'a cunoscut un jandar de la Mizil și m'a dat în primirea altuia să mă întoarcă la escadron cu proces-verbal. Eram dezertor în toată regula.

C'așă ne zicea un hoț de brigadier la teorie, că sănt și dezertori în neregulă; adică aceia care pleacă dar se 'ntorc până nu se împlinesc trei zile.

Eu, cum spusei, eram dezertor în regulă și de aia mă duceam în tren cu inima puică și mă gândeam la consiliu și la prevenția din Târgșor, la făcut de bice și fluere, dar mai ales la pielea și la oasele mele când oi da cu ochii de căpitan.

„Mi se arătă înainte ca un zurbagiu înalt, spătos, tuciuriu la față, cu musteață mare, cu sprâncene stufoase, cu ochii roșii, încrunatați și bolbocați ca de balaur și par că mi venea să mă arunc din tren să îsprăvesc odată cu viața și cu milиia.

„Am ajuns la escadron cam pe la ceasul raportului...

„Cum m'apropiam de canțilerie, i-am auzit vocea.. vorbiă răspicat și tare din bojoci să-năstoși. Zbârnâiau ferestrele când apăsă vorba și pe mine mă înfioră și aș fi vrut să înlemnesc

ca să nu mai ajung până la el. Păseam înainte cu gândul înapoi, tot cu sfieală, par că aşteptam să-i cadă puterea năsdrăvană și dracii peste mine și să mă facă praf și mă rugam lui Dumnezeu tremurând vargă, să mă trăsnească să scap de urgia lui...

„Dar dacă s'a deschis ușa, de m'a băgat înăuntru, par că s'a deschis poarta raiului...“

„Pe scaun, la masa de scris, ședeau un om Tânăr, luminos la față și dulce la privire. Era căpitanul meu!“

„M'a măsurat de sus până jos și, ce să-ți spun, unchiule, nici maică-mea, cât a trăit, nu s'a uitat la mine cu atâtă milă și bunătate. Nici nu m'a întrebat cum mă chiamă... ori de ce am fugit... ci rar și deslușit a poruncit vagmistrului, care sta lumânare deoparte că, dacă s'o adună escadronul pentru masă, să nu se miște, până ce n'o veniu dânsul cu ofițerii.“

„Să dacă s'a adunat escadronul, m'a scos în fața frontului drept la mijloc. Soldații, par că i văd și acumă, abia se țineau de râs, când m'au văzut aşă pocit și prostat în straie sărbești și căpitanul le-a zis să râdă cât or putea, că e de râs.“

„Mie îmi venia să intru în pământ de rușine...“
 „După ce au mai contenit oamenii cu râsul și cu batjocurile, căpitanul a comandat „drepți“ de a răsunat cazarma toată și pe mine iar m'a

apucat tremuratul, par că mă lovise boala copiilor; nu știam bine ce are de gând cu zilele mele și mă încrucișa nedumerirea. Dar el m'a lăsat așa o bucată de vreme par că înadins și apoi a început să spune o întâmplare a unuia... Și uite, unchiule neică, ți-o spun și eu dumitale cum oi putea mai bine, că n'am uitat-o și n'am s'o uit nici în mormânt.

„Zice că a fost un negustor de oraș — avea prăvălie — și, când s'a văzut omul cu ceva părăluțe, s'a saturat de prăvălie și i-a venit în minte să-și îngrașe pungea pe altă cale, mai iute. S'a făcut crescător de porci. A cumpărat un ciopor de scroafe și câțiva vieri de soi, dând toți banii ce avea. În scurtă vreme s'au înmulțit porcii și s'au îngrășat și era gata să-i trimeată peste hotar în țara nemțească cu câștig înzecit. Dar a venit o pustie de boală și unul căte unul, porci grași și frumoși, de avea fiecare în el douăzeci de bănicioare de boabe, cădeau ca trăznii în obor. Când i-a murit și al de pe urmă, un purcel creț și roșu, rămânând calic de tot, i-a luat pielea și, făcându-și căciulă, a pus-o în cap și a plecat la oraș prin piață.

„Aici întâlnindu-l un prieten vechi, ar fi zis săvălindu-se de râs:

„Bine, mă vere, dracu a mai văzut om cu căciulă de porc!?”

„Și el lovindu-se cu pumnul în cap ar fi răspuns:

„La aşă cap, aşă căciulă!...

„Şi căpitanul meu, uite ăsta de trecù, rostind vorbele negustorului şi privind către escadron, m'a ciocnit cu degetele cărlig în cap şi peste capelu sărbesc şi a mai zis odată:

„La aşă cap, aşă căciulă!...

„Apoi a dat ordin să mămbrace cum trebuie şi să mă dea la locul meu şi a dat drumul la oameni să meargă la masă şi au strigat toti „trăiți” de s'a cutremurat bolta şi mie mi-a şters o palmă usoară după ceafă de mi-a dat jos capelu sărbesc şi atâta tot..”

„Povestea căpitanului s'a aşezat, moş Dincule, ca alifia pe sufletul meu şi n'am mai dezertat, unchiile, şi mi-am isprăvit miliţia cu cinste şi-l pomenesc ca pe Cristos, că iată sănt om între oameni şi puşcărie n'am făcut şi la suflet nu m'am otrăvit..”

Şi Pârvu Garofoiu, mai răsucì o ţigără şi, uitându-se în vatră după tăciuni, oftă de la inimă şi zise:

„Aşă om, mai rar, unchiule!..” Şi după ce aprinse ţigara şi řueră la nişte pui de găină care se adunaseră pe prispă, par'că la ascultat povesti, începù iar:

„Altădată unchiaşule, la un marş m'a luat după el, ca să-i îngrijesc calul. Eram fruntaş.

„Când s'a opriit escadronul pentru popas, în lungul şoselei la nişte isvoare şi am început noi

oamenii să mânăcăm ce aveam la coburi, a scos și el două ouă, niște brânză, o bucată de pâine și o sticluță de vin și dându-mi mie jumătate din vin și o felie de jimblă, s'a aşezat pe marginea șanțului de la șosea și, mânăcând încet, a 'nceput a mă întrebă de satul meu, de gospodăria părintilor, de frați, de învățător, de bancă, de biserică, și numai știu de câte m'a întrebat, dar știu că m'a întrebat dacă la liberare am de gând să mă 'ntorc acasă și să mă'nsor".

„Eu tocmai băgasem în gură o bucătică bună din felia de jimblă ce-mi dăduse și mie, și cu gura plină i-am răspuns că aş mai rămâne la oraș la vreo slujbă să fac ceva chiac și mai târziu încolo, m'oi însură, dacă mi-o veni bine, poate chiar cu vreo orășeancă. Și el s'a cam răstătit la mine, mai mult în glumă:

„Te-ai dedulcit la jimblă, hapleo!... Eu stric!"
Și pe urmă mi-a zis părintește:

„Băiete, tu să te'ntorci acasă cum te-i liberă și să te însori, să iezi fată voinică și vrednică, cu mâinele făcute pe sapă și pe seceră, nu slujnică de oraș de spală rufe bolnave și face mâinile ca burta de broască râioasă. Să iezi femeie curată, muncitoare și cuminte, ca și tine, să fiți de o teapă ca să fie potriveală și să faceți din vreme copii ca să-i puteți crește sănătoși și'n dragoste de pământul ăsta pe care călcăm noi români în voia noastră. Să fie mai târziu

soldați de nădejde, oameni de vreme rea, a zis apăsat, și să știi dela mine, Pârvule, că cine pleacă din lumea asta și nu lasă om în loc, se face catăr pe lumea ailaltă...”

„Și am ținut minte vorbele lui, că mi le-a zis dela ficat și la ficat mi s-au dus și iată, unchiule, am trei dolofei pe bătătură, toți ciolănoși și obrăzoși, toți de vreme rea; să mă-i vadă știu că m'ar lăudă.., căci mult îi mai plăceau românii de vreme rea și isprăvile lor știă să le răsplătească cum se cuvine și băieții din escadrон făcea pe dracu' în patru să fie isteți și s'aducă la cea mai bună îndeplinire poruncile lui. Alții îi furau și gândurile și porneau numai de se uită la ei...”

„Și fiindcă venî vorba, ia să mai ascultă una, unchiașule:

„La o manevră, cum stam cu escadronul ascunși într'o vâlcea la pândă, doar ce vedem pe căpitan că face semn unui brigadier, de-i zicea lui... cum dracu-i zicea?... Smărăndescu par că'l chiemă... Era de pe la Slobozia din Ialomița, un fel de hoț de cai de neamu' lui...”

„I-a arătat doar harta și i-a mai zis vreo două vorbe și când s'a uitat în ochii lui, brigadierul și-a luat patrula și cât te-ai șterge la ochi nu s'a mai văzut.. s'a dus în recunoaștere...”

„Si o fi văzut el multe la inamic, căci era dracu gol, dar când să se întoarcă cu știrile la

căpitan, s'a năpustit asupra lui un ofițer dela inamic cu un pluton întreg și l-a luat...

„Ce s'a gândit el, cum să scape, să ducă știrile căpitanului precum avea porunca? A văzut niște călăreți încolo spre o pădure — or fi fost chiar țărani — dar el s'a dat lângă ofițer și i-a șoptit cam la ureche:

„Să trăiți, domnule locotenent, ăia sunt tot din regiment cu mine!”...

„Ofițeru a plecat numai decât după ei, lăsându-l pe Smărăndescu cu un sergent și doi oameni să vină la pas.

„Sergentul ca să fie mai sigur că nu-l scapă, a luat el dârlogii calului, lăsându-l pe Smărăndescu călare cu mâinele în buzunare.

Mergând aşă, ce-i dă'n gând lui Smărăndescu? Zice: Mă camarade, ia te uită 'ncolo ce de oaste!...

„Și cum se uitau toți în zare către un nor de praf, el a desfăcut repede catarama dela gâtaru' frâului și pe urmă cu alte două vorbe le-a mai întors capu'ncolo și cu mâna a împins de cefar de a eșit frâul din capul calului și s'a și pus cu pintenii pe el, îndreptându-i botul cu sabia, încotro știă că se află căpitanu său cu escadronul.

„Sergentul și cei doi oameni goneau cât puteau după el. Dar el avea cal bun și desfrâiat și mâncă nori fugând și le strigă înapoi: opriți-vă, nebunilor, că nu vă gonește nimeni!

„De la o vreme l-au ascultat, că se depărtau prea mult de ai lor și Smărăndescu s'a arătat în fața escadronului cu calul plin de spume și fără frâu, de ne-am mirat toți și descălicând a dat căpitanului, taman la vreme, știrile ce culesese.

„Căpitanul, cum l-a văzut, a înțeles prin ce trecuse, dar nu i-a zis nimic atuncea, căci după știrile ce-i adusese numai decât a comandat „încălcarea” și am pornit-o la trap pe după o pădurice, de-am căzut pe urmă ca trăznetul peste o baterie de artilerie dela inamic și mai apoi peste niște vânători, care băteau în retragere.. De era răsboiu adevărat, varză-i făceam!.. că și-așă se buimăciseră de tot, când s'au pomenuit cu noi ca din pământ, grămadă peste ei în goană turbată cu lăncile în cumpănă și strigând de se auziă la trei hotare..

„Căpitanul ne-a oprit la vreme că de... omul când se înfierbântă nu mai știe care i-e frate... și pe urmă întorcându-se către noi, ne-a zis lămurit și tare cu bărbătie și cu sudoare:

„Brava băieți! tot aşă și când o sună ceasu-ăl greu și de o aşă roșiorime o să tresară Mircea Voevod la Cozia!..”

„Nouă ne furnică săngele în vine — că par că eră arhanghel, nu altcevă când se ridică în scări — și când ne-a mai zis odată „bine băieți!” am strigat cu toții „trăiți”! de să a cutremurat văduhul și s'au îngrozit caii de subt noi.

„Apoi, cum s'auziă de departe sunând încetarea manevrelor, a comandat „descălicarea” și-a pus pe Smărăndescu să-și povestească isprava în fața escadronului. Și după ce a măntuit, l-a bătut pe umăr și i-a dat ca amintire un bricegуш al său cu plăsele frumoase de fildeș și i-a mai zis din gură:

„Smărăndescule, ești ostaș vrednic și de credință. Țara și Vodă se bizue pe tine, să fii mândru”... și zicându-i acestea și-a petrecut încet mâna pe obrazul lui.

„Pe Smărăndescu l-au trecut lacramile și, până s'a liberat, tot cu vorbele astea a trăit și s'a lăudat și eu cred că și astăzi le spune pe unde trece și pomenește de căpitan..

„Și las' să-l pomenească și să-l pomenească toți cum îl pomenesc și eu acuma, că e om de pomenire, unchiule...

„Și de s-ar întoarce acuma și mi-ar da cunoștință și m'ar chemă la vreo primejdie, ori să-mi zică numai atâtăca: „Pârvule, vino cu mine!”... mi-as lăsă toate și să mă trăznească Dumnezeu Sfântul dacă nu spun drept, acu, uite acu, aş porni după el și m'as duce până'n pânzele albe...”

CONTRAORDINUL

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER BĂTRAN

...Firește, acum s'au schimbat lucrurile, dar pe vremea mea aşă mergeau treburile ostășești. Știi, ca un copil fraged, care încearcă să umble și cade mereu, aşă eră armata noastră; și se petreceau multe isprăvi, care ne-ar pune pe gânduri și ne-ar miră grozav de s'ar petrece astăzi.

Eu însă, mi-aduc aminte cu plăcere de câteva din năzbâtiile educative ale unui camarad eminent și cu multă dragoste de oștire, năzbâti care au ajuns la urechile celor mari și au adus astfel treptat multe îndreptări, căci se întâmplase cevă rar, că șefii cei mari înțeleseră pe acest sentimental idealist, ale cărui porniri extraordinare și caustice se potriveau de minune cu numele său — Trăznilă.

Se înțelege că nu oricui eră permis să facă ce făceă el și nici el — adevarat martir — nu a pășit peste gradul de căpitan.

Dar să vedeți una din năzbâtiile lui, în care se oglindește perfect starea lucrurilor de atunci.

Eră într'o Sâmbătă, în luna Iunie, mi se pare. După masă se știă că nu e serviciu.

Dar iată că se sună adunarea ofițerilor la ora 11 a. m., și li se cetă următorul ordin:

„După amiază la ora 3, toți ofițerii se vor găsi la cazarmă, în mare ținută de ceremonie, călări. Domnul general va vizită regimentul și cu această ocaziune ne vom fotografiă în grup pentru albumul armatei”.

Și în adevăr la ora 3 p. m., numai căpitanul dela escadronul I-iu lipsea. Ceilalți ofițeri, pe o căldură îngrozitoare, în tunici și căciuli, cu toate exalbanturile pe ei, alergau de colo-colo, îngrijind ca totul să fie în regulă prin escadroane.

După trei ore de așteptare și nedumerire, ofițerii se suiră în brec și plecară. Cu mare întârziere, după ce colindase pe la domiciliul fier căruia, sosise *contraordinul*, prin care se arăta că fotograful fiind indispus, totul se amâna.

A doua zi, comandantul regimentului, zărind pe căpitanul Trăznilă într'un cerc de ofițeri, care în fața brecului așteptau ora plecării la masă, ii zise: „Dumneata ești singurul dintre noi, care printr'o împrejurare oarecare, în tot cazul fericită, n'ai luat parte la plăcuseala de eri. Poate că ai întârziat acasă printr'un somn prelungit și ai primit contraordinul înainte de

a pornì spre cazarmă.. La revedere domnilor".
Şi colonelul se suì singur într'un frumos echipagiu particular şi plecă.

Nu mult în urmă se citeà în condică următorul ordin:

„Astă seară, cu trenul de 9, fiecare escadron va trimite câte opt oameni, în total 32 oameni, la Vârciorova pentru a aduce remonþi”.

Şi la ora 9 seara toþi oamenii afară de cei dela escadronul I-iu, porneau spre Vârciorova.

A doua zi comandantul regimentului se adresă iar căpitanului Trăznilă zicându-i: „Eşti şi astădată singurul, care printr'o împrejurare oarecare, ca de obiceiu, ai întârziat cu trimiterea oamenilor la gară şi din fericire ţi-a eşit bine, căci uite, ne-a sosit noaptea pe la ora 10 un contraordin, prin care se arată că oamenii trebuie trimiþi peste trei zile. Eşti om norocos şi pace... ceilalþi căpitanii au trimis oamenii degeaba. La revedere domnilor... nu face nimica...”

Şi livreaua trase la scară.

Câteva zile dela această întâmplare se dădu următorul ordin:

„Azi după amiază, la ora 4, escadroanele vor părasi cazarma, şi în ȝinuta de campanie, cu tunici şi botfori de la garnitura de serviciu, se vor îndreptà precum urmează: Escadronul I-iu la Balta Popii; Escadronul al II-lea la Prundiþ; Escadronul al III-lea la Zăvoiu; Es-

cadronul al IV-lea la Românești. Escadroanele vor fi la dispoziția unea comisiunii de examinare a căpitanilor pentru gradul de maior".

La ora 4 p. m., pe o ploaie torențială, escadroanele 2, 3 și 4, frumos gătite părăseau cazarma și se îndreptau fiecare spre locurile de destinație.

Numai escadronul I-iu nu da semne de viață. Caii stau în grajduri la locurile lor și odihneau; garnitura de serviciu se răsfăță în naftalină pe rafturi și oamenii își vedea de alte treburi.

Pe la orele 4 și 20 minute sosește un crier.... Căpitanul Trăznilă ia plicul și, sub chioșcul din fața grajdului său, citește liniștit, cu zâmbetul pe buze *contraordinul* prin care se arată că examenul proiectat se amână și escadroanele trebuie să rămână în cazarmă. El era și de astădată, ca în nenumărate rânduri, în perfectă regulă și nici nu era plouat.

A doua zi, comandantul regimentului, cam ironic, îl întâmpină cu aceste cuvinte: „Printr'o imprejurare fericită iar ai întârziat”.

Cum însă de astădată colonelul nu se mai suia în trăsură ca să plece, căpitanul Trăznilă se apropie de dânsul și salutând respectuos, zise:

„Imi dați voie, domnule colonel, să-mi formulez o plângere. Mă simt umilit și jenit în demnitatea mea de militar, căci după cât văd,

dumneavoastră atribuiți unor *întâmplări fericite* toată activitatea ce desfășur eu, ca și cum aş fi în adevăr cea mai fericită creațune a întâmplărilor. Vă rog să credeți, domnule colonel, și spun aceasta tare în fața tuturor camarazilor mei, că mie îmi es toate bine și nici nu este cu puțință să greșesc, pentru că *din principiu*, ori de câte ori primesc un ordin, mă duc liniștit acasă și aştept... *contraordinul*.

O INSPECTIE EDUCATIVĂ

DIN AMINTIRILE UNUI OFITER BĂTRÂN

Generalul nostru era un om foarte bun și foarte erudit.

Dar, ca mai toți erudiții, era mai mult teoretic decât practic, deși el, autor a mai multor cărți militare de educație, credeau că teoria lui este cea mai practică.

Așa el găsiă o relație foarte strânsă între curaj, onoare, devotament, și teoriile acestor însușiri, cu care stim toți că unii oameni se nasc și alții le pot câștiga în parte, dar numai printr'o practică îndelungă și continuă.

Generalul însă era încredințat că e destul să știi bine pe de rost ce este curajul, după anume autor, ca să devii din iepure tigru și tot astfel era convins, că orice ofițer din intendență rusească s'ar putea abține dela afaceri, dacă ar vrea să înevețe pe din afară: ce este cinstea

Şi chiar în casa generalului, toţi membrii familiei începând cu cocoana, aveau acelaş crez.

Așă că, fiecare din noi, în casă la el, vrând nevrând trebuiă să fim de aceiași păreri, ca să nu stricăm armonia.

Și îmi amintesc ca acumă cum căpitanul Trăznilă, spunea într'o seară, la ceaiu, generalului, fiind și cocoana de față, că el este sigur, că dacă oaja n'ar ști „ce este bunătatea” ar fi mai fioroasă și mai rea ca lupul...

Și doar mucalitul acesta era convins, că toată educațunea militară, izvorăște din *bune exemple* și din aplicarea ratională a principiilor din toate regulamentele, începând cu Serviciul interior și cu Livretul individual.

Dar cocoana generalului, nu voia să știe nimic despre credințele intime ale căpitanului și se umflă în pene, văzând că un ofițer intelligent și cult e de părerea generalului și recunoștința ei se manifestă imediat prin diferite bunătăți domestice, care își găseau locul tocmai în fața lui Trăznilă.

De altfel, în fața acestei familii ospitaliere, toți găseau câte un cuvânt de admirație pentru operile generalului, care fuseseră chiar premiate și chiar în adevăr alcătuiau cea mai bogată colecție de tot ce au zis filozofiei și sfîntii asupra diferitelor virtuți în decursul veacurilor.

Dar tot așă de adevărat este, că ne amețea pe toți cu aceste cărți și cu directive nesfârșite,

cu care ne răpea un timp prețios, fără ca cineva să-i poată face buletin de imputație.

Și oricâtă inițiativă începuse încă de pe atunci a se trâmbiță, nimeni nu putea ocolî aceste cărți și directive, care înlăturau cu totul regulamentele în vigoare, căci de câte ori venea autorul la inspecție, numai asupra lor se opreă.

Așa îmi aduc aminte una din aceste inspecții, la care am asistat cu spiritul liber și la adăpost de orice observații, găsindu-mă tocmai atunci în slujba de casier.

Și uite, par că-l văd pe generalul cu pași de cocor, trecând din escadron în escadron și dela om la om cu întrebările lui educative.

Și nu mai țiu minte ce răspundeau oamenii, dar știu că toți cei de față ne prăpădeam de râs de câte năzdrăvăni auzeam, în timp ce nemulțumirea și supărarea generalului creștea proporțional cu efectivul regimentului.

De la o vreme, cam de pe la escadronul al III-lea se enervase grozav și distribuia căpitanilor observații cu furgonul: „Nu vă dați destulă osteneală: nu vorbiți cu oamenii; nu știți să intrați în sufletul lor; nu vă dați seama de valoarea educativă a cuvintelor frumoase; vi se pare că cuvântările alese obosesc și adorm cu totul creerul rudimentar al plugarului. Ei bine nu, nu, nu este adevărat; discursurile psihologice, pătrund, direct în suflet...”

Și iar mai întrebă cățivă nenorociți, care aşteptau înfrigurați și intocsiți de atâta educațiune și iar începea: „Cum vom merge la răsboiu cu asemenea elemente? Ne vor mânca Bulgarii... curaj nu; cinste nu; devotament nu; nimic nu știu.... nimic nu e în ei.... Români degenerați de care nimeni nu se ocupă... Ce îmi spuneți mie că încalecă bine, că trag bine, că împung bine, că ascultă și rabdă la greu!.... La ce bun toate astea dacă nu știe nici unul ce este amorul propriu, ingratitudinea, vehemența, răbdarea, ascultarea?.... Bulgarii, domnilor...” Și generalul cel bun se făcea roșu și vânăt la față și trecea mânios înainte, tot mai încredințat că vecinii noștri de peste Dunăre, gogorița lui, vor ocupa în curând Predealul....

Dar Dumnezeu nu dă omului bun mai mult decât poate să rabde el și astfel ajungând la sfârșitul escadronului al IV-lea, tocmai când era mai aproape să-i vină rău, generalul nostru dete cu ochii de un Tânăr mai spălățel, bălanel la față și la păr și cu ochii vineți. Era cam delicat la făptură, dar vioi la privire.

Se oprî; îl măsură de sus până jos, și ca și cum i-ar fi spus un duh bun că aci poate găsi ceea-ce căută de patru ceasuri, prinse a-l întrebă: „Ia spune, băiete, știi tu ce este cinstea?” Și a început ostașul român a spune.... Și spunea

frumos și curgător par că citea în carte, până ce abia l-a mai oprit generalul repetându-i cu duioșie: „Bine, bine, destul!... Acu să-mi spui ce este devotamentul?... Si iar curgeau vorbele ca mărgelele și generalul se uită cu drag la el și toată făptura lui se învioră; era fericit... Si l-a mai întrebat a treia oară. — Știi: *alle gute dinge sind drei* — l-a mai întrebat: „Ce este curajul?”

Si roșiorul cel bălănel și creț ca un miel, turuiă tot mai bine, tot mai îngerește de par că era un arhanghel inspirat și ne uimise pe toți. Vorbea mereu, spunea câte în lună și în stele și curajul lui nu se mai sfârșea, până când generalul amețit și el, i-a pus o mâna la gură și una pe umăr și i-a zis părintește: „Destul, băiatule, oprește-te! Ai mai mult curaj decât tot regimentul.... bravo, flăcăiașule! ca tine să fie toți și țara noastră nu s'o mai teme de Bulgari și de peire...”

Si apoi întorcându-se către noi ofițerii cu un aer triunfător: „Iată un Român adevărat, întreg la minte și plin de sentimente nobile. Curajos și devotat și cinstiț cum ne zugrăvesc cronicile pe vechii ostași moldoveni și mai cu osebire pe călăreții în dobândă ai lui Ștefan cel Mare.

Așă bălani și cu ochii albaștri și buni erau Moldovenii, numai cevă mai ososi, dar se face

el, că e Tânăr voinicel și e plin de foc....”
 Și, întorcându-se generalul către front, zise cu asprime și cu dispreț: „Nu ca Jidanii ăștia ne-trebnici și fricoși!”

Apoi, privind iar la Tânărul cel isteț, îi zise declamativ și bărbătește: „Tu trebuie să fii șoim de prin Carpați ori pui de vultan din Vrancea... Cum ai învățat acumă ce este curajul, când te vei liberă vei încălică pe zmei sărepi și iarna în puterea nopții pe vreme rea, vei porni în codri să scapi lumea de fiare... să crează toți că s'a trezit în tine vreun străbun năpraznic — mare vornic ori logofăt — ce va fi fost sărmanul.. Dar... de unde ești tu și cum te chiamă? Trebuie să ai nume mare?”

Și cum se pregăteă să înscrie în carnețel, un nume vitejesc pentru o nouă ediție de *educație militară*, Tânărul răsunse curgător și cu obrăznicie: „Să trăiți, domnule general, eu sănt Moldovean adevărat din Podul Gâști și mă chiamă Ștrul sin Leiba Leventer...”

S TOIAN

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER BĂTRÂN

Printre viețuitoarele regimentului nostru, trăia și un măgar.

Pe acest patruped urechiat și sprâncenat, de care mă leagă oarecare amintiri, îl chemă Stoian.

El era născut din părinți anonimi, deci din flori și totuși semănă foarte puțin cu o floare. În schimb însă, era nespus de bun și foarte cu-minte. Și mai era de o resemnare și o modestie, care înlăturau cu desăvârșire presunțjunea și orgoliul.

În adevăr, Stoian nu avea nici o religie și ca atare, nici despre el nu avea nici o credință; nu credeă nimic. Ci fără să întrebe pe nimeni de ce s'a născut și ce rost are viața, trăia cum îi era scris și, fără nici un protest, se mulțumea cu ceeace i se da, sau mai drept, cu ceeace nu i se da, căci de el nimeni nu avea grije.

Era un filozof profund, singuratic și taciturn

și rareori i se auzea gura, dar atunci se știă cine vorbește...

Locuința lui, iarna ca și vara, eră afară. Dornea de-a'npicioarele pe unde îl apucă noaptea și se hrăniă cu troscotul din marginea drumurilor, iar când se uscă troscotul, mâncă pălămidă, scaeți și alte burueni ori ghimpi, cu care obștea vietăților s'ar fi otrăvit sau ar fi murit de foame.

Și el, care aducea cu sacaua apă bună pentru domnii ofiteri, tocmai de la Fântâna Banului, își stingea setea în băltoacele câmpului de exercițiu... În fine nimeni nu purtă grija acestui fiu natural al naturii, care trăia cum zicea Trănilă, într'un fel de „*liberté fără égalité și fraternité*”.

Căci în adevăr, de câte ori eră nevoie de oare cări târgueli suplimentare, de apă higienică sau alte corvezi, auzeai: „Punei pe Stoian la droagă”, sau „Punei samaru pe Stoian”. Și atunci, ajutorul artelnicului, un anume Burducea, alergă peste câmp, prin șanțuri, prin gropi și prin bălării și bălți, de găseă și aducea pe Stoian la grajd, ca să fie la îndemână, la ceasul hotărît pentru corvoadă.

Și numai astfel se înfruptă și Stoian la o mână de fân și un pumn de ovăz, căci în asemenea împrejurări, locul lui se găseă într'un colțisor îngust, tocmai lângă Ali, un armăsar

arăpesc al colonelului, care avea totdeauna cevă prisos pentru musafirul său cel umil.

Şi Stoian se punea cu nădejde la masă şi dacă cineva s-ar fi uitat atunci subt sprâncenile sale stufoase, ar fi văzut că Stoian apreciază o masă bună şi chiar râde...

Dar după masă, venea samarul sau gura de ham şi ulubele de la droaga cea hodorogită şi murdară şi bietul Stoian, mânat de-alături de un roşior deşuchiat şi pleoştit ca o cruce veche şi strâmbă, porneau la treaba, pe care Ali sau chiar alt cal din grajd, nu s-ar fi înjosit s'o facă.

Şi-mi pare rău că n-am avut pe-atunci un aparat fotografic; v'as fi arătat acuma, fără proiecţiuni electrice, una din cele mai originale feţe ale cavaleriei: Burducea şi Stoian intrând în piaţă... Şi pe urmă, când se întorcea cu povara la regiment, iar eră lăsat în deplină libertate şi la voia întâmplării, până se ivea o altă corvoadă, când iar eră poftit la masă la Ali!...

Dar toate aceste amănunte duioase din viaţa lui Stoian I-iu n'ar prezentă mult interes istoric, dacă nu ar fi fost oarecare asemănare între soarta lui şi a celui mai vechiu locotenent din regiment, care locotenent — n'aş putea spune pentru ce — eră cunoscut numai subt patriarhalul nume de „*Finu Tache*”.

In adevăr, Finu Tache, un fel de troglodit cu forme primitive, din făptura căruia lipsea

oarecum simetria și armonia, era totuși un om bun și mai răbdător decât trebuie și mai era și foarte docil. Și cum era și cel mai vechiul locotenent din regiment, la el alergă cu gândul și șeful și toată lumea, când era nevoie de „un om în loc”.

Așa, dacă spre pildă, plecă în congediu sau se mută: casierul, ofițerul cu îmbrăcăminte, ofițerul cu aprovisionarea ori vreun comandant de escadron, la Finu Tache se gândeau toți, dar mai ales colonelul, care-l poftea la masă și după un dejun copios, petrecut în intimitate, între două păhăruțe de maderă, îl rugă să primească iar cutare sau cutare serviciu, până la venirea titularului... „Pentru că n'am încredere în alt cineva”, îi zicea sentențios...

Și Finu Tache se încântă și se arată după masă la cazarmă, roșu-vânăt, ca o gușă de curcan înfiertă și se aşternează cu nădejde pe treabă. Era un om de încredere și de nădejde!...

Și cu toate că munca lui nu era o muncă intelligentă, totuși el se ostenează grozav și mai ales din cauza avântului ce luă de la masa colonelului, făcea exces de zel în paguba energiei sale și a nenorocițiilor care cădeau sub ordinele lui.

In tot cazul, este de reținut, cu titlul de adevar istoric, că Finul Tache, exercită toate serviciile speciale, în timp ce semenii săi tineri, plini de viață și eleganți, se mulțumeau să co-

mande la manej „volte.....!” și să se distreze cu „focșii” prin curtea regimentului numai și numai pentrucă șeful nu avea destulă încredere în aptitudinele lor prea nobile...

Așa dar Finu Tache, cu fruntea lui cea mică și păroasă, cu ochii de turmac naiv și cu maxilarele de goril, era toată nădejdea regimentului și *raportul* nu se făcea fără el.

Iar când arareori, în timpul raportului, îl auzeam în manej, pe linia grajdului sau pe șoselele dintre localuri, strigând din adâncul plămânilor, la trei-patru recruți întârziați: „Sabiaaa afară!....” „Luăți-carabină!” „Vârfu ’n-năuntru, călcăiu jos”, etc. Înțelegeam cu toții că unul din titulari s'a întors din congediu și că Finu Tache și-a recăpătat libertatea și s'a întors la Ion Taroveanu, comandantul său de escadron, care-l prijonea ca pe Mesia și-l întrebuiță imediat, acolo unde se codeau alții mai nobili, tot pentrucă: numai în el avea încredere. Era în adevăr topor de oase.

Și abia aducea la edec cei câțiva recruți înapoiatai ai escadronului III, că iar plecă un căpitan în congediu și atunci auzeam pe bietul Trăznilă: „azi iar mănâncă Finu Tache cu colonelul”.....

Și astfel, cu zece-cincisprezece mese, se împlinea anul și când venea toamna, în memoriu Finului Tache se citea regulat cam aceeași notă:

„Ofițer bun. Fizic agreabil.. Iubește calul și-l îngrijește. Are harnasamentul complect și memorie. Vorbește puțin franțuzește. Nu joacă, nu bea, nu fumează. Alte pasiuni nu-i cunosc”. Și gata portretul oficial al Finului Tache, care avea un singur ideal: *Să ajungă căpitan ca să scape de corvezi*. Și cu toate că în notele lui nu scria nimic rău, el se învechea mereu și tot cel mai vechiu locotenent rămânea.

Intocmai ca lui Stoian, nimeni nu-i purtă de grije și nimeni nu avea omenia să ridice în spinare pe acest hamal, care pe unele drumuri îi duceă pe toți.

Eră poftit, săracu, la masă ca și Stoian, ori-decători trebuia să facă o corvoadă, pe care alții ar fi ocolit-o și pe urmă eră lăsat într'un fel de: liberté fără égalité și fraternité.... Soartă comună viețuitoarelor primitive”, aşa mai zicea Trăznijă, care observă toate și care de câte ori vedea pe colonel că duce la masă pe Finu Tache, ne amintea și pe Stoian și ne șoptea încrezătorul și înțeleptul proverb turcesc: „*Când poftești măgarul la masă, înseamnă că ai ceva de dus în spinare*”...

NOI VREM GALOANE!...

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER BĂTRÂN

Lui Iancu Manolescu¹⁾

.....Cum vă spuseiu, colonelul nostru eră un om viclean și răutăcios. Nu făcea nimic fără să se gândească mai întâi la interesul său și apoi foarte rar la binele obștesc.

In umbra unei severități neînduplăcate, ascundeau o sumedenie de păcate și o goliciune fără seamăn, dar mai cu osebire o foarte slabă pregătire profesională

Asprima aceasta fără măsură, eră apanagiul său de căpetenie și cum eră foarte ambițios și preocupat în tot momentul, ziua ca și noaptea, în chip febril, de aprecierile șefilor și de înaintare, prigonea și pedepsează fără nici un rost și folos numai și numai să nu se poată zice că s'a muiat...

1) Astăzi General

Inspecțiunile de detaliu și trecerea prin localuri, alcătuiau terenul cel mai prielnic pentru aceste vânători și acolo unde nu putea găsi cu ușurință și fără răspundere un vinovat, nu se amestecă.

In fine, eră foarte sever, eră adevarat militar!... Așă ziceau cocoanele prin oraș, așă gândea și cei mai mari ca el, Dumnezeu să-i ierte!...

Și bieții ofițeri, nu se mai simțeau în siguranță decât la exercițiile depărtate de zidurile cazarmei, odată pe săptămână, unde colonelul nu se arăta niciodată, căci, nici calul nici câmpul nu-i plăceau, deși eră un eminent șef de cavalerie!... Așă eră pe atunci....

Și cum în vremea aceea, tablourile de înaintare în armată, cereau ofițeri perfecți, din toate punctele de vedere, bieții trăiau cu frica în sân și cu anuarul în mâna, într'o încordare și enervare îngrozitoare.

Insemnările în anuar cu diferite creioane și culori, întocmai ca într'un jurnal de Bursă, constituiau ocupațiunea lor de căpetenie și paginele din anuar din vremea aceea erau în adevar de cel mai variat mozaic.

Unul vroia să treacă înainte, altul nu vroia să rămână înapoi și așă, mai fiecare se lepăda de o bună parte din demnitatea și cinstea lui, numai să intre în voia colonelului, care eră foarte simțitor la lingădire și care singur, pă-

stră cutia cu perfecțiuni, din care distribuia potrivit cu blândețea fiecăruia.

Și în adevăr ofițerii noștri erau blajini și inofensivi ca mieșeii de lapte, dar și regimentul n-ar fi plecat la răsboiu fără câni...

De altfel, cum aceasta era starea de spirit în toată armata și mulți băieți buni din timpul acela s-au rătăcit și au devenit pverși în goană după galioane ori au înebunit căutând să rămână cinstiți.

Numai prin prefăcătorie, lingusire și intrigă puteai merge înainte căci: două zile de arest, un cuvânt îndoelnic asupra caracterului, câteva zile de congediu, câteva ciasuri chiar de lipsă sau de boală, trecute în memoriu, erau de-ajuns pentru ca să te stânjenească la examenul de maior, la intrarea în școala de răsboiu, și mai ales la tabelul de înaintare, unde concurența comercializase și condiționase calitatea sufletelor ca pe orice altă marfă moartă... astă că ofițerul fericit nu mai zicea: „sânt pe tabelul de alegere”, ci zicea scurt: „sânt în vitrină”...

Și în această atmosferă de bâlciu, era foarte greu să mai găsești un om de treabă. În goana furtunoasă după galioane eftine, școala caracterelor fusese răsturnată și nimeni, dar nimeni nu mai avea curajul sau omenia să se gândească la umilirea și suferințele ofițerului meritos peste care s'a trecut și s'a călcat ca peste un vierme...

Scamatorii și comedianții atrăgeau toată atențunea și activitatea militarească semănă mai mult cu o boală urită de nervi și se desfășură febril și spazmotic, întocmai ca scenele de senzație la cinematograf.

Eră un vârtej îngrozitor, în care nimic nu avea statornicie și din care nimeni nu eșea teafăr.

Ofițerii în loc să-și vadă cu liniște și cu încredere de datoria lor, alergau tot timpul în capitală și îmbrățișând cu umilință vreun puternic al zilei, urcau și scoborau scările ministerului, însufleții de acelaș cântec, de acelaș imn, al cărui refren amețitor eră:

„Noi vrem galoane! Noi vrem galoane!...”

Da, aceasta eră Marsilieza noastră și acesta eră refrenul cu care mergeam înainte, întru cucerirea idealului nostru național, destul de palid și el, fără să luăm seama că ne pierdem sufletul, că devenim scârboși și nevrednici de haina ostășească și că ucidem cel mai nobil și mai puternic sentiment, care trebuie să lege pe militari — camaraderia.

In asemenea împrejurări, căpitanul Trăznilă, om vesel și plin de credințe frumoase, sufletul nostru al tuturora, se schimbă deodată, fără nici un motiv aparent.

El, atletul ideilor înaintate, el care în vremile acelea de umilință îndrăznează să se afirme și să

vorbească în față, el cel mai brav și mai onest ostaș, încetase de a mai ești pe arenă.

Nu mai venea între noi, ședeau toată ziua ursuz în cancelarie, ori cu pași măsurați, cu mâinile la spate și capul plecat se plimbă gânditor prin fundul curții. Nu mai rădeau, nu mai vorbeau cu nimeni și chiar la călărie, el care antrena în teren un pâlc de ofițeri, pleca singur, absolut singur. La masă chiar nu mai veneau și nici seara la grădină nu mai apăreau cu veselia lui zgomotoasă și sănătoasă. În fine căută singurătatea...

Noi camarazii și prietenii lui, nu-l mai recunoșteam și la început aruncam totul — cum era la modă — pe socoteala vreunei boale învechită, care credeam că s'o fi redeșteptat din starea latentă și-l turbură până la neurastenie. Întrebam mereu pe doctor și-l îndemnam să-l convingă că este bine să urmeze un tratament serios. Dar stăruințele noastre și ale doctorului rămâneau zadarnice.

Mai în urmă, în dorința de a preveni o catastrofă, ne interesam de nu ar avea cumva vreo datorie sau alte angajamente care ating onoarea și demnitatea de militar. Ne închipuiam că nu este departe de un act disperat și vroiam cu orice preț să-l scăpăm.

Dar toate cercetările noastre erau în zadar, căci Trăznilă, deși prin firea lui prea veselă

păreà cam ușuratec, erà însă foarte serios și foarte corect în raporturile lui sociale. Erà un om perfect moral și foarte sănătos trupește.

In cele din urmă văzând și muștenia în care se încăpățână de câteori vreunul din noi cercă să-i zmulgă vreo taină a sufletului său, am hotărît să lăsăm pe seama timpului deslegarea acestei taine.

Așteptareea nu a fost tocmai obositoare, căci în adevăr, după câteva zile el apărù iar în mijlocul nostru, în curtea cazărmiei.

Erà de o veselie care semănă în totul cu cea mai deplină fericire și cu cea mai arzătoare dragoste de viață și tot ce viețuiește.

Râdeà cu gura până la urechi, de-i numărai toate măselele; se jucă cu toate potăile; țineă în brațe și desmierdă un copilaș mic al canticierului; aveă câte o glumă pentru fiecare — par că le școtea din buzunar — erà comunicativ și volubil ca un telefon; în fine erà uimitor prin libertatea spiritului său; erà Trăznilă la pătrat.

Și în chiar acele clipe, venind între noi, colonelul nostru cel răutăcios, l-a strâns de mâna pe Trăznilă, și ni l-a arătat ca pe cel mai vrednic camarad. Apoi a plecat încet și cucernic, fără să poată vorbi mai mult. Erà foarte smerit.

De unde porniseră toate aceste surprinderi? Căpitanul Trăznilă, cum ne-a spus chiar el,

observase dela o vreme că locotenentul său este continuu prigont de colonel.

Chipiul, gulerul, pantalonii, pintenii, în fine toate efectele de îmbrăcăminte îi dăruiseră un nesfârșit sir de zile de arest și chiar de închisoare. Bietul băiat!

Care să fie cauza, se întrebă atunci Trăznilă, că toate aceste haine, care atâtă vreme, îmbrăcaseră perfect pe ofițer, acuma îl supărau aşă de îngrozitor?

Ii păreă nespus de rău de locotenent, care-l ajută în serviciu și care tocmai se găseă la epoca de a putea fi pus pe tabelul de înaintare la alegere.

Și bănuind căpitanul Trăznilă, că nu hainele, ci altul trebuie să fie adevăratul motiv pentru care locotenentul său este terorizat, a început să cercetă și să îsbutit să afle dela un prieten al colonelului, că nenorocitul său ofițer este presupus că a denunțat la corpul de armată traiul prost al soldaților în regiment și economiile fără socoteală, care se făceau dela hrana lor în folosul luxului, cu care se luau ochii inspectorilor.

Și din clipa aceea Trăznilă n'a mai avut liniște; un fior îngrozitor pusese stăpânire pe toată ființa lui și-l aruncase în boala sufletească, care ne'ngrijorase atât pe toți. Fusese bietul băiat strâmtorat între ciudate alternațive. O luptă

grozavă se îndârjise între animal și suflet și după un lanț îndrăcit de nopți albe și zile negre, sufletul său deosebit eșise învingător.

Trăznilă izbutise să 'nfrângă egoismul epocii în care trăia și să sfideze spectrul tabloului de înaintare și chiar în ziua în care reapăruse între noi, „întâmplă-se ce s'o întâmplă”, mărturisise în scris celui mai aspru colonel și tocmai atunci când nădăjduia să fie înaintat, că el era vinovat de cele ce se atribuiau locotenentului său..

Eroismul acesta ne-a făcut să plângem și-a sădit în sufletele noastre bolnavicioase, credința în „mai bine”.

Și a fost o premenire pentru toată suflarea, căci după cât îmi aduc aminte chiar drumul colonelului s'a cotit din ziua aceea de sărbătoare sufletească și nici pe Măgureanu (așa îl chemă pe locotenent) nu l'au mai supărat hainele, deși nu le făcuse nici o îndreptare și a fost și propus pentru înaintare.

Dar cu Trăznilă ce s'a mai întâmplat, domnule colonel? Pe unde o mai fi acuma? Pe el l-a propus la înaintare?

Bielul Trăznilă, dragii mei, nu a sfârșit bine. Eră prea cinstit pentru vremea în care servea. Și cu toate acestea ar fi mers departe dacă ar fi avut și puțină şiretenie. El eră însă afară din cale de leal. Eră un cavaler.

Noi, cei mici, cunoșteam adevărata lui valoare și-l stimam foarte mult, mai ales că era un soldat fără seamăn, deși observă și biciuiă unele stări de lucruri, care, cu toate aparențele, nu erau tocmai înfloritoare.

El nu se sfia să spuie verde, că soldații sănt desbrăcați și umiliți și că li-e rușine să meargă acasă în haine ostășești; și nu se sfia să mai spună tare, că mulți ofițeri descurajați, merg spre mercenarism și negustorie, servind fără nici o credință și fără entuziasm, numai pentru anii de pensie. Si nici nu-și putea ascunde revolta sufletească față cu nedreptățile, care se făceau, de multe ori cu legea'n mâna și'n numele țării.

Și astfel își creia dușmani numeroși și puternici, care loveau cu efect.

Și rând pe rând loviturile cădeau tot mai des peste el, până când l-au îmbolnăvit.

In cele din urmă căzuse într'o stare de melancolie permanentă.

Izbutiseră să-l declaseze cu desăvârșire; aşă că deși reușise foarte bine la examenul de maior treceă an cu an și el tot căpitan rămâneă, aşteptând recolta anului viitor!..

Cocor cu aripele tăiate în curtea boerească!... Vedeă pe-ai lui pe toți cum pleacă'n pâlc spre țarmuri mai calde și el rămâneă printre găini și rațe cu inima săngerândă și ochii spre cer... Așteptă vreo minune de sus... Așteptă zadarnic

să-i crească aripa... și eră destul să te uiți la el, ca să vezi întruparea amărăciunei.

Și fără voia lui, această amărăciune se răsfrângea asupra celor mici. Ei nu se mai adunau decât pentru a-și împărtăși nemulțumirile și neîncrederea în legi și dispozițiuni, care se schimbau după sezon.

De altfel în toată armata, cam acesta era fondul moral peste care se aşternează un strat subțire de poleială, cu care speriam echilibrul european, cum zicea Trăznilă, în momentele lui de humor.

Căci acest om declasat, acest leu morfinizat, care treceă obosit prin cazarmă, nu ajunsese încă la indiferență. Mai avea credința și se mai învioră din când în când. Atunci mai spunea căte una bună, mai făcea puțin humor și ne mai împrospătă și nouă dragostea de muncă, prin sfaturile și resemnarea lui de martir.

Și uite, par că-l văd și acum, cu chipiul pe ceafă și cu luleaua 'n dinți, rezimat de-o stănoagă 'n grajd ori de pălimarul manejului afară și înconjurat de câțivă camarazi, care se spânzurau de buzele lui, căutând mângâere și curaj. Da, mângâere și curaj dela cel mai necăjit om; căci el, aşa amărît cum eră, dar în dragostea de țară și de armată, nu avea inima să dea cu toporul ori să îndemne spiritele celor mici la desgust prin cinism și violență.

El era un om subțire la simțire și în măhnirea lui, nu uită niciodată că este cetățean român și că este dator să îndemne la mai bine, tot la mai bine.

Și par că-l aud și acum:

„Ce te bocești așă, Negrene, pentru cinci zile
 „de închisoare? Ce vă descurajați pentru toate
 „nimicurile ce vă ies în cale? Vă îngroziți de
 „cele rele, pentru că nu știți și nu vreți să în-
 „trezăriți pe cele bune, care urmează în mod
 „fatal; așă e în legile firii, după ploaie vine
 „soare. Și apoi, în adversitate se cunoaște omul.
 „Cel ce a mers în cariera lui fără piedici, n'are
 „ce căută la răsboiu. El este ca o floare de seră,
 „care crește repede, dar e searbădă și la cel
 „mai mic curent se ofilește...”

Altădată, văzându-ne măhnitori și desgustați pentru că din cauza unor privilegiați nu nici se răsplăteau munca la fel, ce frumos ne îndemnă:

„Munciți, băieți, înainte, munciți cinstiț pen-
 „tru țară, nu pentru recompense. Numai în munca
 „cinstită și desinteresată stă fericirea. Nu aș.
 „teptați prea mult de la oameni și nu invidiați
 „pe cei ce vă iau înainte, căci nimeni nu poate
 „avea noroc pe toate drumurile. Uitați-vă în
 „jurul vostru și vedeți că unul are noroc la
 „loterie, altul la însurătoare, altul la cai, altul
 „la moșie, dar nici unul la toate. Și eu unul
 „vă încredințez că cea mai deplină sănătate și

„fericire am văzut-o în casa unui căpitan bătrân, care rămăsese pentru totdeauna de căruță cu galoane.

„El avea însă o căruță de copii sănătoși și cuminți și înhăimându-se la această căruță blasfemovită, trăgea norocos și mulțumit pe drumul căsnicieei, în timp ce colonelul său, mult mai Tânăr ca el, avea un copil slăbă nog și el însuși era veșnic bolnav ca și soția lui... „La asemenea mizerie, vedeți ce palidă compensație poate fi o înaintare excepțională, o carieră strălucitoare!... Merci!... Eu rămân căpitan bătrân, la luleau și la grajdul meu, numai sănătos să fiu...

„Si tu, mânzule, pentru ce te vaiți că n'ai fost pus la alegere? zicea altuia. „Ce ai făcut pe acest pământ?.... Cristofor Columb a descoperit jumătatea pământului și nu l-a mai prins nimeni, nici măcar la... cavaler, deși a fost cea mai mare glorie și cel mai mare erou și cavaler al neamului său... Dar dacă te găseai pe vaporul englez, care s'a scufundat în Atlantic, cu toți pasagerii, ce-ai mai fi dorit acu? Zi, doamne ferește! și gândește-te că sănt milioane de mizerabili, care ar dori să fie în locul tău... Si dacă tot vrei galoane, tine-ți gura, băiete, și te vei încreștină curând că tacerea este în adevăr de aur”...

Și câte de-al de astea nu ne spunea bietul

om, în momentele lui de reculegere. Păreà un filosof resemnat. În realitate însă, ideia de declasare, îl urmăreà de aproape, rânindu-i amorul propriu și sfâșîindu-i inima. Mai ales că declasarea lui și a altor desmoșteniți servea cauza unor tineri vânători de galioane, care din umbră făceau totul spre a sporî numărul de clasaților și care, abia eșîți din scutece, aveau să-i poruncească și să-l umilească cu triumful lor.

Dar niciodată, acest om, nu și-a desfășurat în fața vreunui muritor, adevărata lui stare sufletească. El nu se văită. Era o pildă de răbdare bărbătească.

Cei mari însă, n'au știut să prețuiască calitățile lui, și cum nu era nepotul nimăului, în loc să-l ridice, într'o bună dimineață ne-am promenit cu el mutat la Botoșani.

Așà era pe atunci; când un ofițer era complet declasat, era trimis la margine, unde cădea pentru totdeauna în uitare, căci trimiterea la hotar însemnă „moartea militară”.

„Voi qui antrate...”

„Lasciate ogni speranza”.

Cu aceste versuri celebre, ale lui Dante, l-au primit camarazii la Botoșani.

Și când ne gândim că în vremile de mărire străbună, la hotare trebuia să mergi ca să găsești pe Baba Novac ori pe Spătarul Coman!

Acolo, la margine, nu la centru, erau oamenii
cei vajnici; oamenii de nădejde și de vreme
rea....

La hotare găseai adevăratele virtuți ostășești
și tot acolo trăgea și răsplata Domnească....

Dar ce să mai vorbim de geaba.... Cum
spusei, pe bietul Trăznilă l-au trimes în exil,
cum se zicea, și acolo l-am regăsit eu mai târziu,
când am fost înaintat la gradul de maior.

Imbătrânise de tot. Fugea de lume și nu mai
da sfaturi nimănuia. Se ciorovăia cu furierii pe
sălile regimentului și nici asupra lor nu mai
avea multă autoritate. Era complect descalificat
și desgustat și cum nu izbutise niciodată să se
însoare, trăia în mizerie cu o femeie ordinară,
care-i îngrijea stomacul ca să-i otrăvească su-
fletul.

„Și eu am trecut, domnule maior, în zilele
„mele călare pe subt lună și am aruncat cu
„trandafiri prin fereastră.

„Am cunoscut și eu, domnule maior, fiorii
„de dragoste adevărată și sfântă și am fost și
„eu visător și urmărit de ochii vrăjiți a unei
„copile cu sufletul curat care mă iubea. Si ar
„fi stat bine acestui înger la casa mea săracă.
„Ar fi fost cea mai vrednică soție de ofițer, căci
„eră o comoară.. Dar o fată aşă bună nu pu-
„teă să aibă și dota regulamentară și eu... ne-
„norocit sentimental, am lăsat copila pe dru-

„mul destinului ei, am plâns și am apucat vrând
 „nevrând pe drumul trist al viților sociale, din
 „care nu mai pot abate. E prea târziu...”

Așă mi se destăinuiă într'o zi, când i se făcuse observație pentru concubinaj, și ținându-și mâna pe inimă, a urmat cu durere:

„Acăi, uite acăi, în inimioara mea încercată,
 „într'un colțisor rămas candid, am îngrădit cu
 „grije și păzesc cu sfîrșenie, idila mea de atunci.
 „Și acest colțisor, sfânt prin talismanul ce păstrează,
 este refugiu și adăpostul meu, când
 „mă copleșește gunoiul în care trăiesc... cu
 „toate că amintirea zilelor mele de fericire, mă
 „doare cumplit.... Dar, ce vrei? Setea mea de
 „curat este câte odată, mai tare ca orice durere!

„O! Dacă aști și alt meșteșug ori dacă aști
 „aveă câtevă pogoane de pământ! M'aști în-
 „toarce la coarnele plugului. Acolo în mijlocul
 „câmpului, bătut de vânt, dogorit de soare și
 „scăldat în aer curat departe de intrigă și de
 „atmosferă nesigură care ne îinconjoară acăi,
 „aști prinde putere și dragoste de viață, mi-aști
 „limpezi sufletul atât de uluit și turbure, m'aști
 „leciu, și aști mai putea fi de vreun folos pe
 „lume și aști scăpă și armata de mizeria mea,
 „care stă ca o pată.. Da, simt bine cum cei ce
 „trec pe lângă spectrul meu jerpelit și aiurit
 „iși dau cu coatele și iși șoptesc: „Ce nu se re-
 „trage zaharisitul ăsta? să dea drumul unui lo-

„cotenent care aşteaptă... O! căți vânători de
 „galoane nu mi-au și pus crucea în anuar!
 „Unii socotesc că am să înebunesc; alții că am
 „să mor; alții că voi fi reformat...”

„Și au dreptate; toate aceste rele mă pândesc
 „cum pândesc corpii un cal istovit de mizerie,
 „care în mijlocul câmpului, hulit de un stăpân
 „fără suflet, se clatină sub ghiara morții... Da,
 „au dreptate, dar unde să mă duc? Cine mă
 „primește? De ce mai sănt bun când toată pu-
 „tereia tinereței mele oștirei am dat-o și în oștire
 „m'am sleit? Și cu ce să trăiesc demn până
 „la 56 ani vârstă, când voi putea obține o
 „pensioară?... Ah! domnule maior, încă o veș-
 „nicie de umilire și lașitate...” Și a început a
 plângere ca un copil.

Pe urmă a continuat: „O de ar ști cei mari
 „ce rău îngrozitor pot face cu o pedeapsă sau
 „o apreciere pripită, cu o asuprire în favorul
 „altuia, ori câteodată numai cu mândria și aro-
 „ganța lor, poate că ar fi mai cumpănitori....
 „Poate că și-ar da seama că pentru cei rătăciți
 „sânt farurile. Poate că ar întrevedea puterea
 „supra-omenească și uimitoare ce capătă un
 „naufragiat la vederea farului și minunile ce
 „poate el face în lupta cu talazurile și poate că
 „ei singuri s-ar preface în *făruri luminoase* și
 „în adevărați salvatori... și atunci... o atunci!
 „desigur și în sufletul celor mai umiliți rătăciți

„ar încolțì nădejdea de reabilitare, la care are „drept și pușcăriașul care se pocăește și își vine „în fire. Și atunci armata ar fi în adevăr un „sanatoriu moral și n'ar mai îndură nimeni ceea- „ce îndur eu și nici dumneata, domnule maior, „n'ai mai aveă ochii plini de lacrămi privin- „„du-mă pe mine și mizeria mea...” Și cu acestea mi-a rupt inima și îmi aduc aminte că l-am luat de gât și l-am sărutat mult, ca pe un frate ne- norocit și lacrămile mele s'au amestecat cu ale lui...

Mi-eră aşă milă de el!

Alte ori mă doboară jalea când îl vedeam zmerit și zăpăcit în fața unor șefi care-i fuse- seră ucenici.

Și ei, șefii, de multe ori se jenau și căutau să-l modereze în excesul său de disciplină, cu gestul sau cu vorba: „Şezi, Trăznilă, şezi jos...” dar el nu îndrăznea; prinse o frică groaznică de tot ce eră șef. Eră bolnav. Și când venea cineva să-l cheme din partea colonelului, un fior îi străbăteă tot trupul, diafragmul i se tăia, fruntea și gâtul îi asudau și toată ființa lui umilă și însăspăimântată cerșeă un singur lucru dela providență: să vină altcineva să-i spună că nu mai e nevoie de prezență sa în cabinetul colonelului: „Că nu știi la ce te cheamă.... Un căpitan e totdeauna vinovat.... Iți dă o măslină și vrea să storci o ocă de untdelemn...” Așă judecă el. Eră bolnav profund.

Și cred că de năr fi fost vorba de puțină demnitate, ar fi fraternizat și ar fi plâns, de gât cu cel mai amărît soldat din regiment.

Eu fusesem pe vremuri locotenent în escadron la el; îl cunoșcusem pe când era leu, și smerenia aceasta de câine vinvoat mă durea grozav și mi se strângea înima când îl vedeam jerpelit și umilit, venind prin dos la cazarmă, unde un șef vitreg îl teroriză zilnic și îl amețea din serviciu în serviciu: ba caseria, ba îmbrăcămîntea, ba iar un escadron că: „de toate trebuie să faci, ca să te reabilitizezi”, îi zicea șeful său, trăgând cu lașitate din el și drojdia de energie ce-i mai rămăsesese.

Până ce sleit și istovit cu totul și rămas singur fără nici o credință — omul singur în fața veșniciei — într-o noapte senină de Maiu, pe când părintele său sufletește, prăznuiă cu noi în grădina publică galioanele de colonel și pe când poate, în satul natal, undeva departe, maică-sa tresăreă însășimântată de un vis îngrozitor și alergă nebună la icoane, el, bunul Trăznilă, care își începuse cariera plin de iluzii, și care dăduse atâtă viață cercului în care servise, își curmă singur firul vieții.... A fost și pentru el un glonț în magazie...

Și uite astfel a sfârșit bietul Trăznilă. Și au plâns ofițerii și au plâns și soldații toți; dar... morții cu morții....

„Din codru rupi o rămurea...
Ce-i pasă codrului de ea?...”

Și aşă, în chiar ziua următoare, în jurul unui anuar, câțivă ofițeri făceau însemnări. Cui venia rândul la căpitan? Nu mai știi; a trecut mult de-atunci. Dar de câte ori revăd acest tablou, îmi vine în minte refrenul profanator, amețitor și ucigător care stăpâniă ființa tuturor, și fără să vreau, îngân cu întristare: Noi vrem galoane! Noi vrem galoane!...

— — — — —

— — — — —

CIMENTAREA CAMARADERIEI

Sunt câțivă ani de când mă găseam în treceare la una din stațiunile climaterice străine. Rătăcind într'o dimineață prin niște boschete singuratice, dădui peste un plic destul de voluminos dar deslipit și fără nici o adresă.

Neavând altcevă de lucru, îl luai la cercetare, crezând că poate mi-am găsit norocul....

Investigațiunile mele însă fură încoronate cu desamăgire, plicul conțineă o sumă de... foi desprinse, scrise mărunt și pline de ștersături și îndreptări.

Deși desamăgit, începui să citesc și de la prima foaie băgai de seamă, că este răsunetul unui spirit de amară nemulțumire în corpul ofițeresc al unei armate; iar ultima foaie îmi arăta pe chiar autorul acestui strigăt de revoltă, pe căpitanul B., precum și revista militară la care trebuia să fie publicat.

Mi s-au părut vrednice de luare aminte aceste pagini și, întorcându-mă în țară, le-am păstrat atât de bine, că abia deunăzi le-am regăsit din întâmplare.

Recitindu-le și crezând că ar putea interesă și pe alții cum m'au interesat pe mine, le-am tictluit în românește și fără nici o adăogire, prescurtare sau lămurire, le dau la iveală subtitulul cu care le-am găsit și adică: „Cimentarea camaraderiei”.

Așă dar cetiți:

„Cât este de frumoasă dragostea adevărată fratească care trebuie să lege și câte odată chiar leagă pe membrii aceleiași instituționi!

„Această iubire o numim noi militarii: camaraderie. Ea este sublimă și numai prin ea putem aspira la propăsire, la izbândă.

„Este însă adevărat că în toate vremurile și mai ales în timpul și după lungile răstimpuri de pace, s'au găsit tovarăși de arme, care n'au corespuns îndatoririlor camaraderiei. Ei au fost răji camarazi.

„Si noi, astăzi, oricât am strigă de tare: camarade! camarade! suntem încă departe de perfecțiune și mai este foarte mult de făcut spre a ne găsi la înălțimea sentimentului atât de nobil al camaraderiei.

„Nu-mi propun aci să arăt mijloacele prin care am merge spre ideal; este foarte greu și mi se pare de altfel că singurele mijloace naturale și rodnice ar fi: pilda șefilor mari, o bună educație în școală și de acasă. Aceasta se capătă cu timpul, adică încet, foarte încet și se desvoltă în decursul generațiilor.

„Cât timp cei mari se vor mulțumi a spune vorbe goale, în cuvântări oratorice și parafrazări, și cât timp sentimente urîte și josnice ca: lingusirea, invidia, orgoliul, egoismul, cu care ne naștem și pe care le cultivăm în familie, și chiar în școală, ne stăpânesc sufletul, iubirea frățească va fi înăbușită.

„Orice pripeală și orice mijloace silnice pentru a merge la fintă, fără a avea la bază pilde frumoase de sus și o bună educație din școală și de acasă, sunt dăunătoare și aduc turburări grave în sânul instituțiunii, dând naștere la o pseudocamaraderie, în care cred numai cei străini de instituție, care ne văd împreună la cărciumă sau la alte întruniri.

„Tocmai contra acestor mijloace pripite, care au pretenția să cimenteze camaraderia, mă ridic odată cu o bună parte din camarazii mei și voi căută să arăt valoarea mijlocului pretins mai eficace sau mai la modă: Cimentarea camaraderiei prin apropierea între soțile domnilor ofițeri!

„Și mai că nu este astăzi corp, serviciu sau garnizoană în care să nu te pomenești, cum se zice — pe ne-puse masa — și fără să fi făcut rău nimănui, cu o circulară prin care se anunță: o masă în comun, o serată dansantă la cerc, un ceaiu, o chermesă cu tombolă, la care domnii ofițeri sunt obligați să vină cu soțile lor, pentru a întări legăturile de dragoste, pentru a cimenta camaraderia.

„Acete invitațiuni obligatorii circulă toată iarna și chiar în timpul verii, producând oarecari bucurii, dar și foarte multe neplăceri, căci sunt puțini ofițeri care să nu ofteze adânc și să nu strige cu groază și desgust: „iar circulara, iar dragoste cu de-asila! — Nu merg, nu se poate; nevasta nu are ce pune pe ea, copilul cel mic este bolnav, doică n'am, nu merg, nu merg, nu merg!!...”

„Dar după câteva țigări fumate în tăcerea cea mai vorbitoare, plin de amărăciune se adresează ofițerul soției sale:

„Hai dragă nevastă, hai că nu e vreme de boală. Lasă la o parte indispoziția, dă copilașii în seama lui Ion, pune pe Frailain să le spună povești, pe cel bolnav lasă-l lui Dumnezeu, iar celui de țată lasă-i biberonul și gătește-te de petrecere că e foc!”

„Zadarnic se opune femeia; ea trebuie să-și cumpere, să-și mai repare, să mai rupă din alte nevoi și să meargă, căci altfel cariera se clatină, și se știe cum cutare sau cutare a fost șters dela înaintare, sau amânat, ori nu a fost luat în considerație pentru că eră notat: puțin sociabil, sălbatec, lipsit de educație și urbanitate, anarchist chiar.

„Si dacă dintre cei mari, un adevărat și bun camarad ar putea să vadă pe rând, stările sufletești prin care trece ofițerul sărac—ca aceștia sunt mai toți—până când plătește birjarul, poate

că aceste obligațiuni fără folos ar mai încetă.

„Și astfel, de multe ori se schimbă poate ultima hârtie de 20 lei pentru a plăti trăsura, panglicuțele, mănușile și alte ceaprazării, care apasă atât cu strălucirea lor...

„Dar cei mai mari nu văd și nu vor să vadă decât executarea ordinului și reușita serbării și apoi apariția în mai multe ziare a unei dări de seamă chilometrice, în care se aduc laude ilustrului patron, care se ocupă atâtă de binele și fericirea corpului ofițeresc și care din produsul serbării mai vine în ajutorul cătorvă nenorociți, care de cele mai multe ori, sunt mult mai fericiți decât umilul nostru ofițer, care a fost forțat să-și risipească simbria în acte de generozitate spaniolă.

„Iar ofițerii, odată ajunși pe arenă, fie la lumina unei splendide zi de Mai, fie subt făclile electrice din lunecoasele saloane, aiuriți încă de surle și de tobe, uită pentru un moment sacrificiile ce au făcut spre a ajunge aci și, luați de curent, beau, dansează, fumează, joacă, pierd, câștigă, se mai împrumută la un prieten ca să plătească înghețate, ceaiuri, bere ori alte consumațuni costisitoare pentru el și familie și... cimentul prinde.

„Firea veselă și comunicativă a Românului, apoi uniforma care este aceeași, nu lasă a se deosebi cel venit în silă de cel venit liber, natural și nesilit, pe cel nevoias de cel trufaș.

„Nu tot astfel este însă și cu soțile domnilor ofițeri. Unele vin încărcate de scule, luxos îmbrăcate, sulemenite chiar, și pășesc sigur și mânare, cu aplombul originei, al averei ori al gradului. Altele fără pedigree, mai slăbuțe, pline de griji casnice și foarte modest îmbrăcate, abia cu tează să calce lustruitul parchet și aiurite de lucsul care se desfășoară, nu-și găsesc locul. Instinctiv nimeresc un colț mai retras și se ali-pesc de grupul cel mai puțin strălucitor, de unde puțini cavaleri vor mai veni să le miște.

„De aci privirile lor galeșe rătăcesc peste tot, căci nimic nu scapă ochiului femeiesc.

Ivorăsc apoi atâtea comparațiuni din care rezultă, de multe ori numai în aparență, o inferioritate dezolantă și bietele femei cu ochii umizi sunt gata să plece și în grijile casnice, lângă copilași, să caute uitarea, linistea... Dar se gândesc la bărbați, la soarta lor legată de asemenea nimicuri și într'un gest sublim se resemnează.

„Nu sunt aceste atâtea victime ale întrunirilor silite, care pun față în față și atât de aproape, atâtea diferențe fizice, materiale, morale, intelectuale și convenționale, din care naște cea mai grozavă otravă a sufletelor femeiești?

Numai o educație superioară ori transformarea stării sociale de azi, poate suprimă oarecum diferențele și odată cu ele disprețul și invidia.

„Până atunci femeile sunt femei și cu nimic nu le poți face să înțeleagă că trebuie să se conforme egalității sociale dintre soții lor.

„Soția lui X nu se decide să cunoască pe soția lui Y, pentru că este fată de popă sau de negustor și dacă mai mult forțată de bunul simț al soțului ei face acest pas, curând se depărtează aşa de înțepată și cu atât dispreț, că este cu neputință să nu provoace o rană incurabilă.

„Altă cucoană nu vrea să stea la masă, sau se strâmbă și nu mânâncă, pentru că fiind soție de maior a fost pusă mai jos decât soția unui căpitan, deși aceasta are părul cărunt poate.

„Și tot astfel, d-na Z, dela cavalerie se scoală și pleacă ostentativ de pe canapeaua pe care în urma unui vals, a fost depusă d-na V, soția unui guard de geniu.

Ciocniri de acestea foarte bătătoare la ochi și datorite capriciilor femeiesti, se repetă în tot timpul și în toate părțile.

Ele determină sentimente de cea mai grozavă și neagră ură și aceste sentimente se resfrâng asupra bărbaților, care până eri erau cei mai buni prieteni și deodată nu se mai pot suferi. Firește, umilirea unei femei nu poate rămâne indiferentă soțului ei. Si de câte ori nu se vede un ofițer distins, prigonit de șeful care-l apreciază și-l iubiă, pentru că între neveste s-au iscat înțelegeri la cutare bal sau petrecere.

„Si totuși... camaraderia se cimentează!

Da! femeile se dușmănesc din naștere—acesta le e sexul, nu e vina lor—și unul dintre cei mai distinși sau chiar cel mai ilustru amator și cunoșcător, Ludovic XIV, zicea: „mai lesne împac toată Europa decât două femei”.

„E deci de mirare că tocmai azi când se scrie și se citește atâta despre psihologia femeii, mai cred unii că le putem apropiă și că ar fi acesta un mijloc serios de a înfrăți pe militari.

„Pe noi militarii, dacă prin creșterea noastră de acasă și din școală suntem demni de această instituție, ne apropie și ne leagă strâns: bu-nul simț și tactul șefilor, apoi menirea noastră, nevoile, suferințele și greutățile unei cariere de sacrificiu.

„Si dacă este adevărat că mai mult greută-țile și adversitatea înfrățesc pe oameni, nu este de înțeles de ce ne-am adună cu de-asila pentru petreceri și libațiuni, care constituiesc adevărate izvoare de intrigi și mizerii, menite să șcindeze corpul ofițeresc și să slăbească armata?

„Nu este mai bine să lăsăm femeile acasă și să ne întrunim cât de des pentru a lucră, pentru a ne osteni împreună și a ne împrieteni, a ne înfrăți, a învinge împreună?

„Nu este adevărat că resentimentele se ascut, cu cât antagoniștii vin mai des în contact și nu este mai bine să distanțăm aceste întâlniri ori chiar să le înlăturăm? Femeile sunt destul de iscuse și acele care în mod firesc pot să se

apropie, acele se apropie și nici că este putere omenească să le împiedice.

„Iar omul care în sânul familiei sau într'un cerc restrâns și propriu lui nu găsește distraconțiuni, ci alții trebuie să se ocupe de nervii lui, nu merită să trăiască. El este de sigur un blazat incurabil ori un satir scârbos și de trist exemplu.

„Și în adevăr o parte tristă și poate cea mai tristă a acestor întruniri poruncite este intriga amoroasă. Sunt din nenorocire destui tineri care aşteaptă în friguri aceste împrejurări spre a-și întinde mrejele. Valsul și flirtul, apanajele omului subțire, fin, distins, de salon, acestea sunt mijloace irezistibile de cucerire. Sunt medici mari care afirmă că valsul ar fi o puternică otravă, din care mai ales femeile trebuie să guste cu multă rezervă, altfel camaraderia se cimentează prea mult.

„Nu trebuie să fie cineva un spirit prea observator spre a vedea că sunt tineri, care dansază necontenit cu o singură damă. Prin mici presiuni și adulatajuni la care unele cucoane sunt foarte sensibile, apoi cu fraze banale și stupidе, dar spuse la timp, și cu măestria omului de profesiune sau cu naivitatea și candoarea începătorului, ei izbutesc fără greutate să determine un sentiment de apropiere frătească, camaraderie... La început Tânărul chiar crede lucrul acesta. El devine amicul și fratele sublim, nedespartit al familiei. Dar exemplul rău al celor mai

vechi, apoi instinctul izvorît dintr'o prea mare apropiere, biruesc sentimentele nobile și astfel salonul și întrunirile poruncite devin o admirabilă școală de seducțiune, școală care dă roade teribile și formează adevărați virtuoși în arta de a jonglă cu inimile femeiești.

„Cultivând deci cu intenție sau fără intenție acest sentiment de apropiere frâtească, încurajați încă de naivul soț care crede în puterea amicitiei ideale, se ajunge încet, încet, alteori chiar mai alegro, la săgeata maximă a trajectoriei de dragoste frâtească, la săgeata lui Cupidon....

„Intervine atunci consiliul de onoare spre a culege roadele.

„Mai întâiu o întâlnire pe teren, în care amărîtul soț spală în sângele său nevinovat cinstea sa, a femeii și a instituționii ce reprezintă. Apoi se mută în altă garnizoană ca unul ce produce impresie penibilă pe teatrul de operațiune. Amicul, eternul amic al familiei, este trecut la pardeșiu și baston și este redat familiei din care făcea parte înainte de a intră în marea familie militară. El este un teribil absolvent al unei școale care nu poate avea nimic comun cu cariera noastră nobilă și este mai presus de toate un om pierdut. Iar femeia domnului ofițer, care prin binevoitorul și grațiosul concurs a contribuit la aşa strânse legături, deceptiонată, amărîtă și dezolată, hulită chiar de camaradele în

curs de dezvoltare, apucă drumul pribegiei, în
timp ce... camaraderia se cimentează mereu!

„Dar la Tânăr! doamnă sau domnișoară față de care natura a fost avară și care ore întregi stă nebăgată în seamă și sufere în tacere dureurile chinuitoare ale amorului propriu jignit, ori la Tânărul și curatul tăran, care s'a devotat cărierei cu alte idealuri și se vede ridiculizat și notat „*rustic*” pentru că nu știe să spună calambururi franțuzești ori să joace Cake Valk, dar la aceste victime umilite și desgustate cine oare se mai gândește în atmosferă dulce, îmbătătoare și molatecă a unui Waltzertraum?..

„Apoi mausul!... combinat cu atingeri, care desăvârșesc arta carto-coreografică! Ce izvor bogat de necurătenii și câte case stricate, câte ne-norociri nu au purces dela acest inocent și atât de tolerat sport!

„Să mai aspirăm la vreo asanare? Se va găsi oare omul la al cărui puternic glas și impunător gest să piară aceste școli, pentru ca odată cu ele să dispară și candidați și absolvenți?

„Multe victime vor mai face aceste moralizatoare întruniri poruncite și este de mirare cum toate aceste mizerii, care de cele mai multe ori se desfășură subiect cea mai intensivă lumină electrică, rămân încă aşă de invizibile. Ori poate că această lumină orbește întru atâta și întru atâta șampania adoarne conștiințele, că fiecare

pleacă ducând cu sine *cele mai frumoase amintiri*, cum se scrie prin dări de seamă în gazete.

„Când cei mari vor să-și stăpânească slabiciunile, când vom fi învățat de acasă să fim simpli, modești, sobri și sinceri, când vom fi învățat să respectăm fericirea și nefericirea altuia, atunci poate că aceste adunări poruncite să fie morale.

„Până atunci socotesc că azi, când Tânără mamă trebuie să se ocupe de creșterea crudelor văstare menite să umple goulurile de mâine, când ofițerul are atâtă de făcut încât nici Dumincile nu i se dă pace, azi când viața e aşa scumpă încât fiecare gologan își are locul lui fix în bugetul gospodinei, azi când o pace îndelungă face să sufle un curent aşa de erotic, astăzi mai mult ca oricând, socotesc că a sunat ceasul să ne scutim de mizeriile morale și cheltuelile foarte simțitoare, ce ocazionează searbele vizite, care de cele mai multe ori importunează deopotrivă și pe cel ce le face și pe cel ce trebuie să le înapoeze, și mincinoasele petreceri poruncite, la cari cei mici și săraci sunt supuși la aceleași obligațiuni materiale ca și cei mari și bogăți și dela care pornește vrajba între femei, vrajba între ofițeri.

„Este în toate acestea, ceva bolnăvicios, care desgustă și demoralizează, și trebuie să treacă la capitolul încercărilor triste și nereușite.

„Să fie lăsat ofițerul să-și vadă de datorie și

de săracie, ori să fie chemat la cerc sau aiurea pentru a lucră, iar soția lui să fie lăsată în pace să-și vadă de cămin și de puișorii care spre bucuria vrăjmașilor noștri, se ofilesc sugând biberonul și cresc în limba și obiceiurile străine pe la poalele guvernantelor perverse și vițioase. Să fie lăsată soția ofițerului să meargă acolo unde-i convine, dacă se cuvine și unde o cheamă în adevăr datoria ei de soție și mamă. *Așa se va cimenta odată camaraderia*".

CAPORALUL MOGA ȘI FRONTIERA DE VEST

In ziua de 19 Iunie 1921 inspectam regimentul 85 la sectorul Tașnadului în Selagiu.

După ce am văzut companiile, la exerciții și aplicațiuni, în teren, am rugat pe colonel să aleagă una din compănii și să facă oamenilor întrebări din geografia și istoria neamului.

— „Cum te chiamă?”, întrebă colonelul, punând mâna pe umărul unui caporal chipeș dela aripa dreaptă a companiei.

— „Să trăiți, domnule colonel, sunt caporalul Moga din regimentul 85, batalionul I-iu, compoanța 3-a, plutonul I-iu din județul Bihor, comuna...”

— „Bine, bine, destul, lasă plotonul și comună; eu vreau să ne spui tu, cari sunt hotarele României Mari?”, ii zise cu blândețe colonelul.

— „Da, să trăiți, știm...” și Moga începuse: „la răsărit ne învecinăm cu țara rusului, de care ne desparte apa Nistrului; la miazăzi avem de vecini pe sârbi și pe bulgari, între noi curge

apa cea mare Dunărea și mai este o linie de grăniceri dela Turtucaia la Balcic; la miază-noapte stă ceslovacul, leahul și rusul peste Tisa, Prut și Nistru, iar la apus ne învecinăm cu ungurii de cări ne desparte o linie covițională care pleacă dela Macău pe Mureș și trece pe la răsărit de Batania și prin Curtici..." Acă Moga se poticnă, rămase puțin pe gânduri și iar începù cu îndrăzneală: „Da, să trăiti, pe la apus de Curtici... cu maghiarii... de care ne desparte o covițională... prin Macău și Batania și pe la apus de Curtici... și mai merge... și mai trece mai sus...” și iar se poticneă și tot aşă o începeă dela cap și-o țineă între Macău și Curtici și se frământă și-si răsuceă gâtul puternic în guleru-i jilav, iar de sub capela păroasă se prelingeau pe obrajii lui aprinși stropi mari de sudoare. Degetele-i jucau pe cusătura pantalonilor par că gădelă o cobză și nu-i venea 'n minte, bată-l, nici satul care venea după Curtici și nici celălalt, necum altele vreo treizeci până dincolo de Satu Mare.

Eră mânișos, că nu-l ajută aducerea aminte și tot mai îngână: „Macău.... Batania... Curtici”.. dar tot mai încet și mai stins, până când se potoli de tot cu vorba și rămase țeapă și îngândurat. Un ogăș adânc se croise între sprâncenele-i stufoase și 'nflorate și cu fruntea lui masivă de țăran dârz și ambițios, plecată spre pământ, păreă un atlet sublim, care se pregătește pentru asaltul final, hotărît să nu cadă.

Nici o șoaptă nu se auzea, doar un zbrârnăit de tăun în văzduhul fierbinte și uruitul muzical al unei căruțe, care se tot apropiă.

Un sentiment greoi ne stăpânează pe toți și eră cât pe aci să pun capăt acestor clipe apăsătoare, când deodată Moga ridică fruntea și lumanat ca un arhanghel, căutând cu tărie și încrindere în fața noastră și întinzând stânga către apus, izbucnì triumfător: „Tisa ar fi să fie, domnule general!”....

„Bravo, Moga!” izbucnii și eu, în adevăr ușurat și luându-l de nas părintește, adăugai: „Bravo Moga! și tu ar fi să fii sergent, că minunat ai scurtat-o, bat-o de covîțională”.

„Si l'am făcut sergent și-așă tot crește România noastră.”

ținută în teatră să se urmărește o piesă
în cadrul luptării împotriva Habsburgurilor și
în urma căreia să se ia decizie legată de
înfrângere. În cadrul acestei lupte și
în urma căreia să se ia decizie legată de
înfrângere.

FRAGMENT DIN AMINTIRILE UNUI LUPTĂTOR

...și au intrat trupele noastre în Buda-Pesta la începutul lunei August 1919.

Palatul parlamentului maghiar a fost pus sub paza unui ploton de vânători. Șeful gărzii dela intrarea principală, era sergentul Iordan, un oltean dela Craiova, potrivit la stat, negru, uscat și forte vioi.

Deasupra palatului a văzut Iordan cum fâlfâia în vânt flamura ungurească — roșu—verde —alb.

Faptul acesta nu l-a supărat prea tare, dar nici nu i-a plăcut.. Dându-și capela pe ceafă și scăpinându-se după ureche și-a zis: „Să dau jos steagul unguresc și să pun fanionul dela companie?... asta ar ști și madama dela popota domnilor ofițeri s'o facă...”

„Dar am să chibzuesc în aşa fel ca să rămână de pomină și să fie și talpa României răzbunată...”

Zis și făcut.

Chemând pe căprarul Bivolaru, s'au sujt în norii Buda-Pestei și au scoborît steagul în lungul sforii, drept la jumătatea steajerului și luând apoi opinca răsuflată a căprarului, s'a urcat ca un pui de urs și a pus-o drept căciulă, în capul steajerului, lăsându-i nojitele să atârne 'n vânt.

Și aşă a fălfăit multă vreme în cerul Buda-Pestei steagul maghiar cu opinca românească deasupra lui...

„Cine oare să fi făcut această tragică glumă? îmi zise tovarășul meu de preumblare, domnul Ferency, un distins avocat pe care îl cunoșcusem în metropola maghiară; și zicând, îmi arată cu mâna priveliștea originală și neașteptată, care opreă în drum și întorceă capetele și altor trecători, ca cel mai characteristic și ironic simbol al îngrozitoarei realități, al catastrofalei prăbușiri a unui organism orgolios și despotic, tocmai sub călcâiul acelui organism pe care ținuse genunchiul de fier atât amar de vreme, pe care întotdeauna l-a considerat nevrednic de lumina soarelui și de care totuși o viață 'ntreagă s'a temut...

„Cine oare să fi dat vântului și să fi ilustrat cu atâta măestrie și atât de duros dezastrul iremediabil al regatului Sfântului Ștefan?” mai rostă domnul Ferency, cu privirea tristă, pierdută în văzduh, întrebând par că cerul unguresc, dezolant de senin în ziua aceea.

ni Apoi se întoarse cu privirea spre mine și deși nu mai zicea nimic, am înțeles că ar yroï o lămurire. Imediat căci era un om distins la simțire. „Mă voi interesă, domnule doctor”, ii zisei cu o nuanță înduioșare și apropiindu-mă de săntinelă, ii spusei să strige pe șeful gărzei.

„Este chiar acela, domnule maior”, suntem răsuanse, punse vânătorul mic și îndesat, încordându-se și făcând cu capul un gest despre cheiul Dunărei.

— Cum îl cheamă?

— „Don sergeant Iordan”.

— Dar tu știi cine a dat ordin de s'a aciuia opinca ceia deasupra steagului unguresc?

— „Da, domnule maior, chiar don sergeant a dat ordin azi dimineață și tot dânsul a și executat ordinul... acum stă de un ceas acolo să vadă ce-o să zică lumea și tot în cer se uită ca să demne și pe alții...”

Mă întorc puțin spre stânga și nu departe zăresc un sergeant și un căprar, cari, fără să mă bagă în seamă, gustau cu frenzie roadele ispravii lor — ilustrația magistrală a unui moment istoric.

Priveau când la trecătorii enervati și sanchii, când la opinca impertinentă și pe fețele lor turcilor și asprite de vîforul vremilor se lămureau

cea mai desăvârșită satisfacție. Păreau niște inspirații și păreau niște draci geniali și intuiții. Intreaga oastă românească, întreaga nație își să parut că se oglindește în acești doi zdrență roși, sublimi chiar prin gradul de perfecție la care poate ajunge o zdrență...

De-aș fi fost singur — O! i-aș fi privit ceasuri întregi fără să mă satur, și — poate i-aș fi luat de gât și i-aș fi sărutat.

Dar!... le-am făcut semn să se apropie și arătând domnului Ferency pe sergent, i-am zis încet, foarte încet:

„Acesta este glumetul, care fără o intenție răutăcioasă, desigur și cu toată naivitatea unui posnaș, te-a făcut poate să suferi...”

Si dominul Ferency, scăldându-și ochii între genele-i umede, mi-a replicat cu adâncă melancolie:

„Dacă din sufletul și mintea unui simplu tăran ca acesta, s'a desprins o asemenea posnă, atunci nu mă mai mir că sunteți aci...”

In după amiază aceleiași zile, m'am îndreptat din nou spre palatul parlamentului.

Mă simțeam dator față de Iordan; trebuia să-i dau ceea ce în față durerei domnului Ferency, nu i-am putut da. L-am chemat — era nedespărțit de Bivolaru

— mi-a povestit cum i-a dat în gând și cum a înfăptuit isprava lui.

L-am lăudat și mi-am plimbat mâna mult pe față lui suptă și radioasă și i-am dat un pachet de țigări regale.

Și nu știi cum, m'am pomenit că iau de nas pe căpratul Bivolaru, care se tot apropiă de mine și pe care, cu cât îl priveam, cu atât mai mult punea stăpânire pe firea mea.

Eră mic de statură, față îi eră smeadă și foarte pârlită de soare și vânt; în fundul capului purtă niște ochi mici, căprui și scăpărători. Avea dinți mărunți, albi și frumoși și peste buza arsă de frigurile ostenelilor, abia mijea o mustață roșcovană, — un vulpoi de Mehedinți.

Purtă capelă pe sprânceană, iar în ce privește îmbrăcămîntea, pareă înfășurat cu totul într'un covor de petece, căruia expresiunea lui îi dădea cevă din prestanță unor odăjdii de samurai fanatic.

O crestătură adâncă îi stăpânea obrazul stâng și alta mai lată se răsfăță pe gât sub urechea dreaptă; mai în sus de labă, pe antebrațul stâng se zareă o cicatrice respectabilă....

L-am întrebat că unde a fost rănit. Mi-a răspuns cu naivitate și scurt: „peste tot domnule maior” și desfăcând repede o moletieră, mi-a arătat o rană de schijă, abia vindecată, la pulpa

dreaptă; apoi, descheind singurul nasture ce mai avea la veston, puse degetul pe o dără de baionetă în lungul coastelor din dreapta și care, se vedea în întregime printre cele câteva șubițe de pânză destrămată, ce alcătuiau cămașa lui Bivolaru.

„Și era gata să-mi mai arate, dar l-am întrerupt:
„Bine, bine, zic... văd că ești crestat ca un răboj; dar unde ai căpătat rănilor? în ce lupte?...”

„Și iarăș cântecul lui: „Peste tot, domnule maior. În Carpați, la Răsinari, la Olt, la Siret, la Oituz și chiar pe Tisa în Aprilie, că eu, domnule maior, am fost poate în patruzeci de atacuri mari și în adevăr, eu sunt răbojuł isprăvilor regimentului nostru... pe mine sunt crestate toate dela 1916 încocace... și nu mă las nici mort.””

— „Ei și acum îți pare bine că făcurăm România Mare și că faci de gardă, tu căpraru Bivolaru dela Mehedinți, tocmai aci la Buda-Pesta?” Și el, încordându-se și privindu-mă soldățește drept în lumina ochilor, îmi răspunse sfătos și cu mândrie:

„E lucru mare, domnule maior... dar... am auzitără că mai e și o Wienă!...”

Acestui nebun în toate mintile, acestui prototip al zdrențelor noastre glorioase dela 1917, care își da seama perfect până unde se poate întinde fizicește România Mare, nu-i intră totuși

în cap, că numai pentru ce vedea să a ostenit el și atâția au albit meleagurile cu oasele lor.

Ei, Bivolaru, sinteza neamului său, elegant la simțire și la gândire, fără să poată exprimă, înțelegeă totuși numai una: „faima și duhul românesc cât mai departe și peste România-Mare, România spirituală, România fără hotare”.

mai multe bătăi aici bătăiibile ce conțină în
călării săracioase de urmăre răspesci și adop-
tate de toate situațiile ușoarele.
Ca orice iatăie noastră nu și secolul trecut
înghimpează oaspeții obnoxious căci găzdui se
simte și se vede tot ce nu poate fi lăsat
către sălăjieni și sălăjieni sunt și neputință
ca să nu își oscurcă de a săli
D U P A M I N E)...
Să fie săracul bătrân și neputință
ce nu își oscurcă de a săli

După o lungă și grea agonie, a încheiat în
fine din viață vechiul reglement al Infanteriei,
cu frumoasele lui figuri de cotillion și cu sa-
vantele și sforăitoarele comenzi, care au înșelat
âtâta vreme opinia publică, mânând pe drumul
prosperității oameni incapabili de a gândi și a
face altceva mai bun, și alcătuind astfel cel
mai sigur mijloc de a-și fură singuri căciula.

S'a stâns ruginitul bătrân, care, în ciuda mi-
litarilor progresiști și prevăzători, a întârziat prea
mult în viață; s'a stâns și cui să-i pară rău
de moșneagul căzut în copilărie și neputință,
care, mai necăjește lumea cu pretențiunile lui
de a porunci?

Să doarmă totuși în pace, și spre binele ob-
ștesc să trăiască noul nașscut!

Venirea lui eră în adevarat atât de mult aşteptă-
tă, că mai toate corporile, înainte chiar de
a se juvi la lumina soarelui, au pus în aplicare cea
care este

1) Cu prilejul noului reglement al infanteriei primit
de unii ofițeri cu neîncredere, la anul 1910.

mai mare parte din principiile ce conține, principii sancționate de ultimele războaie și adoptate de toate armatele moderne.

Ca orice ideie nouă însă, acest regulament întâmpină oarecare opoziție, căci, după cum se simte și se vede, tot se mai găsesc pe planetă câțiva slujitori fanatici ai vechiului coran.

Să fie aceasta puterea rutinei și neputința ce au unii oameni de a primi și mai ales de a aplică idei noi, sau pur sentimentalism?

Nici una nici alta nu au nimic de-aface cu răsboiul modern și cum chiar în legile firei există veșnica transformare, să lăsăm tradiția și rutina celor ce voiesc a se sinucide și să ne conformăm timpului în care trăim.

Și ce ar fi, dacă în veleatul acesta, noi Români, am mai merge la răsboiu, îmbrăcați în zale și armați cu topoare și arcuri sau iatagane, pentru că aşă vrea tradiția neamului lui Mihai Viteazul și al lui Ștefan, pentru că aşă a fost la Baia și la Rahova, la Călugăreni și la Șelimbărg? Și ca să nu mergem aşă departe, ce ar fi dacă am ține cu dinții de arma Krinka sau Martini, pentru că cu ele am fost la Dealul Spirei și la Plevna?

Am fi cel puțin ridicoli, sau ne-am pregătit să părăsim viața, căci numai cel ce știe să-și aleagă armele și să lupte potrivit cu vremea în care trăiește, numai acela va învinge și va prosperă.

Iar cei puțini sau mulți al căror crez mai este: „așă am apucat, așă e bine...” aceia să mai citească odată pe Don Quichotte și se vor încredință poate că autorul, Cervantes, către sfârșitul unei vieți searbede, ridicule și inutile, și-a scris povestea plângând, iar nu râzând.

Și cetitorul profund va plânge, căci în adevăr, tristul erou al acestei drame, care se încăpătânează până dincolo de complecta identificare, până la ridicol, a trăi într'o lume care nu mai este, chinuit de prejudecățile trezvitului cavalerism, inspiră cea mai grozavă milă...

Iar dacă ei tot vor ocoli rostul acestei scrieri celebre, să-i lăsăm în credințele lor și noi să rupem definitiv cu vechiul reglement, care nu numai că nu corespunde nevoilor tactice moderne, dar ca să nu trecem cu nepăsare peste unul din punctele de vedere ale reacționarilor, chiar disciplina intemeiată pe reglementarea „à outrance” și pe ordinea strânsă, chiar această tristă disciplină, pe racla și tărâna căreia se bocesc fanaticii, a dat faliment încă de la 1806; și noi nu putem crede că disciplinând gestul, vom disciplină și spiritul (mulți fac semnul crucii și puțini cred), ci tocmai dimpotrivă, căci gestul este sclavul spiritului.

În adevăr, la Jena, armata cea mai perfect instruită în rânduri strânse, armata, care de la un cap al țării la celălalt, gesticulă la fel și luă

în acelaș timp arma la ochi și la mână, a luat-o
la picior în fața unor tineri imberbi, care veniau
risipîfi, și nu s'a mai oprit decât la Baltica.

Aci, dând de puțină apă rece, și-a venit în
fire și și-a dat socoteala că tinerii imberbi știau
ce vreau, mergeau de voie și mult, trăgeau cu
sânge rece, individual, fără multe comenzi;
aveau încredere în șefii lor, care dau pilde nu
comenzi sfărăitoare și știau să profite de teren,
ale cărui forme nu pot încape în nici un regle-
ment din lume. În fine, acei tineri aveau ini-
tiativă, tocmai pentru că n'aveau prea multe
reglementări care să-i încătușeze și să le înă-
bușe voința și cugetul — avântul.

Disciplina lor era Patria, Libertatea, Egalitățea,
Fraternitatea. Era disciplina spiritului nu
a gestului; era armata timpului...

Conducătorii de apoi ai poporului dela Nord,
au înțeles aceasta și cu toate că armata lor,
așa cum era, fusese zemislită de Marele Rege,
n'au stat mult pe gânduri și au transformat-o
după tiparul timpului și apoi s'au dus la luptă,
au biruit și au renăscut, și azi încă se mai transfor-
mă și treptat cu vremea aruncă din vechile
prejudecăți, chiar și uniforma și pasul de paradă,
și păstrează, cum zice și regulamentul nostru cel
nou, „numai ceeace poate folosi la răsboiu”

În adevăr, regulamentele germane toate, în-
cepând cu serviciul în campanie și reglementul

infanteriei, sănt ultima expresiune a modernizării. Ele sănt alcătuite din principii nestărimutabile în timpul de față, și un număr foarte mic de reguli, cîmenzi, formațiuni și port de arme, care, fără a pricinui vreun rău, pot fi întrebuităte în orice împrejurare și însușirea lor nu răpește timpul aşăden prețios și scurt, de căre dispunem pentru neconveniența aplicare a principiilor de răsboiu și formarea ostașilor în sensul cerut de timpul în care trăim.

In acest sens este alcătuit și reglementul cel nou al Infanteriei noastre. El reduce la strictul necesar mișcările de ordine strânsă și cîmenzile și, expunând o serie de principii, acordă o largă autonomie ofițerilor comandanți, care sănț ținuți să le aplice și să le desvolte nu uniform, nu după acelaș calapod, ci potrivit cu împrejurările, care niciodată nu sănț aceleași la răsboiu.

Acest reglement creiază o școală nouă — școală inițiativrei, a valoarei personale în interesul colectivității. La aceasta școală ofițerul învață din vreme a comandă și a-și impune voința fără să fie în toată clipă auzit și văzut, iar soldatul se deprinde a asculta în libertate și a lucra izolat și fără neconveniență comandă în spiritul și voința șefului său, ori a-l urmă cu incredere până în pânzele albe, la un singur semn sau la auzul cuvintelor hotărîtoare: „După mine...”

Și e atâtă sens moral în prescripțiunile acestui regulament, că din chiar filele lui se deslușește cea mai ideală disciplină și anume: disciplina vroită și intelligentă, întemeiată pe conștiința fiecărui individ de rolul său în colectivitate, pe pilda șefilor și increderea celor mici; disciplina sufletului, nu a gestului, în fine disciplina timpului, atât de necesară în toate ramurile activității sociale, dar mai vârtoș în armată, care trebuie să rămână imaginea înfrumusețată a societății din care se recrutează.

Ar fi foarte trist dacă adevărata disciplină s'ar rezimă, cum zic reacționarii, numai pe simțul cotului cu toate bătăturile lui, pe aducerea piciorului la înălțimea nasului, pe mânuirea armelor în cadență și pe multe și multe năzbâtii și acrobații.

Credința aceasta a fost bună poate pentru armatele de mercenari, dar pentru armatele naționale, al căror *suflet e cu totul altul* și în care intră 10—15 contingente, dintre care cea mai mare parte nici nu-și mai aduc aminte de mânuire și focuri cadențate, ori își amintesc cu durere torturile ce au îndurat zadarnic și fără nici un folos practic la ordinea strânsă.

Și oare Burii, Englezii, Turcii, Kabili, Zuavii, Japonezii mai ales, și Abisinii chiar, nu ne lămuresc perfect că disciplina la armatele moderne își trage puterea dintr'un crez cu totul altul decât ruginitul crez în jocuri de marionete?

Să nu ne lăsăm dar a fi fermecăți de adoratorii bătrânlui și asupriorului reglement, care, pentru a nu-și pune creerul la contribuție și a evită răspunderea, cer reglementarea tuturor gesturilor, ci să-i lăsăm să se istovească luptând cu prejudecățile, căci acțiune fără reacțiune nu se poate nicăieri în univers. Și noi să ne ținem neconenit alături cu progresul. Să prinDEM totdeauna nota justă a timpului, și încrezători în principiile moderne, pentru fericirea neamului nostru să deprindem pe oameni, prin chiar practica lucrului, *a ascultă și lucră cu destoinicie în libertate, sau a ne urmă orbește până la moarte, la un singur semn ori la bărbătescul, vrăjitorul și în adevăr tradiționalul: „După mine...”!*

Se să nu să măslăi să li se învechișă de vîrstă,
mai bine să i se învechișă de vîrstă.
Căciună a unui său cununie să se
salveze la săptămâna următoare, căcăzău să
se învechișă și să se învechișă în același
lăpindă. Zice că venise la Arad, la un bâlcu, o coj-
medie — un fel de circ.

Avea între alte minunății, un leu și un tigru,
pe care directorul îi punea față în față, în aceiași
colivie și îi stăpânea cu puterea spiritului omene-
nesc de nu se încăerau.

Dar întâmplarea a făcut că leul a murit.
Ce s'a gândit domnul director?

Să bage un om în pielea leului.

Dar pe unde să găsească omul, care să în-
drăznească să intre la tigru în pielea leului?

Nu departe de Arad este un sat mare și frumos de-i zice Pecica și este renumit prin frumu-
sețea, puterea și îndrăsneala feciorilor.

De acolo a adus neamțul pe unul Ion; l'a cu-
sut în pielea leului și a intrat cu el la tigru.
Circul era plin de lume.

Se învărteau leul pe lângă tigru și tigrul pe
lângă leu; se măsurau, se mărâiau, își plimbau
cozile cu eleganță și bărbătie, dar nu se repezeau,
căci era neamțul între ei.

Numai dela o vreme, directorul s'a tras binișor către porțița coliviei, a deschis-o cu băgare de seamă și fixând cu ochii pe tigru, a eșit și a pus zăvorul.

Acum tigrul s'a pornit tot mai îndrăzneț spre leu, iar bietul leu dă înapoi, până ce s'a făcut ghem între două grătii.

Nici din coadă nu mai da și nici nu mai mărâia; doar cu labele dinainte parcă cerea ertare și mereu se uită spre ușa coliviei, cu ochii după director.

Și iată că tigrul ajunge la un lat de mâna; laba lui îngrozitoare se întinde către coama leu lui și suflarea lui caldă îi dogorește obrazul.

Toată lumea sta cu inima puică și când liniștea era desăvârșită, când fiecare și mai ales leul era cuprins de fiorii sfâșierii inevitabilă și imediată, numai ce s'auză pe tigru cu mustață pe urechea leului:

„Nu ti teme Ioane, că și eu mi-s tot din Peica....”

Oare îmbrăcându-ne numai în pielea leului,
vom avea și noi norocul lui Ion?

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
Huzarul Negru	3
Dumitru Cojocaru	28
Pilde bune	40
Călăria afară	50
Caraiman	62
Harta	72
Homeopatie	89
Om și om!	94
Brigadierul Zainea	102
Conferințe!	111
In tren	116
Fiscalina	125
Căpitänul meu...	130
Contraordinul	142
O inspecție educativă	147
Stoian	153
Noi vrem galioane	159
Cimentarea camaraderiei	178
Caporalul Moga și frontieră de vest	191
Fragment din amintirile unui luptător	194
După mine	201
Leul și Tigrul	208

E R A T A

La pagina 16 rândul 25 :

In loc de complecta se va celi complicata

La pagina 49 rândul 8 :

In loc de sondați se va celi soldați

La pagina 60 rândul 6 :

In loc de sau se va celi ori

